

Relatie man vrouw in de sociaal economische context van Curaçao

Relatie man vrouw in de sociaal economische context van Curaçao

Een analyse van de resultaten van census 2001 en 2011

Drs. Petra I. van Deursen

Centraal Bureau voor de Statistiek Curaçao

Adres: WTC- Building, Piscaderabay z/n

Telefoon: (599-9) 839-2300

Email: info@cbs.cw

Website: www.cbs.cw

Facebook: www.facebook.cw/cbscur

Copyright

© Willemstad, Central Bureau of Statistics, 2017

De inhoud van deze publicatie kan worden geciteerd, mits de bron nauwkeurig en duidelijk wordt vermeld.

ISBN: 978-99904-5-100-9

Voorwoord

Een van de taken van het Centraal Bureau voor de Statistiek is om de bevolking te informeren omtrent de situatie en ontwikkeling met betrekking tot uiteenlopende maatschappelijke onderwerpen en beleidsterreinen. Dit doet zij met behulp van statistische gegevens.

In 2011 heeft de vijfde Volks- en woningtelling plaatsgevonden. Inmiddels zijn verschillende publicaties verschenen, die gebaseerd zijn op de resultaten van deze census. In de publicaties is, bij bepaalde onderwerpen, telkens rekening gehouden met de verdeling naar sekse(geslacht). De huidige publicatie is een genderanalyse, de onderwerpen die in de census van 2001 en 2011 naar voren zijn gekomen, worden met elkaar vergeleken en wordt er gekeken naar de verschillen (en overeenkomsten) tussen mannen en vrouwen. Het concept 'gender' staat hier centraal. De belangstelling voor gender is in de loop der tijd enorm toegenomen en is daarmee als instrument voor sociale analyse wereldwijd verspreid. In navolging van het project van CARICOM om op basis van censusresultaten monografieën te publiceren over verschillende thema's, waarvan ook gender, is deze publicatie ontstaan.

Deze publicatie is gebaseerd op gegevens uit de census van 2011 en 2001. Daar waar mogelijk wordt er een vergelijking gemaakt, bepaalde ontwikkelingen worden omschreven.

Met deze publicatie wil het Centraal Bureau voor de Statistiek een bijdrage leveren aan het principe van 'evidence based policy making'. Het CBS spreekt dan ook de hoop uit dat de resultaten in deze publicatie daadwerkelijk gebruikt zullen worden door de stakeholders in de publieke en private sector. Deze publicatie is geschreven door drs. Petra I. van Deursen. Een woord van dank gaat uit naar een ieder die op directe of indirecte wijze heeft bijgedragen aan de totstandkoming van deze publicatie.

Drs. Sean de Boer

Samenvatting

Demografie

Vrouwen zijn in de meerderheid op Curaçao, dit is zowel in 2001 als in 2011 het geval. De bevolking van Curaçao is tussen 2001 en 2011 gestegen van 130.627 naar 150.536 mensen.

Voor zowel 2001 als 2011 was 46 procent van de inwoners man, 54 procent vrouw.

Sekseratio: In 2001 waren er 86 mannen per 100 vrouwen (sekse ratio 0,86). In 2011 is dit gedaald tot 0,84. De sekseratio hangt af van de leeftijd, tot 10 jaar is deze 1,05 (beide censusjaren). Bij de 80 plussers was dit in 2001 0,51 en in 2011 0,56.

83 procent van de mannelijke bevolking op Curaçao was in 2001 op Curaçao geboren en 78 procent van de vrouwelijke bevolking is op Curaçao geboren. Dit is tussen 2001 en 2011 bij de mannen gedaald tot 78 procent en bij de vrouwen tot 74 procent.

Wanneer de bevolking naar geboorteland wordt bekeken, valt het grote aandeel vrouwen geboren in Colombia, de Dominicaanse Republiek of Jamaica direct op. Van de 'top 10' immigratielanden is Haïti is het enige land waarvan beduidend meer mannen dan vrouwen naar Curaçao zijn gemigreerd.

Religie

Meer dan 90 procent van de bevolking heeft een bepaalde geloofsovertuiging. In beide censusjaren zijn er meer vrouwen dan mannen die een bepaalde geloofsovertuiging hebben. Procentueel gezien is hiervoor een daling te zien tussen 2001 en 2011.

Het overgrote deel van de gelovigen is Rooms-Katholiek. Relatief gezien zijn dat meer mannen dan vrouwen. Het aandeel Rooms-Katholieken neemt tussen 2001 en 2011 af. Er is ook een daling te zien bij de Protestanten, bij deze geloofsovertuiging is het aandeel mannen en vrouwen gelijk. Bij de Adventisten zijn er ook geen verschillen tussen percentages mannelijke en vrouwelijke Adventisten te zien. Deze geloofsovertuiging kent een lichte stijging. Een grote stijging tussen 2001 en 2011 is te zien bij de Pinkstergemeente. Het aandeel vrouwen is daar in beide censusjaren hoger dan het aandeel mannen.

De sekse ratio van het aantal niet gelovigen is het hoogst: 1,20 in 2011, de laagste sekse ratio (0,62) was in 2001 bij de Pinkstergemeente

Of iemand hoofd van het huishouden is onafhankelijk van het al dan niet gelovig zijn of van welke van de bovengenoemde religieuze stromingen.

Gezondheid

Mannen ervaren de eigen gezondheid in vergelijking met leeftijdgenoten iets positiever dan vrouwen dat doen. In 2001 gaf 86 procent van de mannen en 82 van de vrouwen aan de eigen gezondheid als '(erg) goed' te ervaren. Dit is in 2011 iets gestegen.

Mannen roken vaker dan vrouwen. Bij de mannen is het aandeel en aantal rokers tussen beide censusjaren gedaald. Bij de vrouwen is het aandeel rokers gedaald, maar het aantal rokers ongeveer gelijk gebleven.

Zowel in 2001 als in 2011 hebben meer vrouwen dan mannen, naar eigen zeggen, te kampen met langdurige aandoeningen. Tussen beide jaren en voor beide seksen is het aantal personen met een in de census genoemde langdurige aandoening gestegen.

De drie meest voorkomende aandoeningen zijn, bij zowel mannen als vrouwen en voor beide censusjaren: te hoge bloeddruk, diabetes en 'Cara' (astma en chronische bronchitis).

Voor ziektekosten zijn de meeste mannen en vrouwen verzekerd bij SVB (beide 35% in 2001). Tussen 2001 en 2011 nemen de percentages bij beide seksen toe. Op de tweede plaats staat, voor zowel mannen als vrouwen en de twee censusjaren, de PP kaart.

Vrouwen hebben vaker dan mannen een PP kaart. Mannen zijn vaker dan vrouwen niet verzekerd of verzekerd via de werkgever.

Onderwijs

Er is een duidelijke kentering in het onderwijs te merken, dit is vooral bij de vrouwen het geval. Jonge vrouwen zijn hoger opgeleid dan jonge mannen. Zowel in 2001 als in 2011 is het aandeel personen dat alleen lagere school of geen opleiding had genoten bij vrouwen tussen 25-34 jaar het laagst. Bij vrouwen van boven de 65 jaar is het aandeel 'geen' of 'alleen lagere school' het hoogst. Deze zelfde 'omkering' is te zien bij een diploma van het hoger onderwijs: het hoogste aandeel met een dergelijk diploma is te zien bij vrouwen van 25-34 jaar. Het laagste aandeel bij de vrouwen van 65 jaar.

Tot het 15de levensjaar zijn er geen verschillen tussen jongens en meisjes in de participatiegraad in het onderwijs. Vanaf het 15de tot het 18de levensjaar daalt het aantal jongens ten opzichte van het aantal meisjes iets. Na het 18de levensjaar worden de verschillen groter.

Economische (in) activiteit personen tussen 15 en 60 jaar

Het aantal werkende mannen en vrouwen is tussen 2001 en 2011 gestegen, het aantal werkende vrouwen is dusdanig toegenomen dat het aantal werkende mannen oversteegen wordt. Procentueel gezien is dit nog niet het geval.

De grootste groep werkende is 'werknemer in vaste dienst', waarbij het aandeel mannen, in beide censusjaren lager is dan het aandeel vrouwen. Bij zowel de mannen als vrouwen met een vast contract is er een daling te zien ten opzichte van 2001. Mannen zijn, vaker dan vrouwen, werkgever, zelfstandige of hebben 'losse jobs'.

De meeste werkenden zijn, in 2011, werkzaam in de beroepsgroep 'dienstverlenend personeel, verkopers'. In deze groep zijn ook de meeste vrouwen werkzaam. De meeste mannen zijn werkzaam in de beroepsgroep 'ambachtlieden'. Dit is tegelijkertijd de *beroepsgroep* waar de minste vrouwen in werkzaam zijn.

De *bedrijfstak* waar de meeste mensen werken is 'groot en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen'¹. Het percentage mannen en vrouwen is vrijwel gelijk en daarmee is deze bedrijfstak de meeste sekseneutraal. Het grootse verschil tussen percentages mannen en vrouwen is te vinden bij de *bedrijfstak* 'bouwnijverheid'.

Zowel in 2001 als in 2011 zijn er iets meer vrouwen dan mannen werkzoekend, het aandeel werkzoekend is tussen beide censusjaren gedaald. Er is tussen mannen en vrouwen geen verschil in de duur van de werkloosheid.

Het aandeel niet actieve mannen en vrouwen is tussen 2001 en 2011 gedaald. Bij de mannen is het aantal echter iets gestegen. Het huishouden is voor de meeste vrouwen de reden om niet aan de arbeidsmarkt deel te nemen, bij de mannen komt deze reden nauwelijks voor. De belangrijkste reden voor mannen om niet actief te zijn is de eigen gezondheid.

Inkomen bevolking boven de 15 jaar

Vrouwen verdienen over het algemeen minder dan mannen. Het gemiddelde bruto maandinkomen van zowel de werkende, werkzoekende en niet actieve man is hoger dan dat van de vrouw. Het bruto uurloon is, over het algemeen, bij de mannen hoger dan bij de vrouwen. Deze 'loonkloof' neemt tussen 2001 en 2011 af, maar is anno 2011 nog aanzienlijk. De inkomens tussen mannen en vrouwen zijn voornamelijk in de laagste en de hoogste inkomensgroepen dicht bij elkaar gekomen.

De meeste werkzoekende hebben geen inkomen, dit is bij mannen vaker dan bij vrouwen het geval. Het aandeel vrouwen met een uitkering is hoger dan het aandeel mannen.

In 2011 heeft 1/3 deel van de inactieve mannen en vrouwen geen inkomen, dit is een daling ten opzichte van 2001. Ook de inkomsten uit 'uitkering' kennen voor beide seksen een daling. Bij de niet actieven speelt leeftijd een belangrijke rol bij deze vorm van

¹ Zie ISIC rev. 4, op te vragen bij CBS Curaçao en/of <https://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcst.asp?Cl=27>

inkomsten. Tussen 2001 en 2011 is het aandeel 'pensioen' en 'AOV' toegenomen. De helft van de niet actieve mannen en vrouwen heeft in 2011 als inkomstenbron 'pensioen of AOV'. De loonkloof wordt groter naarmate de leeftijd vordert. Bij de 65ers zou er plaats van de loonkloof beter over 'pensioenkloof' gesproken kunnen worden.

Enkele kenmerken van huishoudens

Het aantal huishoudens is tussen 2001 en 2011 harder gegroeid dan het aantal personen. Dit komt doordat er minder mensen per huishouden zijn gaan wonen. Het aantal vrouwelijke hoofden is sterker gestegen dan het aantal mannelijke hoofden. Dit is vooral bij de alleenstaanden het geval. Toch zijn in 2011 de mannelijke hoofden nog ver in de meerderheid. De sekseratio voor hoofd van het huishouden was in 2001 1,53 en in 2011 was deze 1,28. Deze ratio neemt toe zodra de er een (mannelijke) partner in een huis aanwezig is. Er is een groot verschil in het aandeel en aantal nooit getrouwden mannen en vrouwen. Vrouwen zijn daar, net als in de groepen 'gescheiden', 'weduwe/weduwenaar' in de meerderheid.

De grootste groep gehuwden woont daadwerkelijk samen met de partner. Het aandeel ongehuwd samenwonenden is tussen man en vrouw gelijk, er is voor beide seksen een stijging te zien in 2011. Het aantal alleenstaande vrouwen vormt zowel in 2001 als 2011 de grootste groep.

Het woonverblijf

Mannelijke hoofden hebben, vaker dan vrouwelijke hoofden, de woning in eigendom. Vrouwelijke hoofden huren vaker dan mannelijke hoofden van een stichting. Met betrekking tot huur van een particulier is er geen verschil tussen mannelijk hoofd of vrouwelijk hoofd.

Bij de mannelijke hoofden zijn, in het algemeen, in de woning meer badkamers en toiletten. Tussen beide censusjaren neemt het aantal slaapkamers, badkamers en toiletten in de woningen van zowel mannelijke als vrouwelijke hoofden toe.

In 2001 waren er nog verschillen in de constructies van huizen. Huishoudens met een vrouwelijk hoofd zijn tussen 2001 en 2011 in onderhoudsarmere woningen gaan wonen. De verschillen tussen de dak- en muurconstructie van de woning van een mannelijk of vrouwelijk hoofd wordt daardoor in 2011 minimaal.

Het bezit van elektronische apparaten in de woning is tussen 2001 en 2011 toegenomen. Het percentage mannelijke hoofden dat aangeeft een elektrisch apparaat te bezitten is, in beide censusjaren, hoger dan bij de vrouwelijke hoofden. De vrouwelijke hoofden maken

tussen 2001 en 2011 voor het in bezit hebben van (al in 2001 bestaande) apparaten een inhaalslag op de mannelijke hoofden. Ook het in bezit hebben van auto's en motoren ligt bij de mannelijke hoofden in beide censusjaren hoger. Dit verschil neemt tussen beide censusjaren iets af. Bijna de helft (48%) van de vrouwelijke hoofden en ruim 1/5 (21%) van de mannelijke hoofden had in 2001 geen auto. In 2011 was dit bij de vrouwelijke hoofden nog ruim 1/3 (39%). Bij de mannelijke hoofden 19 procent.

Summary

Demographics

Both in 2001 and 2011, the majority of the population of Curacao was female. Between 2001 and 2011, the population grew from 130,627 to 150,536. In both 2001 and 2011, 46 percent of the population was male and 54 percent female. *Sex ratio*: In 2001, there were 86 men for each 100 women (sex ratio 0.86). In 2011, this had dropped to 0.84. The sex ratio varies by age group: Up to 10 years of age, it is 1.05 (both census years). For the 80+ group, it was 0.51 in 2001 and 0.56 in 2011.

In 2001, 83 percent of the male population of Curaçao consisted of Curaçao-born males, while 78 percent of the female population consisted of Curaçao-born females. Between 2001 and 2011, the figure for males dropped to 78 percent, and that for females to 74 percent.

When the population is broken down by country of birth, the large share of women born in Colombia, the Dominican Republic and Jamaica draws immediate attention. Of the “Immigration Top 10,” the only country with significantly larger numbers of males than females having migrated to Curaçao is Haiti.

Religion

More than 90 percent of the population adheres to one faith or another. In both census years, there were more females than males adhering to a faith. Percentagewise, there was a drop in this regard between 2001 and 2011.

The great majority of those who follow a religion are Roman Catholic, with the relative majority being men. The number of Roman Catholics dropped between 2001 and 2011. A drop was also seen among Protestants, among whom there is an equal distribution of the population between men and women. Adventists, likewise, do not show any differences between the percentage of men and women. This faith has seen a slight increase, while the Pentecostal Church saw a large one between 2001 and 2011. In the latter, in both census years, the share of women was higher than that of men.

The sex ratio is the highest (1.20 in 2011) among those not adhering to any faith, and the lowest (0.62 in 2001) in the Pentecostal Church.

There is no correlation between someone’s being the head of the household and the faith he adheres to, if any.

Health

Relative to women, men have a slightly more positive perception of how their own health compares to that of their peers. In 2001, 86 percent of men and 82 percent of women indicated perceiving their own health as being “(very) good.” This is a slight increase compared to 2011.

Men smoke more often than women. Both the percentage and the number of smoking men decreased between the two census years. Among women, there was a decrease in the percentage of women smokers, while the number of women remained unchanged.

Both in 2001 and 2011, more women than men stated suffering from long-term illness. The number of people of both sexes having one of the long-term ailments mentioned in the census grew between the two census years.

The three most common ailments among both men and women in both census years were high blood pressure, diabetes and CARA (Dutch umbrella term for asthma and chronic bronchitis).

For medical coverage, most men and women are insured with the SVB (Social Security Bank) 35% for both sexes in 2001. Between 2001 and 2011, there was an increase in the percentage of both sexes. The second most common type of medical coverage for both men and women in both census years was the PP (Pro Paupere) card. Women are more likely than men to hold a PP card, while men are more likely to be uninsured or to be insured through their employer.

Education

A clear turn can be observed in the area of education, especially among women. Young women are more highly educated than young men. Both in 2001 and 2011, the share of persons who had received elementary education only or no formal education at all was the lowest for women 25-34 years old. Among women over 65, that percentage is the highest. This same “reversal” is observed among those with a higher-education diploma: the largest share with such a diploma is found among women 25-34 years old, while the lowest is found among women 65 and over.

Up to the age of 15, no differences are seen in the level of participation of boys and girls in education. Between 15 and 18, there is a slight drop in the number of boys as compared to girls. After the age of 18, this gap widens.

Economically (in)active persons between 15 and 60 years old

The number of working men and women grew between 2001 and 2011, with the number of working women growing to the point of overtaking the number of working men. Percentagewise however, this is not yet the case.

The largest group of working persons consists of “regular employees,” with the share of men being lower than that of women in both census years. Compared to 2001, a drop is seen in both men and women who have an indefinite-period contract. Men are more likely than women to be employers, be self-employed or do odd jobs.

In 2011, most working people were employed in the “service personnel and salespersons” employment group. This is also the group with the highest number of women. Most men are in the “craft and related trade workers” employment group, which is at the same time also the employment group with the fewest number of women.

The *industry* employing the highest number of people is “wholesale and detail trade; automobile and motorbike repair²”. The percentage of men and women here is practically the same, making this industry the most gender neutral of all. The largest difference between the percentages of men and women is observed in the construction. Both in 2001 and 2011, there were slightly more women than men looking for work. The share of jobseekers decreased between the two census years. No difference is observed in the duration of unemployment between men and women.

Between 2001 and 2011, there was a drop in the percentage of inactive men and women. However the number of men did increase slightly. For most women, household work is the main reason to not participate in the labor market, while among men this is rarely mentioned as a reason. For men, the main reason for not being active is their personal health.

Income of the population over 15 years of age

Women in general earn less than men do. The average monthly gross income of men, whether employed, unemployed or inactive, is higher than that of women. In general, men’s gross hourly wage is higher than women’s. Despite a decrease between 2001 and 2011, this wage gap was still considerable in 2011. The income of men and women have been getting closer, mostly in the lowest and highest income groups.

² See ISIC rev. 4, available upon request from the CBS of Curaçao. And/or <https://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcst.asp?Cl=27>

While most unemployed do not have an income, this is most often the case among men. There is a higher percentage of women receiving social benefits compared to men.

In 2011, one third of inactive men and women had no income, a drop compared to 2001. There was also a drop for both sexes with regard to income from social benefits. There is a strong correlation between age and income type among inactives. The percentage of those with income from “pensions” and “labor disability benefits” grew between 2001 and 2011. Pensions and labor disability benefits accounted for the income of half of inactive men and women in 2011. The wage gap increases with age, while among those 65 and older, the term “pension gap” would be more accurate.

Some household characteristics

As a result of a decrease in household sizes, the number of households grew faster than the number of persons between 2001 and 2011. The number of female household heads grew faster, compared to male household heads, especially among singles. However, male household heads still far outnumbered females in 2011. In 2001, the sex ratio for household heads was 1.53, and 1.28 in 2011. This ratio increases as soon as there is a (male) partner present in the household. There is a significant difference in the percentage and number of men and women who were never married. In that group, as well as in the “divorced” and “widow(er)” groups, women are the majority.

The majority of those who are married also live together with their partner. The percentage of unmarried cohabitants is equal between men and women, with a slight increase for both sexes in 2011. Both in 2001 and 2011, women were the largest group of singles.

Dwellings

Male household heads are more likely to own the dwelling, compared to female household heads. Female household heads are more likely to rent from a foundation. There is no difference between male and female household heads when it comes to renting from individuals.

In general, when the household head is male, the dwelling is more likely to have more bathrooms and toilets. Between the two census years, there was an increase in the number of bedrooms, bathrooms and toilets in the dwellings of both male and female household heads.

In 2001, discrepancies could still be observed in the quality of dwellings. Between 2001 and 2011, the dwellings of households headed by women became lower maintenance, largely

eliminating the differences between male and female household heads with respect to the quality of the dwelling's roof and walls.

Ownership of electronic devices in dwellings grew between 2001 and 2011. The percentage of male heads of the household stating that they possess an electronic device was higher than that of female household heads in both census years. Between 2001 and 2011, female household heads did narrow the gap for ownership of devices (already existing in 2001). Ownership of automobiles and motorbikes was likewise higher among men in both census years. Between the two census years, this difference became slightly smaller. In 2001, almost half (48%) of female household heads and more than one fifth (21%) of male household heads had no automobile. In 2011, this was still the case with one third (39%) of female household heads and 19 percent of their male counterparts.

Resúmen

Demografia

E parti mas grandi di poblashon di Kòrsou ta konsistí di hende muhé. Esei tabata e kaso tantu na 2001 komo na 2011. Di 2001 pa 2011, poblashon di Kòrsou a oumentá di 130.627 pa 150.536 hende. Tantu na 2001 komo na 2011, 46 porshento di e habitantenan tabata hende hòMBER i 54 porshento hende muhé. *Proporshon di hende hòMBER pa hende muhé (proporshon di género)*: Na 2001 tabatin 86 hòMBER pa kada 100 hende muhé (proporshon di género 0,86). Na 2011, esaki a baha te 0,84. E proporshon di género ta varia pa kada kategoria di edat. Te ku 10 aña, e ta 1.05 (pa tur dos aña di senso). Serka hende di 80 aña p'ariba, e tabata 0,51 na 2001 i 0,56 na 2011.

Na 2001, 83 porshento di hende hòMBER a nase na Kòrsou i 78 porshento di hende muhé a nase na Kòrsou. Di 2001 pa 2011, serka hende hòMBER e porsentahe ei a baha te 78 porshento i serka hende muhé te 74 porshento.

Algu ku ta hala atenshon mesora tokante pais di nasementu di e poblashon ta e porsentahe haltu di hende muhé ku a nase na Colombia, República Dominicana i Jamaica. Di e 10 paisnan ku mas tantu inmigrante na Kòrsou, Haiti ta e úniko ku konsiderablemente mas tantu inmigrante hòMBER, kompará ku muhé.

Religion

Mas ku 90 porshento di poblashon tin un konvikshon religioso. Den tur dos aña di senso, tabatin mas hende muhé ku un konvikshon religioso kompará ku hende hòMBER. Porsentualmente, esaki a baha entre 2001 pa 2011.

Gran mayoria di hende religioso ta Katóliko Romano. Relativamente mirá, tin mas hende hòMBER katóliko, kompará ku hende muhé. E porsentahe di Katóliko Romano a baha entre 2001 i 2011. Serka protestantnan tambe tabatin un bahada. Den e religion akí, e porsentahe di hende hòMBER i hende muhé ta igual. Serka Atventista tampoko no tin un diferensia entre e porsentahe di hòMBER i muhé. E religion akí tabatin un oumento leve. Pa loke ta trata Iglesia Pentekostal, tabatin un oumento grandi entre 2001 i 2011. Den tur dos aña di senso, e porsentahe di hende muhé pentekostal tabata mas haltu ku di hende hòMBER.

E proporshon di género di mas haltu ta di e grupo di hende no-kreyente: 1,20 na 2011. E proporshon di género mas abou (0,62) tabata di Iglesia Pentekostal na 2001.

Ser kabes di kas no ta dependé di si e hende ta religioso òf nò, ni kua di e religionnan menshoná e ta sigui.

Salú

Den komparashon di nan salú ku esun di hende di nan edat, hende hòMBER ta mas positivo tokante nan salú ku hende muhé. Na 2001, 86 porshento di hende hòMBER i 82 porshento di hende muhé a bisa ku nan ta sinti ku nan salú ta '(hopi) bon'. Na 2011 esei a subi un tiki.

Tin mas tantu hende hòMBER ta huma, kompará ku hende muhé. Entre e dos añanan di senso, e porsentahe di humadó a baha serka hende hòMBER. Serka hende muhé, e porsentahe di humadó a baha, pero e kantidat di humadó a keda mas o ménos meskos.

Tantu na 2001 komo na 2011, mas tantu hende muhé, kompará ku hende hòMBER, a bisa ku nan ta sufri di enfermedat króniko. Entre e dos añanan ei, e kantidat di tantu hende muhé komo hende hòMBER ku ta bisa ku nan tin un enfermedat króniko a oumentá.

Na tur dos aña di senso, serka tantu hende hòMBER komo hende muhé, e tres enfermedatnan ku ta presentá mas tantu ta preshon haltu, diabétis i CARA (asma i bronkítis króniko).

Mayoria di hende hòMBER i hende muhé ta sigurá pa gastu médiko na SVB (tur dos 35% na 2001). Di 2001 pa 2011, e porsentahe a subi tantu pa hende hòMBER komo pa hende muhé. Den tur dos aña di senso, e di dos tipo di seguro di gastu médiko mas komun, serka tantu hende hòMBER komo hende muhé, tabata karchi PP. Karchi PP ta mas frekuente serka hende muhé ku serka hende hòMBER. Ta mas komun pa hende hòMBER ta sin seguro òf sigurá via trabou, kompará ku hende muhé.

Enseñansa

Tin un kambio hopi kla ta tumando lugá den enseñansa, prinsipalmente bou di hende muhé. Hende muhé hóben tin un nivel di enseñansa mas haltu ku hende hòMBER hóben. Tantu na 2001 komo na 2011, e porsentahe di persona ku solamente enseñansa básiko òf ku no a risibí niun tipo di enseñansa tabata mas abou pa hende muhé entre 25 i 34 aña. Hende muhé riba 65 aña tin e porsentahe mas haltu di hende sin 'niun enseñansa' òf ku 'solamente enseñansa básiko'. E 'kambio' akí ta bisto meskos tambe pa loke ta trata diploma di enseñansa superior: E porsentahe di mas haltu di persona ku un diploma asina ta serka hende muhé di 25-34 aña. E porsentahe di mas abou ta serka hende muhé di 65 aña p'ariba.

Te na edat di 15 aña, no tin diferensia entre mucha hòMBER i mucha muhé pa loke ta trata nan grado di partisipashon den enseñansa. Di 15 pa 18 aña di edat, e kantidat di mucha hòMBER ta baha un poko kompará ku e kantidat di mucha muhé. Di 18 aña p'ariba, ya e diferensianan ta bira mas grandi.

(In)aktivitat ekonómiko di persona di 15 te ku 60 aña

E kantidat di hende hòmbèr i muhé ku ta traha a oumentá entre 2001 i 2011. E kantidat di hende muhé ku ta traha a oumentá asina tantu ku el a surpasá e kantidat di hende hòmbèr ku ta traha. Porsentualmente mirá sí ainda esei no ta e kaso.

Bou di e personanan ku ta traha, e grupo di mas grandi ta konsistí di ‘empleado den servisio fiho’. Den tur dos aña di senso, porsentualmente tabatin ménos hende hòmbèr ku hende muhé den e grupo ei. Por a mira un bahada serka tantu hende hòmbèr komo hende muhé den servisio fiho, kompará ku 2001. Kompará ku hende muhé, hende hòmbèr ta dunadó di trabou, traha riba nan mes òf kue djòp mas tantu.

Na 2011, mayoria di persona ku tabata traha a forma parti di e grupo di ‘dunadó di servisio i bendedó’. Ta den e grupo akí mayoria di hende muhé ta traha tambe. Mayoria hende hòmbèr ta traha den e grupo di ‘fishi’, ku na mes momento ta e tipo di empleo ku ménos hende muhé den dje.

E ramo ku mas tantu hende den dje ta ‘komèrsio por mayor i detal; reparashon di outo i bròmer³’. E porsentahe di hende hòmbèr i hende muhé den e ramo akí ta práktikamente igual, i komo tal e ta esun di mas neutral pa loko ta trata género. E diferensia di mas grandi den e porsentahe di hende hòmbèr i hende muhé ta den e ramo di ‘konstrukshon’.

Tantu na 2001 komo 2011, e kantidat di hende muhé ku ta buska trabou tabata un poko mas haltu ku di hende hòmbèr. Entre e dos añanan di senso, e kantidat di hende ku ta buska trabou a baha. No tin diferensia den e kantidat di tempu ku hende hòmbèr i hende muhé ta keda desempleá.

E porsentahe di hende hòmbèr i muhé no aktivo a baha entre 2001 i 2011. Sinembargo, serka hende hòmbèr, e kantidat sí a subi un tiki. Pa mayoria di hende muhé, e motibu ku nan no ta partisipá na merkado laboral ta trabou di kas. Hende hòmbèr apénas ta menshoná trabou di kas komo un motibu. Pa hende hòmbèr ku no ta aktivo, e motibu prinsipal ta nan salú.

Entrada di poblashon riba 15 aña

Generalmente, hende muhé ta gana ménos ku hende hòmbèr. Entrada promedio pa luna di hende hòmbèr, sea ku nan ta traha, ta buska trabou òf no ta aktivo, ta mas haltu ku di hende muhé. Generalmente, suèldu bruto pa ora di hende hòmbèr ta mas haltu ku di hende muhé. Entre 2001 i 2011, e diferensia di suèldu a baha, pero na 2011 ainda e tabata

³ Wak ISIC rev. 4; por pidi esaki na CBS Curaçao i/òf <https://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcst.asp?Cl=27>

konsiderabel. Entrada di hòmbèr i muhé a hala mas serka di otro, prinsipalmente den e grupo di entrada di mas abou i esun di mas haltu.

Mayoria di hende ku ta buska trabou no tin entrada, i bo ta topa esei mas serka hende hòmbèr ku serka hende muhé. E porsentahe di hende muhé ku ta kobra benefisio sosial ta mas haltu ku e porsentahe di hende hòmbèr.

Na 2011, 1/3 parti di hòmbèr i muhé no aktivo no tabatin entrada; esaki ta un bahada kompará ku 2001. Entrada di 'uitkering' (benefisio sosial) a baha pa tur dos sekso. E tipo di entrada di hende no aktivo tin hopi di aber ku nan edat. E porsentahe di hende ku 'penshun' òf 'AOV' a oumentá entre 2001 i 2011. Na 2011, mitar di hende hòmbèr i muhé no aktivo tabatin 'penshun di AOV' komo fuente di entrada. Segun ku edat ta subi, e diferensia di suèldu ta bira mas grandi. Serka e grupo di 65+, na lugá di un diferensia di suèldu, tin ku papia mas bien di un 'diferensia di penshun'.

Algun karakteristiká di kas di famia

Di 2001 pa 2011, e kantidat di kas di famia a oumentá mas tantu ku e kantidat di persona. Esei ta debí ku, segun tempu ta pasa, e kantidat di persona bibando den kada kas di famia a bira ménos. E kantidat di hende muhé ku ta kabes di kas a oumentá mas ku e kantidat di hòmbèr kabes di kas, prinsipalmente bou di hende soltero. No opstante, na 2011 ainda gran mayoria di kabes di kas tabata hende hòmbèr. Na 2001, pa kabes di kas e proporshon di género tabata 1,53; na 2011 e tabata 1,28. Bou di e kasnan di famia kaminda tin un partner (hende hòmbèr) den kas, e proporshon akí ta subi. Pa loke ta trata hende ku no a yega di kasa nunca, tin un diferensia grandi den e porsentahe i e kantidat di hòmbèr i muhé. Den e grupo ei, i tambe den e gruponan di persona 'divorsiá' i 'biudo/biuda', hende muhé ta e mayoria.

E grupo di mas grandi di hende kasá ta biba ku nan partner. E porsentahe di hende bibá sin kasa ta mas o ménos igual pa hende hòmbèr i muhé, i pa tur dos sekso por mira un oumento na 2011. Hende muhé soltero ta forma e grupo di mas grandi na kantidat, tantu na 2001 komo na 2011.

Bibienda

Ta mas komun pa hòmbèr kabes di kas ta doño di e kas ku nan ta biba aden, kompará ku hende muhé ku ta kabes di kas, i ta mas komun pa hende muhé kabes di kas hür kas for di un fundashon, kompará ku hende hòmbèr kabes di kas. Pa loke ta trata hürmentu di kas for di un persona partikular, no tin diferensia entre hòmbèr i muhé kabes di kas.

Ora e kabes di kas ta hende hòmbèr, generalmente e kas tin mas baño i toilet. Entre e dos añanan di senso, e kantidat di kambèr, baño i toilet den kas a oumentá, sea ku e kabes di kas ta hende hòmbèr òf hende muhé.

Na 2001, ainda tabatin diferensia entre kabes di kas hòmbèr i muhé pa loke ta trata kalidat di kas. Di 2001 pa 2011, e famianan ku un hende muhé komo kabes di kas a bai biba den bibienda ku mester di ménos mantenshon. Debí na esei, na 2011 e diferensianan den kalidat di dak i muraya di e kasnan kaminda tin un hende hòmbèr òf un hende muhé na kabes a bira masha chikitu.

Di 2001 pa 2011, e kasnan di famia ku tin aparato elektróniko a oumentá. Den tur dos aña di senso, porsentualmente tabatin mas tantu hòmbèr kabes di kas ku a bisa ku nan tin un aparato elektróniko, kompará ku hende muhé kabes di kas. Di 2001 pa 2011, e hende muhénan kabes di kas a yega mas serka di e hende hòmbèrnan pa loke ta trata poseshon di aparato⁴ Poseshon di outo i bròmer tambe tabata mas frekvente serka kabes di kas hende hòmbèr, den tur dos aña di senso. Si kompará e dos añanan di senso, e diferensia entre hòmbèr i muhé a baha un poko sí. Na 2001, kasi mitar (48%) di e kabesnan di kas hende muhé i algu mas ku 1/5 (21%) di e kabesnan di kas hende hòmbèr no tabatin outo. Na 2011, ainda algu mas ku 1/3 (39%) di e kabesnan di kas hende muhé no tabatin outo. Pa kabes di kas hende hòmbèr, e sifra ei tabata 19 porshento.

⁴ Aparatonan ku ya tabata eksitú den 2001

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting	4
Summary.....	9
Resúmen	14
Hoofdstuk 1 Inleiding.....	26
Doel van de publicatie	26
Vraagstelling	26
Methodologie	27
Definities.....	27
Opzet publicatie.....	28
Hoofdstuk 2 Algemene inleiding gender	29
Gender versus sekse.....	29
Gender problematiek, gender vraagstukken	29
Genderrollen, stereotypen en stratificatie.....	30
‘Gendermainstreaming’	32
Genderanalyse	32
Hoofdstuk 3 Gender op Curaçao	33
Genderrollen op Curaçao	33
Scheiding publieke en privé leven.....	33
Patriarchale en matrifocale huishoudens.....	34
‘Female headed households’.....	34
De rol van de vrouw op Curaçao vanaf 1900.....	35
Hoofdstuk 4 Demografie.....	37
Bevolking flink toegenomen.....	37
Top 10 ‘niet op Curaçao geboren’	38
Sekseratio inwoners naar geboorteland tussen 2001 en 2011	39

Sekse ratio naar nationaliteit.....	40
Sekse ratio totale bevolking Curaçao.....	41
Bevolking en leeftijd.....	42
Vergrijzing.....	43
Ontgroening	44
Ontgroening versus vergrijzing	45
Bevolkingspiramide	45
Hoofdstuk 5. Religie.....	47
Religie op Curaçao	47
Protestanten, Pinkstergemeente, Adventisten	48
Sekse ratio en religie	49
Religie naar hoofd huishouden verhouding man vrouw.....	50
Hoofdstuk 6 Gezondheid	54
Eigen perceptie gezondheid.....	54
Roken.....	55
Langdurige aandoeningen	56
Mannen en vrouwen hebben in beide censusjaren dezelfde ‘top 5’ aan langdurige aandoeningen.....	56
Hoge bloeddruk.....	56
Diabetes.....	57
Cara (Astma, Chronische bronchitis)	57
Glaucoom, hart- en nierproblemen.....	57
Ziekte kosten verzekering.....	58
Hoofdstuk 7 Onderwijs	60
Veranderingen binnen het onderwijssysteem tussen 2001-2011	60
Opleidingsniveau van niet schoolgaanden	62
De schoolgaanden	64
Participatiegraad regulier onderwijs.	64
Participatiegraad niet regulier onderwijs	65

Opleidingsniveau schoolgaanden 2011.....	66
Studierichting.....	67
Feminisering van het onderwijs.....	69
Hoofdstuk 8 Economische (in)activiteit 15-60 jarigen.....	70
Werkenden, werkzoekenden en niet actieven	70
De beroepsbevolking: ‘de actieven’	71
De werkenden.....	71
Economische positie van werkenden	72
Belangrijkste beroepsgroepen 2011.....	73
Bedrijfstakken	75
De werkzoekenden.....	77
Duur van de werkloosheid	78
Manier van het zoeken naar werk	79
De niet actieven.....	80
Belangrijkste reden om economisch niet actief te zijn.	81
Hoofdstuk 9 Inkomen.....	84
Inkomen van werkenden, werkzoekenden en niet actieven vanaf 15 jaar	84
Inkomen werkenden	84
Bruto uurloon werkenden.....	86
Bruto uurloon kloof naar beroepsgroep.....	87
Inkomen werkzoekenden.....	90
Inkomens van de niet actieven	91
Maandinkomen werkenden, werkzoekenden en niet actieven 2011	93
Hoofdstuk 10 Enkele kenmerken van huishoudens	95
Privé huishoudens versus collectieve huishoudens.....	95
Bevolkingsomvang en privé huishouden	96
Gezinsgrootte hoofd van het huishouden	97
Sekse ratio hoofd privéhuishouden.....	98
Burgerlijke staat	99

Al dan niet samenwonenden.....	100
Hoofdstuk 11 Kenmerken van het woonverblijf	102
(neven)Functie van de woonaccommodatie.....	102
Oppervlakte woonverblijf.....	103
Aantal slaapkamers, badkamers en toiletten	104
Constructie dak en muren.....	105
Eigendomsrecht en huur	106
Elektrische apparaten en voorzieningen in en rond de woning	108
Auto's en motoren.....	110
Conclusie	112
Aanbevelingen	113
Literatuurlijst.....	115
Bijlagen.....	118

Lijst van figuren

Figuur 1. Op Curaçao geboren versus elders geboren 2001.....	38
Figuur 2. Top10 elders geboren inwoners op Curaçao 2001-2011.....	39
Figuur 3. Sekse ratio naar geboorteland 2001-2011	40
Figuur 4. Sekse ratio naar nationaliteit meer dan 1000 inwoners 2001-2011	41
Figuur 5. Sekse-ratio per leeftijdsklasse 2001 - 2011.....	42
Figuur 6. Verhouding man vrouw 2001-2011 naar leeftijd	43
Figuur 7. Aandeel bevolking Curaçao boven de 60 jaar	44
Figuur 8. Ontgroening versus vergrijzing 2001-2011	45
Figuur 9. Bevolkingspiramide 2001-2011	46
Figuur 10. Aantal Rooms Katholieken, andere religie geen religie 2001-2011	48
Figuur 11. Aandeel Rooms Katholieken, andere religie geen religie 2001-2011	48
Figuur 12. Aantal Protestanten, Pinkstergemeente en Adventisten 2001-2011 (in%)	49
Figuur 13. Sekse ratio vijf grootste (niet)religies 2001-2011	50
Figuur 14. Religie verhouding man vrouw: gehele populatie, hoofd huishouden, hoofd gehuwd samenwonend en hoofd samenwonend 2001.....	52
Figuur 15. Religie verhouding man vrouw: gehele populatie, hoofd huishouden, hoofd gehuwd samenwonend en hoofd samenwonend 2011.....	52
Figuur 16. Gezondheidsperceptie vergeleken met leeftijdgenoten	55
Figuur 17. Rookgedrag man en vrouw vanaf 16 jaar 2001-2011.....	56
Figuur 18. Langdurige aandoeningen 200-2011.....	58
Figuur 19. Soort ziektekostenverzekering 2001-2011	59
Figuur 20. Aandeel bevolking 25 jaar en ouder hoogste opleidingsniveau afgemaakt 2001- 2011	63
Figuur 21. Aandeel bevolking 25 jaar en ouder niet afgemaakte opleiding	64
Figuur 22. Reguliere (dag) school participatiegraad 2001-2011	65
Figuur 23. Schoolparticipatie niet regulier 2001-2011	66
Figuur 24. Aandeel onderwijsniveau volgend 0-65+ 2011.....	67
Figuur 25. Studierichting schoolgaande populatie 9.795 2011	68
Figuur 26. Studierichtingen verhouding man vrouw 2011 populatie 9.795	69
Figuur 27. Absolute aantallen bevolking tussen de 15 en 60 jaar.....	70
Figuur 28. Aantal werkenden tussen 15 en 60 jaar 2001-2011.....	71
Figuur 29. Aandeel werkenden tussen 15 en 60 jaar 2001-2011.....	72
Figuur 30. Economische positie werkenden tussen 15 en 60 jaar 2001-2011	73
Figuur 31. Beroepsgroepen verhouding man vrouw 2011.....	74
Figuur 32 .Beroepsgroepen werkende bevolking tussen de 15 en 60 2011	75

Figuur 33. Bedrijfstakken met meer dan 1500 werkenden 2011 verhouding man vrouw 2001	76
Figuur 34. Bedrijfstakken werkende bevolking tussen 15 en 60 jaar 2011	77
Figuur 35. Aantal werkzoekenden tussen 15 en 60 jaar 2001-2011	78
Figuur 36. Aandeel werkzoekenden tussen 15 en 60 jaar 2001-2011	78
Figuur 37. Periode werkzoekend 2001-2011	79
Figuur 38. Belangrijkste manier van werk zoeken, werkzoekenden 15 - 60 jaar 2001-2011.	80
Figuur 39. Aantal niet actieven tussen 15 en 60 jaar 2001-2011	81
Figuur 40. Aandeel niet actieven tussen 15 en 60 jaar 2001-2011	81
Figuur 41. Niet actieve niet schoolgaande bevolking tussen 15 en 60 jaar 2001-2011.....	83
Figuur 42. Procentuele verdeling bruto maandinkomen werkende bevolking tussen 15-60 jaar 2001	86
Figuur 43. Procentuele verdeling bruto maandinkomen werkende bevolking tussen 15-60 jaar 2011	86
Figuur 44. Gemiddeld bruto uurloon naar beroepsgroep 2011 'Inkomens en inkomensverdelingen Curaçao' CBS 2011	88
Figuur 45. Belangrijkste inkomstenbron werkzoekenden vanaf 15 jaar 2001-2011, zie bijlage tabel 14	91
Figuur 46. Belangrijkste inkomstenbron niet actieven tussen 15 en 60 jaar 2001-201, zie bijlage tabel 15.....	92
Figuur 47. Gemiddeld en mediaan bruto maandinkomen werkend, werkzoekend, niet actief 2011	93
Figuur 48. Gemiddeld bruto maandinkomen naar leeftijd bevolking vanaf 15 jaar 2011	94
Figuur 49. Index bevolkingsomvang en aantal privé huishouden 2001-2011	97
Figuur 50. Grootte van privé huishouden naar hoofd 2001-2011.....	98
Figuur 51. Sekse ratio hoofd huishouden: alle, getrouwde, samenwonend niet getrouwde 2001-2011.....	99
Figuur 52. Burgerlijke staat populatie vanaf 16 jaar 2001-2011	100
Figuur 53. Al dan niet samenwonenden populatie vanaf 16 jaar	101
Figuur 54. Hoofd huishouden nevenfunctie van de woning 2001-2011	103
Figuur 55. Aantal slaap-, badkamers en toiletten in woning.....	105
Figuur 56. Woonverblijf eigendom of huur hoofd huishouden 2001-2011.....	107
Figuur 57. Elektrische apparaten in en rond de woning hoofd huishouden 2001-2011	109
Figuur 58. Airco's in woonverblijf hoofd huishouden 2001-2011	110
Figuur 59. Privé bezit auto's hoofd huishouden 2001-2011	111

Lijst van tabellen

Tabel 1. Populatiewijzigingen 2001-2011	37
Tabel 2. Populatie onder de 20 jaar	44
Tabel 3. Personen met dementie, hersenbloeding, kanker, sikkcel ziekte 2011	58
Tabel 4. Schoolgaanden man vrouw naar leeftijd 2011	67
Tabel 5. Bruto uurloon werkenden naar leeftijd 2011	87
Tabel 6. Gemiddeld bruto uurloon naar beroep(sgroep) 2011	89
Tabel 7. Oppervlakte binnenzijde woonverblijf hoofd huishouden 2001	104
Tabel 8. Oppervlakte woonverblijf 2011	104
Tabel 9. Constructie dak en muren van het woonverblijf 2001-2011	106
Tabel 10. Bijlage hoofdstuk gezondheid Langdurige aandoeningen 2001-2011	118
Tabel 11. Bijlage hoofdstuk economische inactiviteit: werkend, werkzoekend, niet actief 15-60 jaar 2001-2011	118
Tabel 12. Bijlage hoofdstuk economische (in)activiteit. Bedrijfstakken werkzame personen 2011	118
Tabel 13. Bijlage Inkomen. Gemiddelde bruto uurlonen naar beroep	121
Tabel 14. Bijlage hoofdstuk Inkomen: Verdeling bruto maandinkomens werkzoekenden vanaf 15 jaar 2001-2011	122
Tabel 15. Bijlage hoofdstuk inkomen. Verdeling bruto maandinkomens niet actieven vanaf 15 jaar 2001-2011	122
Tabel 16. 'Minimum set of gender indicators'	125

Hoofdstuk 1 Inleiding

Doel van de publicatie

Verschillen in genderrollen brengen genderongelijkheid met zich mee wat op zijn beurt invloed heeft op verschillende aspecten van persoonlijke ontwikkeling, te weten: sociaal-economische positie, niveauverschillen met betrekking tot machtspositie en toegang tot functies waarin besluitname plaatsvindt, waarbij verschillen bestaan tussen groepen mannen en vrouwen. Barriteau definieert gender als volgt: *“complex systems of social and personal relations through which women and men are socially constructed and maintained and through which they gain access to, or are allocated status, power and material resources within society”*⁵ (Barriteau, 1998)

Genderanalyse is een waardevol instrument om ontwikkelingen, met betrekking tot de positie van mannen en vrouwen, ten opzichte van elkaar in de samenleving, in kaart te brengen. Genderanalyse geeft inzicht in de wijze waarop rollen, kenmerken en identiteit van mannen en vrouwen in de tijd en per sociaal economische status variëren. Een dergelijke analyse biedt een context en raamwerk waarbinnen men gegevens kan interpreteren. De informatie hieruit verkregen kan dienen als basis voor beleidsmakers bij ontwikkeling van beleid. Tevens kan de informatie gebruikt worden om gender mainstreaming op alle beleidsterreinen en in alle projecten te verankeren en vergelijkingen te maken met andere landen.

De publicatie beoogt een eerste stap te zijn om inzicht geven in de aard en omvang van verschillen tussen man en vrouw op gebied van de sociaal-economische/financiële situatie op Curaçao, welke verschillen voortvloeien uit de sociaal-culturele constructie genaamd gender.

Vraagstelling

Alle onderwerpen die aan bod komen zijn bekeken vanuit man - vrouw perspectief. De gehele rapportage is terug te voeren op de centrale vraag:

In hoeverre is er op Curaçao een verschil tussen mannen en vrouwen op het gebied van de sociale, economische en financiële situatie?

⁵ een complex systeem van persoonlijke en sociale relaties, welke sociaal zijn geconstrueerd en worden onderhouden en waardoor ze toegang krijgen, of wordt toegekend, tot status, macht en materiële middelen binnen de samenleving. "

Methodologie

Voor deze publicatie is uitsluitend gebruik gemaakt van de gegevens die verkregen zijn in de census van 2001 en/of van 2011⁶. De datasets zijn met elkaar zijn vergeleken en geanalyseerd. Dit om eventuele ontwikkelingen, tussen de twee censuses te identificeren en in kaart te brengen. In sommige gevallen wordt alleen gekeken naar de gegevens uit 2011. Dit komt onder meer omdat bepaalde internationale standaarden gewijzigd zijn tussen 2001 en 2011.

De hoofdvariabele voor de gehele publicatie is 'het geslacht'/' de sekse'.

Indien de cijfers uit een andere bron dan de census komen, wordt dit vermeld. Deze cijfers, met uitzondering van de gegevens over inkomen, zijn buiten de analyse gehouden. Voor sommige begrippen wordt uitsluitend de Engelse benaming gebruikt. Voor alle figuren en tabellen geldt dat er een vergelijking wordt gemaakt tussen man en vrouw. Dit is niet specifiek per figuur of tabel aangegeven

Definities

Empowerment: het versterken van mensen en groepen zodat ze kunnen deelnemen aan de samenleving

Hoofd huishouden: de persoon die binnen het huishouden als zodanig wordt aangemerkt. In een éénpersoonshuishouden is die ene persoon zelf hoofd.

ISIC: International Standard Industrial Classification of all Economic Activities. Classificatie van bedrijfsactiviteiten, de lijst met alle classificaties is op te vragen bij het CBS Curaçao

Gender: het sociaal culturele aspect van iemand sekse

Genderidentiteit: persoonlijke beleving van gender

Genderrollen: de taken en activiteiten die een cultuur aan mannen en vrouwen toeschrijft.

Gendergelijkheid: gelijke behandeling of gelijkstelling van mensen met een verschillende gender in de maatschappij en voor de wet.

⁶ Of uit eerdere publicaties gebaseerd op deze gegevens

Loonkloof: loonongelijkheid, verschil in loon tussen mensen (hier mannen en vrouwen). Het verschil tussen het (gemiddelde) mannen- en vrouwenloon, uitgedrukt in percentages van het mannenloon: $((m-v) \text{ in } \% / m) \times 100\%$

Sekse: duidt op het biologische verschil tussen man of vrouw

Sekse ratio: het aantal mannen ten opzichte van 100 vrouwen.

Opzet publicatie

Er wordt begonnen met een algemeen hoofdstuk over 'gender': wat wordt er onder gender verstaan, wat zijn de meest gangbare theorieën en definities. In het tweede hoofdstuk wordt een korte beschrijving gegeven van gender op Curaçao.

Daarna komen de onderwerpen die in de census naar voren komen aan bod, te weten:

- Demografie
- Religie
- Gezondheid
- Onderwijs
- Economische activiteit
- Inkomen⁷
- Huishoudens
- Wonen

Sommige gepresenteerde gegevens zijn al in eerdere publicaties aan bod gekomen, het zij in een publicatie in 2001 of een publicatie uit 2011.

Voor enkele begrippen wordt uitsluitend de Engelse benaming gebruikt. Voor alle figuren en tabellen geldt dat er een vergelijking wordt gemaakt tussen man en vrouw.

⁷ Met betrekking tot bruto uurloon en bruto maandinkomen wordt er alleen gekeken naar 2011, voor een juiste vergelijking voor inkomen moet er rekening gehouden worden met allerlei factoren zoals inflatie etc.

Hoofdstuk 2 Algemene inleiding gender

Deze publicatie beschrijft de verschillen en overeenkomsten tussen mannen en vrouwen op Curaçao. In dit eerste hoofdstuk wordt kort ingegaan op begrippen en theorieën omtrent gender. Het is geenszins een allesomvattende beschrijving en pretendeert dit ook niet te zijn.

Gender versus sekse

Er is een gangbaar onderscheid tussen ‘sekse’ (of ‘geslacht’) en ‘gender’.⁸ ‘Sekse’ verwijst naar *de biologische verschillen* tussen mannen en vrouwen. Het richt zich op de anatomie en voortplantingsfunctie van het lichaam. Sekse ligt, voor velen, (al voor) bij de geboorte vast. Niet iedereen wordt als man of vrouw geboren, sommige personen worden geboren met mannelijke en vrouwelijke geslachtskenmerken: intersekse. Het is ook mogelijk om op latere leeftijd, al dan niet fysiek, het geslacht te veranderen (transgender⁸).

‘Gender’ verwijst naar het sociaal culturele aspect van iemands ‘sekse’. Vrouwelijkheid en mannelijkheid en alle eigenschappen die ermee samenhangen, zijn niet alleen aangeboren, maar worden ook gemaakt, bepaald door mensen. Gender verwijst naar gedrag- sociale en psychologische kenmerken. Het is de maatschappelijke betekenis die wordt toegekend aan man/vrouw zijn. Iedere samenleving beklemtoont specifieke rollen die elk geslacht moet spelen, hoewel er speelruimte is in aanvaardbaar gedrag voor elk geslacht »(Hesse-Biber, & Carger, 2000). Bovendien veranderen ze met de tijd en kunnen ze ook nog eens verschillen van (sub)cultuur tot (sub) cultuur. Mannelijkheid en vrouwelijkheid zijn sociale constructen en geen vaststaande concepten (Nagel, 2003)

Gender problematiek, gender vraagstukken

Wanneer er wordt gesproken over ‘gender problematiek’ of ‘gender vraagstukken’ gaat het over ieder probleem, zorg of aspect wat bepaald wordt op grond van ‘gender’ of ‘sekse’. Dit omvat alle aspecten die zijn gerelateerd aan het leven van mannen en vrouwen en hun maatschappelijke situatie. Hoe ze samenhangen, maar ook op de verschillen, onder andere de toegang tot en het gebruik van bepaalde bronnen/middelen, hun activiteiten, hoe ze reageren op veranderingen, interventies en politiek (Eige, 2014). Om met deze problematiek om te gaan is het belangrijk om de drie hieronder meest gangbare

⁸ *Transgenders* en de wens om van geslacht te veranderen, komen in alle culturen voor, het is een speling van de natuur, die zich niets aantrekt van culturen en religies. Ook opvoeding heeft hier geen invloed op. Swaab.

theorieën/kaders over 'man-vrouwverschil' denken, zoals beschreven door Roshchynskaya Belorussian(2010), te begrijpen.

1. **Biologisch determinisme.**

Deze verklaring van geslacht is gebaseerd op de vooronderstelling dat alle verschillen tussen mannen en vrouwen voortvloeien uit de biologie, ook wel 'anatomie is het lot' argument genoemd. Biologisch determinisme wordt vaak gebruikt om generalisaties over mannen en vrouwen te ondersteunen, zoals 'mannen zijn natuurlijk beter in wiskunde en technologie' of 'vrouwen zijn van nature geschikt voor huishoudelijke taken'. Biologisch determinisme beweert dat bepaalde gedragingen gerechtvaardigd en onveranderlijk zijn omdat 'jongens jongens zijn' (en 'meisjes zijn meisjes').

2. **Geslachtsrol socialisatie**

De geslachtsrol socialisatie stelt dat geslachtsgedrag vooral geconditioneerd gedrag is. Jongens en meisjes worden 'passende' gedragspatronen bijgebracht. Zij leren mannelijk en vrouwelijk te zijn door de verschillende sociale verwachtingen die door hun familie, vrienden, verenigingen, samenleving en media worden opgelegd. De theorie van geslachtsrol-socialisatie hangt samen met de theorie van biologisch determinisme omdat het door middel van de seksuele rol zich richt op het verschil op basis van de biologie.

3. **Sociale constructie van geslacht.**

Deze theorie erkent dat mannen en vrouwen actief betrokken zijn bij het opbouwen van hun eigen geslachtsidentiteiten. Mensen worden niet passief gevormd door de grotere maatschappelijke krachten zoals scholen of media, maar zijn actief in het selecteren en aanpassen van de gedragspatronen in hun genderrol, afhankelijk van situaties en overtuigingen. Het begrip van geslacht dynamisch, verandert in de tijd. Zo zijn mensen actief in het opbouwen van hun eigen geslachtsidentiteiten door bepaalde vormen van mannelijkheid en vrouwelijkheid. Bij de constructie van gender zijn vele factoren, interacties en sociale processen betrokken. Ze komen tot stand door verwachtingen, attributies, sancties en de promotie van bepaalde houdingen en gedragingen van de samenleving. De constructie van verschillende manieren om vrouwelijk of mannelijk te zijn is een dynamisch proces waarin we allemaal een rol spelen.

Genderrollen, stereotypen en stratificatie

Gender is binnen verschillende culturen een belangrijk aspect van identiteit. Gender, en de invulling hiervan kan per cultuur verschillen en hierdoor zal genderidentiteit dus ook op een andere manier vorm worden gegeven (Wekker, 1988). Genderidentiteit is aan

verandering onderhevig. Familie, school, cultuur en de media spelen een belangrijke rol bij socialiseren en het verwerven van de genderidentiteit. Al deze middelen organiseren en beïnvloeden de emotionele, cognitieve en gedragsmatige regels die individuen gebruiken om hun genderidentiteit te vormen (Cerulo, 1997).

De geconstrueerde ideeën over gender kunnen zich uiten in genderrollen (ook wel genderverhoudingen genoemd), genderstereotypen en genderstratificatie.

Genderrollen zijn de taken en activiteiten die een cultuur aan mannen en vrouwen toeschrijft. Deze rollen, taken en verantwoordelijkheden worden sociaal toegeschreven en creëren een seksuele of gender verdeling, die gebaseerd is op sociale waarden en normen. Ze schrijven voor wat voor elk geslacht (niet) aanvaardbaar gedrag is. Deze normen verschillen van (sub)cultuur tot cultuur. Van gezin tot gezin. Genderrollen kunnen te maken hebben met arbeid en zorg. Traditionele genderrollen geven de mannen de rol van de aanbieder en beschermer van hun familie toe, en wijzen de belangrijkste rol van verzorger voor de jonge, zieke en oudere familieleden toe aan de vrouw. Sociale, politieke en economische 'ruimten' worden gedefinieerd als geschikt voor mannen of vrouwen en worden door sancties en beloningen behouden. Onzichtbare barrières, ook wel 'glazen plafonds' genoemd (Kibbelaar 2005), bestaan die voorkomen dat vrouwen of mannen over deze ruimten bewegen. Deze barrières kunnen structureel zijn (zoals wetten) of kunnen houdingen en waarden zijn die vrouwen negatief beïnvloeden en in sommige gevallen mannen beïnvloeden.

Genderstereotypen zijn over-gesimplificeerde, maar sterke, ideeën over de karakteristieken van mannen en vrouwen. Dit zijn de heersende ideeën over de genderrollen. Deze stereotypen bepalen bijvoorbeeld welke banen geschikt zijn voor vrouwen of mannen, en kunnen het vermogen van een individu om werk te vinden ondermijnen. Genderstereotypen gaan ook over gewenste kledingvoorschriften, haardracht, vrijetijdsbesteding.

Genderstratificatie is de oneerlijke verdeling van sociaal gewaardeerde middelen, zoals macht, prestige, mensenrechten en persoonlijke vrijheid tussen mannen en vrouwen die ook de ongelijke positie van mannen en vrouwen in de samenleving reflecteert (Nagel 2003). Gender ongelijkheden maken deel uit van een sociaal en economisch systeem dat gunstiger is voor mannen. Deze genderstratificatie vloeit voort uit de genderrollen en – stereotypen (Kottak, 2010).

‘Gendermainstreaming’

Deze strategie houdt rekening met de verschillende realiteiten van mannen en vrouwen. Deze strategie integreert de sociale, culturele en economische verschillen tussen mannen en vrouwen. Zij houdt rekening met de eigenheden van mannen en vrouwen in de beleidsopmaak, -uitvoering en -evaluatie en dit in alle domeinen en op alle niveaus’ (Kohlmann & Notos 2002). Het toepassingsgebied ervan is uitgebreid met sociale sectoren: bijvoorbeeld gezondheid / HIV en AIDS, onderwijs, rampmanagement, in economische sectoren, bijvoorbeeld budgettering, landbouw en in nationaal ontwikkelingsbeleid en planning

Op internationaal vlak, zowel bij de Verenigde Naties, CARICOM, de Raad van Europa, is het streven om een geïntegreerde benadering van de gendermainstreaming, als essentiële strategie om de gelijkheid in kansen, keuzes, middelen en mogelijkheden tussen vrouwen en mannen, te bereiken. Dit is ook opgenomen in Sustainable Development Goal # 5⁹: “Het bevorderen van gelijkheid tussen mannen en vrouwen en het creëren van mogelijkheden voor vrouwen”.

Genderanalyse

Om tot gendermainstreaming te komen wordt er door middel van de hier gepresenteerde uitkomsten van genderanalyse een eerste stap gezet. Genderanalyse is voor deze publicatie gebruikt als instrument om ‘*Sex-Disaggregated Data*’, per geslacht uitgesplitste gegevens, te analyseren, zoals ze in een volkstelling van 2001 en 2011 verzameld zijn. Deze analyse kan een instrument zijn om de ontwikkeling van beleid over gendergelijkheid te bevorderen.

In een vervolgfase kan men genderanalyse als een proces gebruiken om de omvang en impact ¹⁰ van genderverschillen te meten. Dan gaat het om het verzamelen en analyseren van gegevens die zichtbaar maken of beleid, programma's en acties invloed hebben op groepen vrouwen en mannen in elke maatschappij. Genderanalyse verwijst naar de verscheidenheid aan methoden die gebruikt worden om de relaties tussen mannen en vrouwen te begrijpen, hun toegang tot middelen, hun activiteiten en de beperkingen.

⁹ Voorheen millennium development goal #3

¹⁰ Als leidraad zou de “the United Nations minimum set of gender indicators” gebruikt kunnen worden, zie bijlagen

Hoofdstuk 3 Gender op Curaçao

In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op enkele aspecten met betrekking tot gender, genderrollen op Curaçao. Het is slechts een summiere inleiding op een veelzijdig, interessant onderwerp.

Genderrollen op Curaçao

Verschillende (sub)culturen hebben bepaalde opvattingen over wat de verschillen zijn tussen mannen en vrouwen. De sociaal-culturele betekenis die wordt gegeven aan de sekseverschillen tussen mannen en vrouwen bepaalt niet alleen hoe een individu naar zichzelf en een ander kijkt, maar ook over welke rollen mannen en vrouwen kunnen spelen in de maatschappij. Deze ideeën zijn cultureel bepaald en kunnen dus ook per cultuur verschillen. Deze rollen zijn niet statisch en moeten ook bekeken worden in de bepaalde tijdcontext. Bovendien hoeven deze rollen niet in alle situaties hetzelfde en in dezelfde mate naar voren te komen. Ze verschillen bijvoorbeeld per klasse, per etniciteit en gezin.

Genderrollen kunnen gezien worden als een culturele constructie, deze rollen kunnen veranderen als de cultuur verandert (o.a. Simone de Beauvoir¹¹ 1968).

Qua bevolkingssamenstelling kan de Curaçaose samenleving als multicultureel omschreven worden. Die multiculturele samenstelling hangt samen met het koloniale verleden, de slavernij en de migratie (Marcha & Verweel, 2000; Römer, 1998). Het gaat om een mix van Latino, Europese, West-Afrikaanse, Caribische en Noord-Amerikaanse leef-, werk-, en woonstijlen, die karakteriserend zijn voor het eiland.

Scheiding publieke en privé leven

Genderstatus is meer gelijk als het privé (huiselijke) en publieke (straat) domein niet strikt van elkaar wordt gescheiden. Het publieke domein heeft te maken met handel, politiek en werk, en het private domein met het huishouden en opvoeden van de kinderen. Als deze twee domeinen gescheiden zijn heeft het publieke domein meer prestige dan het private domein. Wereldwijd en in meerdere culturen zijn de 'activiteiten van vrouwen' meer aan het private domein verbonden dan de 'activiteiten van mannen' (Kottak, 2010).

¹¹ "On ne naît pas femme, on le devient" "Men wordt niet als vrouw geboren, men wordt het".

Wel wordt er vanuit gegaan dat op Curaçao, hoewel de samenleving van oudsher werd gedomineerd door de man, de vrouw op de achtergrond (niet publieke sfeer) een belangrijke rol speelde (Ramdas, 1987, Römer 1998).

Patriarchale en matrifocale huishoudens

Genderrollen worden al van jongs af aan aangeleerd. Huishoudens spelen een belangrijke rol in socialisatie, waarin ondermeer de uitwerking en het begrip van de genderrol wordt overgedragen.

Een patriarchaal huishouden, daar waar de man het voor het zeggen heeft, is in onder andere in Latijns Amerika en het Caribische gebied de norm. Echter van oudsher worden de Caribische samenlevingen matrifocaal genoemd (Smith, 1973). In *historische studies* is matrifocaliteit een belangrijk concept dat vaak voorkomt en dat veelal in relatie tot het verleden wordt geplaatst. Het matrifocale gezin op Curaçao kon getypeerd worden als een: *“(...) gezinstype, waarbij de moeder een centrale, dominerende en permanente plaats inneemt, terwijl de vader een randfiguur is, dikwijls afwezig, seksuele relaties onderhoudend met andere vrouwen: in het gezin vindt niet zelden moeders moeder een plaats evenals moeders dochter(s), eventueel met kinderen. Niet zelden ook dient men niet van een, maar van meerdere vaders te spreken, die elkander als passagierende figuren opvolgen.”* (Abraham-Mark citaat Hoetink, 1973, :37¹²).

‘Female headed households’

Het fenomeen van ‘female headed households’ is wereldwijd groeiend. Met de term ‘female headed household’ werd, in eerste instantie een huishouden bedoeld waar een mannelijke partner ontbreekt en dus de vrouw hoofd is. (Tegenwoordig kan een female headed household ook een huishouden zijn waarbij wel een mannelijke partner aanwezig is). Het ontstaan van ‘female-headed households’ komt mede door de migratie van mannen voor werk, scheidingen, verlating, weduwschap, ongehuwd ouderschap en over het algemeen de gedachte dat kinderen de verantwoordelijkheid zijn van de vrouw (Kottak, 2010). In de jaren negentig groeide het aantal gezinnen met een vrouw aan het hoofd. Waarschijnlijk heeft dit te maken met dat er meer kansen voor vrouwen op de arbeidsmarkt zijn, door economische transformaties en vrouwselectieve migratie (Chant & Craske, 2003). Vrouwen zijn hierdoor meer in staat om voor zichzelf te zorgen. Werk heeft een positieve uitwerking op empowerment en maakt vrouwen minder afhankelijk van hun echtgenoten, dit kan echter ook betekenen dat vrouwen een ‘dubbele baan’ hebben. Het werk maar ook het huishouden erbij. De structuur van een ‘female headed household’

¹² Eva Abraham van der Mark in navolging van de socioloog Harry Hoetink (1961, 82-83)

zou een positieve invloed kunnen hebben op de autonomie van vrouwen en hun 'empowerment' door de vrijheid zonder de controle van een man (Chant & Craske, 2003).

Hoewel er meer erkenning ontstaat voor verschillende vormen van huishoudens, gaat de sociale stigmatisatie van 'female-headed households' door. Dit geeft de moeilijkheid aan van het veranderen van de bestaande norm (Chant & Craske, 2003). De toename van 'female-headed households' en de toegenomen economische participatie van vrouwen zorgt echter wel voor een wijziging van deze norm. Het beeld van vrouwelijkheid is mede hierdoor anders geworden, maar de betekenis van mannelijkheid is niet veranderd. Zelfs als vrouwen voor het inkomen zorgen, wordt de man vaak nog als hoofd van het huishouden gezien. (Chant & Craske, 2003).

De koestering van de traditionele genderstereotypen wordt in stand gehouden door de beide seksen zelf en ook tijdens de opvoeding van de kinderen. Niet alle vrouwen willen dat mannen helpen in het huishouden, omdat ze dan geen echte man hebben. Mannen willen investeren in de mannelijke identiteit omdat vrouwen meer op mannelijk terrein komen. Mannen verliezen macht en status buiten het huis maar vrouwen kunnen nog steeds echte vrouwen zijn. Dit wordt de 'mannelijke crisis' genoemd. (Chant & Craske, 2003).

De veranderende rollen en verwachtingen over meisjes en vrouwen brengt ook een verandering teweeg in de verwachtingen en rollen van de mannen. De verandering hangen samen met bredere maatschappelijke ontwikkelingen, zoals industrialisering¹³, de uitbreiding van de leerplicht, individualisering¹⁴, de emancipatie van de vrouw enzovoort (Crott, 2013).

De rol van de vrouw op Curaçao vanaf 1900

Vanaf 1910 werkten veel vrouwen in de belangrijkste industrie van het eiland: het vlechten van panamahoeden (Vroom, 2000). Door de komst van de Shell in 1915 namen de toeristische en industriële sectoren toe. Dit bracht een toename van het percentage vrouwelijke werknemers in alle sectoren met zich mee. Vrouwen werkten in loondienst in de formele publieke en privésectoren en als kleine ondernemers in de informele sector (Ellis, 1986). De vestiging van buitenlandse industrieën tijdens de jaren '60 en '70 creëerde meer werkgelegenheid voor vrouwen. Door de automatisering van de Shell (jaren '50) en de daarmee toenemende werkloosheid besloot de Curaçaose overheid om de vestiging

¹³ Fysieke kracht is relatief onbelangrijk geworden vanaf het moment dat machines de handenarbeid grotendeels hebben overgenomen

¹⁴ Er is een groei van het aantal eenpersoonshuishoudens.

van import vervangende en exportgerichte industrieën te bevorderen. Texas Instruments vestigde zich als export georiënteerde elektronische montagefabriek in 1968 op Curaçao. Als gevolg van deze vestiging werd een kapitalistische productiewijze geïntroduceerd op Curaçao waar alleen vrouwelijke arbeidskrachten werden ingezet¹⁵ (Cuales, 1980).

De stijging van de arbeidsmarktparticipatie van vrouwen werd tevens veroorzaakt, doordat werkende vrouwen, die hoofd van een gezin waren, meer en meer hun eigen winkeltjes en bedrijfjes startten. Meestal verdienen vrouwen niet veel of maken zij niet veel winst. Maar deze economische activiteiten zorgden wel voor een constante *cashflow* (Cuales, 1984).

Vanaf 1974 is de emancipatie van de Antilliaanse c.q. Curaçaose vrouw goed op gang gekomen. In dat jaar werd ook de vereniging 'Steering Committee Curaçao' opgericht. Zij zet zich in voor de positieverbetering van vrouwen. Onder meer door lezingen te verzorgen, discussies en debatten te organiseren. Hierdoor lukte het in 1975 om de handelingsonbekwaamheid¹⁶ van de gehuwde vrouw op de agenda te zetten. Op 1 december 1975 is de wet op de handelingsonbekwaamheid van de getrouwde vrouw opgeheven. Sindsdien is er, zowel bij mannen en vrouwen, een mentaliteitsverandering te bespeuren met betrekking tot werkende vrouwen in de diverse beroepssectoren.

Bij de overheid is in 1983 het werkverbod voor gehuwde vrouwen afgeschaft. Tot die tijd werden werkneemster na het huwelijk ontslagen.

¹⁵ De banen waren routinematig en laagbetaald, omdat deze groep vrouwen geen werkervaring hielden en omdat ze vrouwen waren. De perceptie heerste bovendien dat met name mannelijke managers dachten dat vrouwen andere biologische en psychologische eigenschappen vertoonden. Ze werden hierdoor niet geschikt geacht voor leidinggevende functies (Ellis, 1986)

¹⁶ Een gehuwde vrouw werd niet in staat geacht over hun eigen vermogen te beschikken. Ze mocht geen wettelijke handelingen verrichten zonder schriftelijke toestemming van haar man. Gehuwde vrouwen waren handelingsonbekwaam en werden in het wetboek in één adem genoemd met misdadigers, zwakzinnigen en kinderen. (bron nationaal archief)

Hoofdstuk 4 Demografie

Bevolking flink toegenomen

In 2001 waren er 130.627 personen woonachtig op Curaçao. Daarvan waren 60.509 mannen (46,3%) en 70.118 vrouwen (53,7 %¹⁷). De bevolkingsomvang van Curaçao ten tijde van de census in 2011 was 150.536 personen, een groei van 15,3 procent. Het aantal mannen steeg met 8.339 tot 68.848 (45,7%). Er zijn 11.597 vrouwen bijgekomen, hiermee komt het totaal aantal vrouwen in 2011 op 81.715 (54,3%). Het ‘vrouwenoverschot’ of ‘mannentekort’ is tussen beide censusjaren gegroeid.

Zoals in tabel 1 is te zien komt de bevolkingsgroei enerzijds door natuurlijke aanwas; er sterven minder mensen dan dat er geboren worden¹⁸, en anderzijds door een toename in migratie, de immigratie en remigratie is groter dan de emigratie.

Tabel 1. Populatiewijzigingen 2001-2011 man vrouw											
Man	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Populatie grootte (1 januari) (Pt)	60643	58860	60542	60844	62223	63901	65456	66447	67044	67430	68700
half jaar populatie grootte	59752	59701	60693	61533	63062	64679	65952	66746	67237	68065	
totale groei (= B – D + I - E + AC)	-1783	1682	302	1379	1679	1555	991	597	385	1270	
levend geboren (B)	1055	955	950	907	955	955	930	1054	1015	1042	
overleden (D)	549	538	623	627	570	578	586	660	578	658	
natuurlijke groei (B-D)	506	417	327	280	385	377	344	394	437	384	
immigratie (I)	2005	4082	3557	2835	2970	2918	2714	2439	2295	2387	
emigratie (E)	4024	3184	2429	2012	1886	1734	2067	2244	2246	2261	
migratie(I-E)	-2019	898	1128	823	1084	1184	647	195	49	126	
administratieve correctie (AC)	-270	367	-1153	276	210	-6	0	8	-101	760	
Vrouw	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Populatie grootte (1 januari) (Pt)	70179	68436	70601	71812	73525	75695	77445	78773	79499	79693	81584
half jaar populatie grootte	69307	69518	71206	72668	74610	76570	78109	79136	79596	80638	
totale groei (= B – D + I - E + AC)	-1743	2165	1211	1713	2170	1750	1328	726	194	1891	
levend geboren (B)	992	887	979	802	902	912	938	947	883	990	
overleden (D)	480	491	529	548	518	527	521	549	536	588	
natuurlijke groei (B-D)	512	396	450	254	384	385	417	398	347	402	
immigratie (I)	2193	4359	4155	3083	3422	3226	3012	2773	2345	2523	
emigratie (E)	4204	3120	2375	1940	1856	1817	2103	2402	2452	2383	
migratie(I-E)	-2011	1239	1780	1143	1566	1409	909	371	-107	140	
administratieve correctie (AC)	-244	530	-1019	316	220	-44	2	-43	-46	1349	

Tabel 1. Populatiewijzigingen 2001-2011 ¹⁹

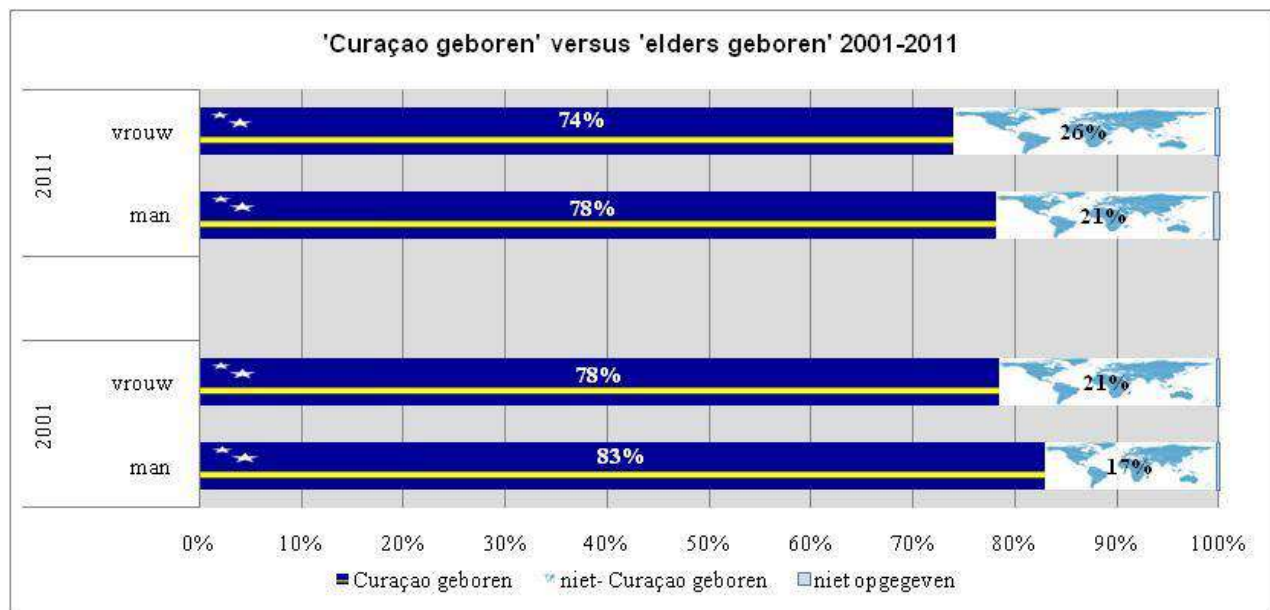
De stijging van de bevolking tussen 2001 en 2011 is, mede, gekomen door instroom van mensen vanuit het buitenland. De bevolking bestond in 2001 uit 50.215 op Curaçao geboren mannen en 54.692 op Curaçao geboren vrouwen. 10.121 mannen en 14.979 vrouwen waren elders geboren.

¹⁷ In beide censusjaren was de keuze voor gender man of vrouw, verdere diversificatie was nog niet opgenomen in de vragenlijst.

¹⁸ Er zijn 9.818 jongens en 9.232 meisjes geboren tussen 2001 en 2011, in diezelfde periode zijn 5.967 mannen en 5.287 vrouwen overleden.

¹⁹ Menno ter Bals, Demographic developments CBS, de letters tussen haakjes zijn van de Engelstalige benaming.

Dit is tussen 2001 en 2011 gewijzigd naar 53.804 op Curaçao geboren mannen, 60.396 op Curaçao geboren vrouwen en 14.629 mannen en 21.018 vrouwen die elders geboren zijn, zie figuur 1 voor de verhouding in procenten.

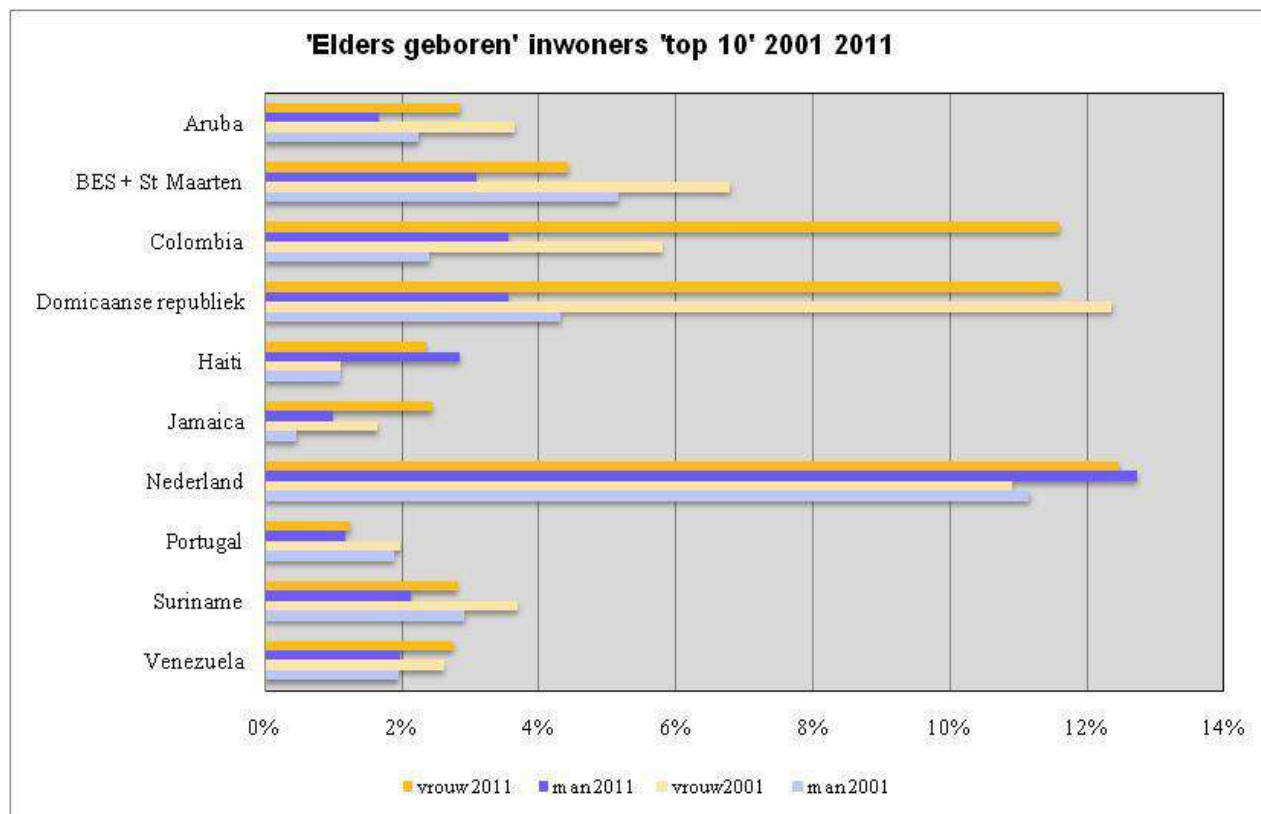

Figuur 1. Op Curaçao geboren versus elders geboren 2001

Top 10 'niet op Curaçao geboren'

Van oudsher wonen er vele 'niet op Curaçao geboren' personen op het eiland. Hoe de immigratiestroom tussen 2001 en 2011 een verandering in de samenstelling van de 'niet op Curaçao geboren' heeft gebracht, is te zien in onderstaande figuur 2 waarin de top 10 van immigratielanden is weergegeven.

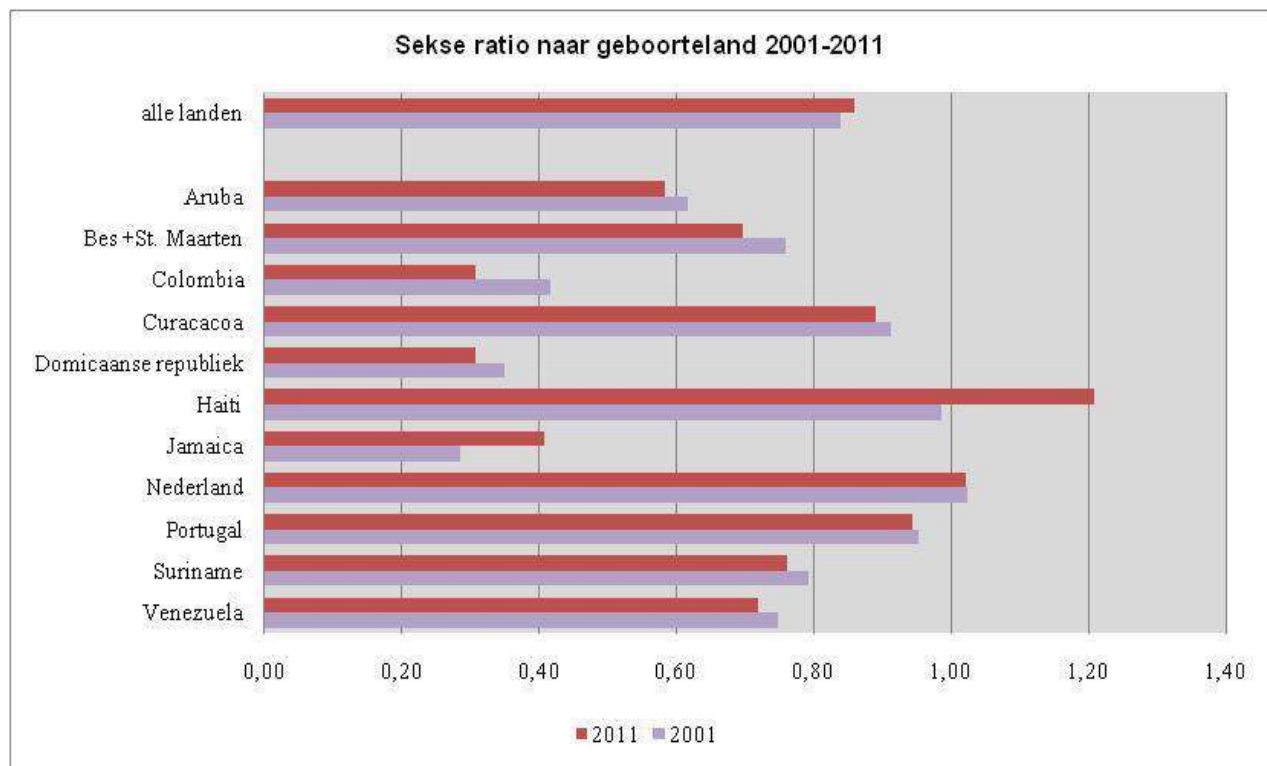
Wat, voor beide censusjaren direct opvalt, is het percentage vrouwen geboren in Colombia of de Dominicaanse Republiek. Voor beide landen, maar ook voor Jamaica is het percentage vrouwen veel groter dan het percentage daar geboren mannen. Haïti is het enige land waarvan de mannelijke immigranten ten opzichte van de vrouwelijke immigranten in 2011 duidelijk in de meerderheid zijn.

Figuur 2. Top10 elders geboren inwoners op Curaçao 2001-2011

Sekseratio inwoners naar geboorteland tussen 2001 en 2011

Door migratie van bepaalde groepen naar en van Curaçao is er een verandering ontstaan in de verhouding tussen mannen en vrouwen, ook wel de sekse ratio genoemd. In onderstaande figuur 3 zijn de sekse ratio's van de top 10 migratie landen, de op Curaçao geboren en alle inwoners weergegeven. De laagste sekse ratio, (0, 29) 29 mannen op 100 vrouwen is in 2001 te vinden bij de in Jamaica geboren. De hoogste sekse ratio van 1,21 in 2011 bij de in Haïti geboren.

Figuur 3. Sekse ratio naar geboorteland 2001-2011

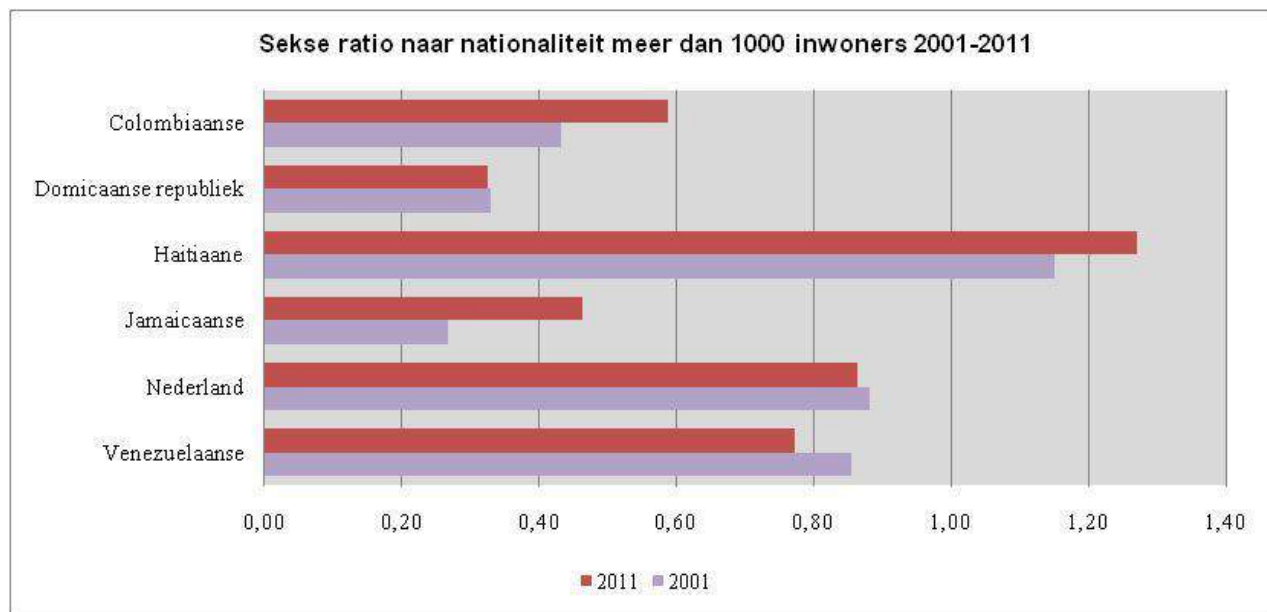
Sekse ratio naar nationaliteit

Wanneer de sekse-ratio naar nationaliteit wordt bekeken (figuur 4), valt direct op dat er, voor sommige landen, duidelijke verschillen zijn tussen geboorteplaats en nationaliteit. Mensen met de Nederlandse nationaliteit komen immers vaak uit Curaçao, de BES eiland en Sint Maarten en Nederland. Maar ook personen elders geboren kunnen de Nederlandse nationaliteit hebben. Uiteraard telt dit ook voor andere landen. Ook kan men ervoor kiezen zijn nationaliteit op te geven en de nationaliteit van het land waarheen men is verhuisd aan te nemen. Verder is het mogelijk om een verkregen nationaliteit te verliezen. Tevens zijn er mensen die een dubbele nationaliteit hebben.

De meest voorkomende nationaliteit op Curaçao is de Nederlandse. Tussen 2001 en 2011 zien we een daling van het aandeel personen met de Nederlandse nationaliteit. In 2001 was ruim 93 procent Nederlandse. Van alle inwoners was toen 44 procent man met de Nederlandse nationaliteit en 50 procent vrouw met de Nederlandse nationaliteit.

In 2011 bestond 89 procent van de bevolking uit Nederlanders. Het aandeel mannen met Nederlandse nationaliteit is gezakt naar 41 procent en bij de vrouwen naar 48 procent.

De laagste sekse ratio, naar nationaliteit, is in 2001 bij de Jamaicaanse nationaliteit (0,27) de hoogste in 2011 bij de Haïtiaanse (1,27).

Figuur 4. Sekse ratio naar nationaliteit meer dan 1000 inwoners 2001-2011

Sekse ratio totale bevolking Curaçao

Veranderingen in de populatie zorgen ook een verandering in de sekse ratio. Waren er in 2001 voor de gehele bevolking van Curaçao nog 86 mannen ten opzichte van 100 vrouwen (0,86) in 2011 waren dit er 84 (0,84). Voor zowel de census van 2001 als die van 2011 zijn de vrouwen in bijna alle leeftijdsklasse in de meerderheid. Zoals uit figuur 5 blijkt, is alleen niet het geval voor de leeftijdsgroepen tot 19 jaar.

Elk jaar worden er iets meer jongens dan meisjes geboren. Deze verhouding is ongeveer wereldwijd hetzelfde (105: 100, sekse ratio 1,05). Op Curaçao is dit voor beide jaren ook 1,05. Mannen hebben bij geboorte een kortere levensverwachting; niet alleen sterven ze eerder een natuurlijke dood, ze nemen ook grotere risico's (verkeers-) ongevallen, sport, drugs, geweld.²⁰

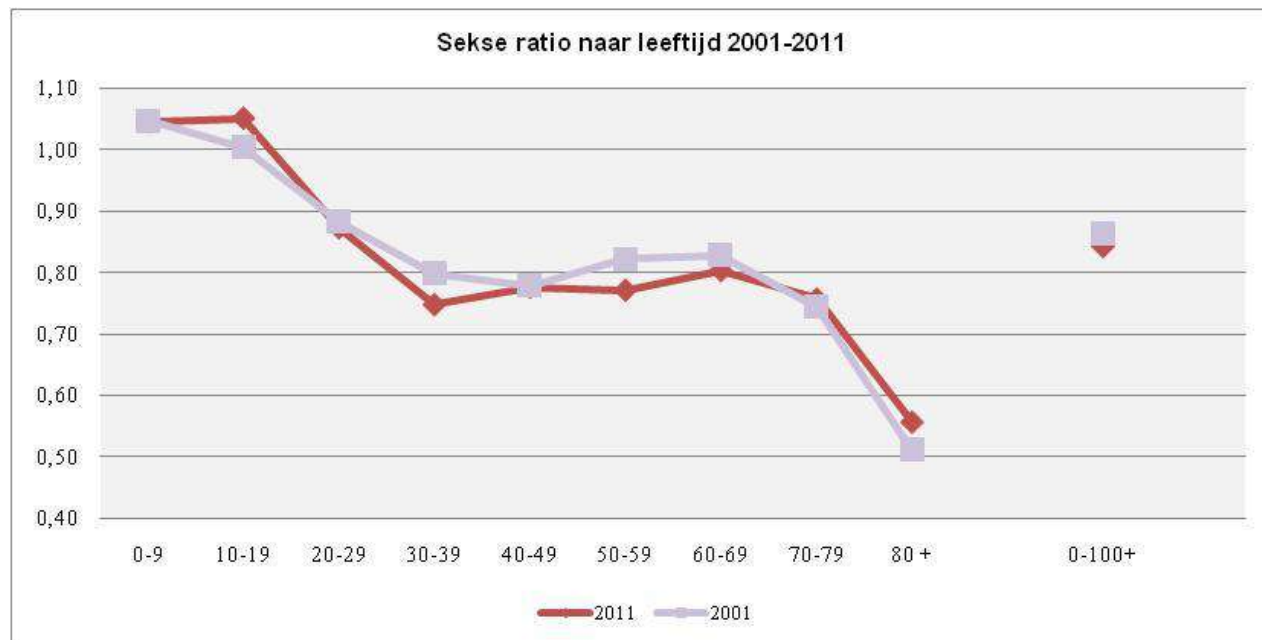
Het omslagpunt voor de verhouding tussen mannen en vrouwen ligt op Curaçao vanaf 20 jaar²¹. De sekse ratio daalt. Voor 2001 neemt deze af van 1,00 bij de 10-19 jarigen tot 0,78 bij de 40-49 jarigen. Bij de 50 tot 70 jarigen stijgt de ratio tot 0,83. Om vanaf het 70ste jaar te dalen.

In 2011 fluctueert de ratio meer. In de leeftijdscategorie 10-19 jarigen ligt deze op 1,05. Dan is er een daling tot 0,75 (30-39 jarigen), een lichte stijging tot 0,78 (40-49 jarigen), dan weer een lichte daling tot 0,77 (50-59 jarigen) om weer te stijgen in de leeftijdscategorie 60-69 jarigen. Ook hier zet een daling zich na het 70ste jaar in.

²⁰ Onder meer in "wetenschap in beeld"

²¹ Zie ook tabel 1 in de bijlage

Rond het 70ste levensjaar daalt het aantal mannen ten opzichte van vrouwen steeds verder. De levensverwachting van mannen is korter dan die van vrouwen. Door onder meer een gezondere levensstijl bij mannen en de medische vooruitgang is de algehele levensverwachting bij geboorte van mannen toegenomen. (Stoeldraerij et al, 2013). In 2001 was de levensverwachting op Curaçao voor mannen 72,9 jaar dit is gestegen tot 74,2 jaar in 2011. Voor vrouwen stijgt de levensverwachting ook. Van 79,2 jaar in 2001 naar 80,4 jaar in 2011 (ter Bals, 2014). De sekse ratio voor 80-plussers was in 2001 0,51 en in 2011 0,56 (figuur 5).

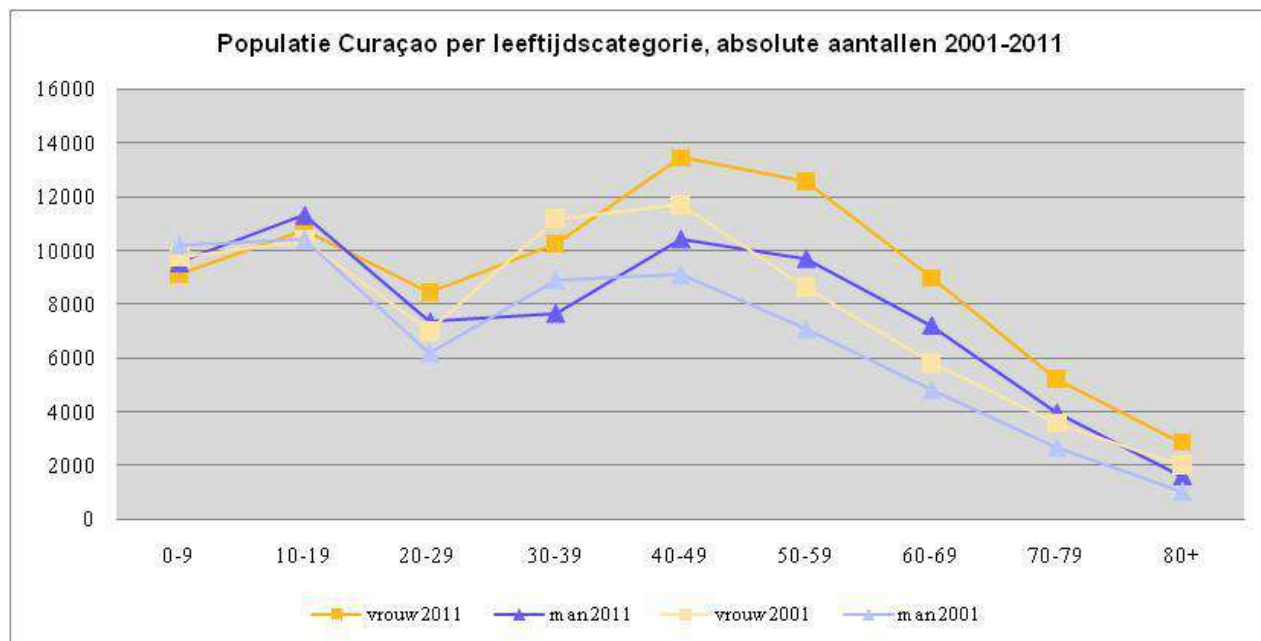

Figuur 5. Sekse-ratio per leeftijdsklasse 2001 - 2011

Bevolking en leeftijd

Hoewel de bevolking in zijn geheel toeneemt, is dit niet voor elke leeftijdscategorie het geval. Figuur 6 laat, onder andere, zien dat in de leeftijdscategorie 0-9 jarigen en 30-39 jarigen het aantal mannen en vrouwen daalt. De grootste stijging is voor beide seksen te zien bij de leeftijdscategorie 50-59 jarigen.

In 2001 en 2011 is het grootste verschil tussen mannen en vrouwen te vinden bij de 40-49 jarigen. De meeste mannen (10.428) in 2001 zijn tussen de 10 en 19 jaar oud, de meeste vrouwen (11.714) tussen de 40 en 49 jaar. 10 jaar later is de grootste groep bij de mannen (11.329) wederom bij de 10-19 jarigen. En bij de vrouwen nogmaals bij de 40-49 jarigen (13.454).

Figuur 6. Verhouding man vrouw 2001-2011 naar leeftijd

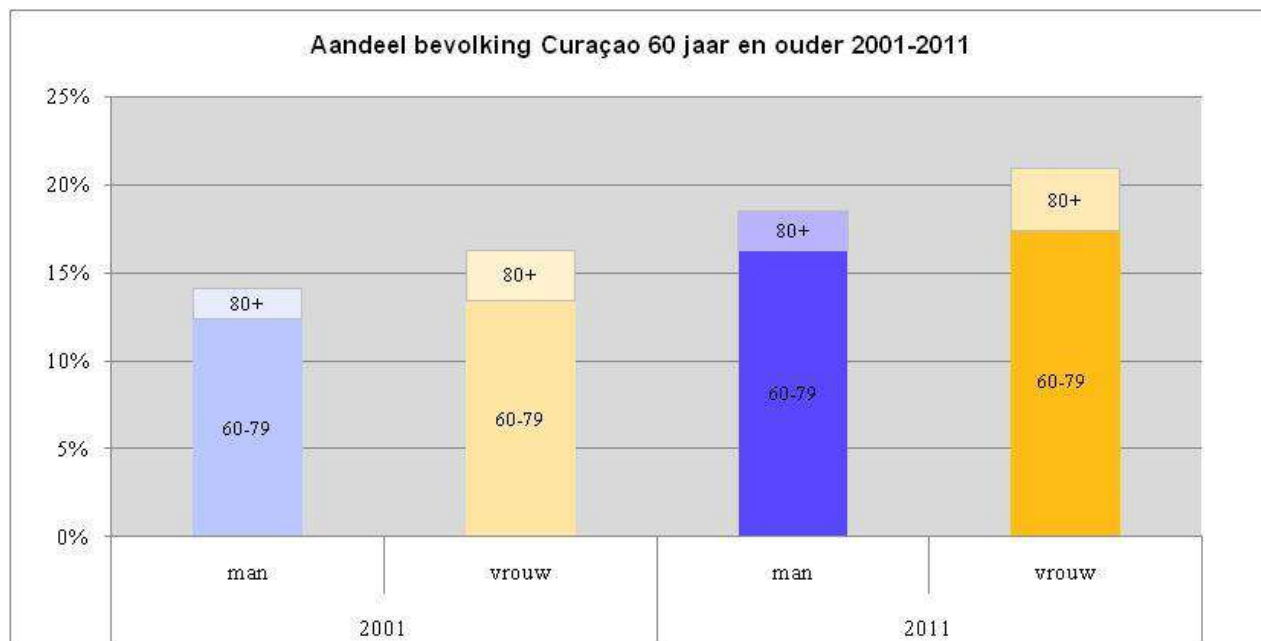
Vergrijzing

Er is sprake van vergrijzing als het aandeel van ouderen²² in de bevolking toeneemt. Men spreekt van dubbele vergrijzing als binnen de groep ouderen het aandeel van de hoogbejaarden (80+) groter wordt.

Het aantal zestigplussers bestond in 2001 uit 8.523 mannen en 11.421 vrouwen, respectievelijk 14 procent van de mannelijke bevolking en 16 procent van de vrouwelijke bevolking. Het aantal mannen is tussen 2001 en 2011 gestegen tot 12.772 (19%) en bij de vrouwen tot 17.074 (21%). Eén op de vijf inwoners is in 2011 boven de 60 jaar.

Op Curaçao is sprake van dubbele vergrijzing. Het aandeel mannelijke 80 plussers was in 2001 1,7 procent. Bij de vrouwen was 2,9 procent 80 plus. Dit is in 2011 bij de mannen gestegen tot 2,3 en bij de vrouwen tot 3,5 procent (figuur 7).

²² Vanaf pensioengerechtigde leeftijd

Figuur 7. Aandeel bevolking Curaçao boven de 60 jaar

Ontgroening

Tegenover vergrijzing staat ontgroening: het aantal jongeren daalt als gevolg van de daling van geboortes. In 2001 waren er in de leeftijdscategorie 0-19 jarigen respectievelijk 20.656 jongens en 20.158 meisjes (tabel 2). Tussen 2001 en 2011 is er een lichte stijging van het aantal jongens met 237 naar 20.883. Het aantal meisjes is in die periode gedaald met 243 tot 19.915.

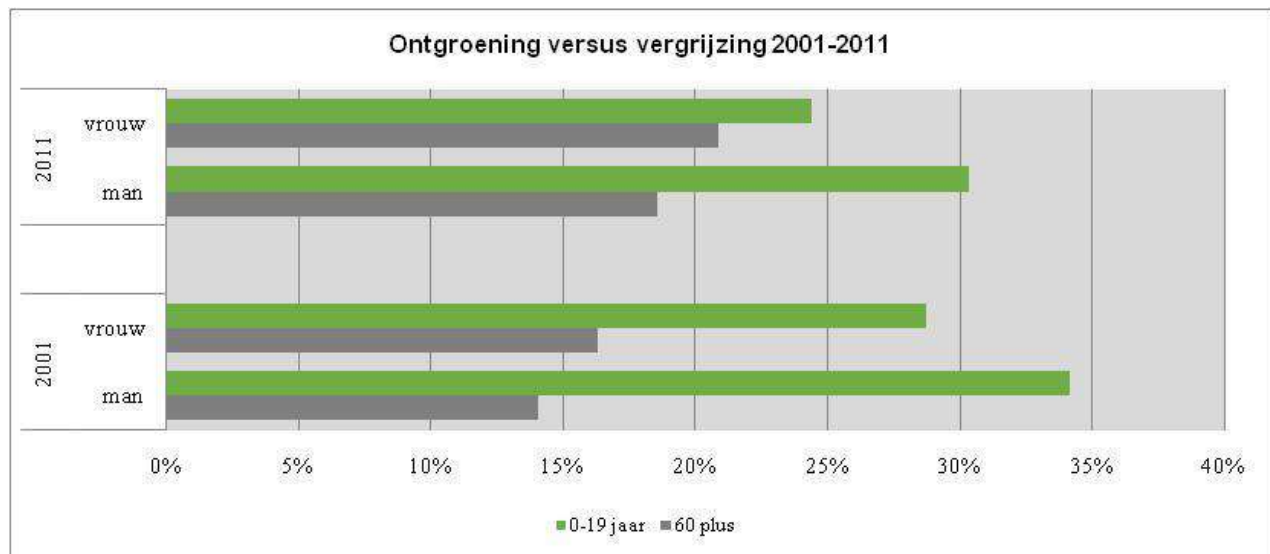
In absolute aantallen is er dus geen sprake van ontgroening, immers het aantal jongens en meisjes tussen de 0 en 19 jaar is vrijwel gelijk gebleven. Wanneer dit echter wordt afgezet tegen de totale bevolking is er een duidelijke daling van het aandeel van jongens en meisjes te zien. Bestond in 2001 nog 34 procent van de totale mannelijke bevolking uit jongens tussen 0 en 19 jaar, in 2011 is dit gedaald tot 30 procent. In 2001 was 29 procent van de vrouwelijke bevolking jonger dan 20 jaar, dit is gedaald tot 24 procent in 2011.

Tabel 2. Populatie man vrouw onder de 20 jaar 2001-2011						
leeftijdsklasse	2001			2011		
	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal
0-4 jaar	4677	4396	9073	4518	4386	8904
5-9 jaar	5551	5372	10923	5036	4752	9788
10-14 jaar	5439	5358	10797	5577	5126	10703
15-19 jaar	4989	5032	10021	5752	5651	11403
totaal 0-19 jaar	20656	20158	40814	20883	19915	40798
totale bevolking	60509	70118	130627	68848	81715	150563

Tabel 2. Populatie onder de 20 jaar

Ontgroening versus vergrijzing²³

In 2001 waren er 41 mannelijke 60-plussers ten opzichte van 100 jongens tot 20 jaar. Bij de vrouwelijke bevolking waren dit 56 vrouwen ten opzichte van 100 meisjes. Door zowel de ontgroening als de vergrijzing is dit bij de mannelijke bevolking gewijzigd naar 61 60-plussers ten opzichte van 100 jongens onder de 20. Bij de vrouwen tot 85 60-plussers ten opzichte van 100 meisjes. In figuur 8 zijn de percentages weergegeven

Figuur 8. Ontgroening versus vergrijzing 2001-2011

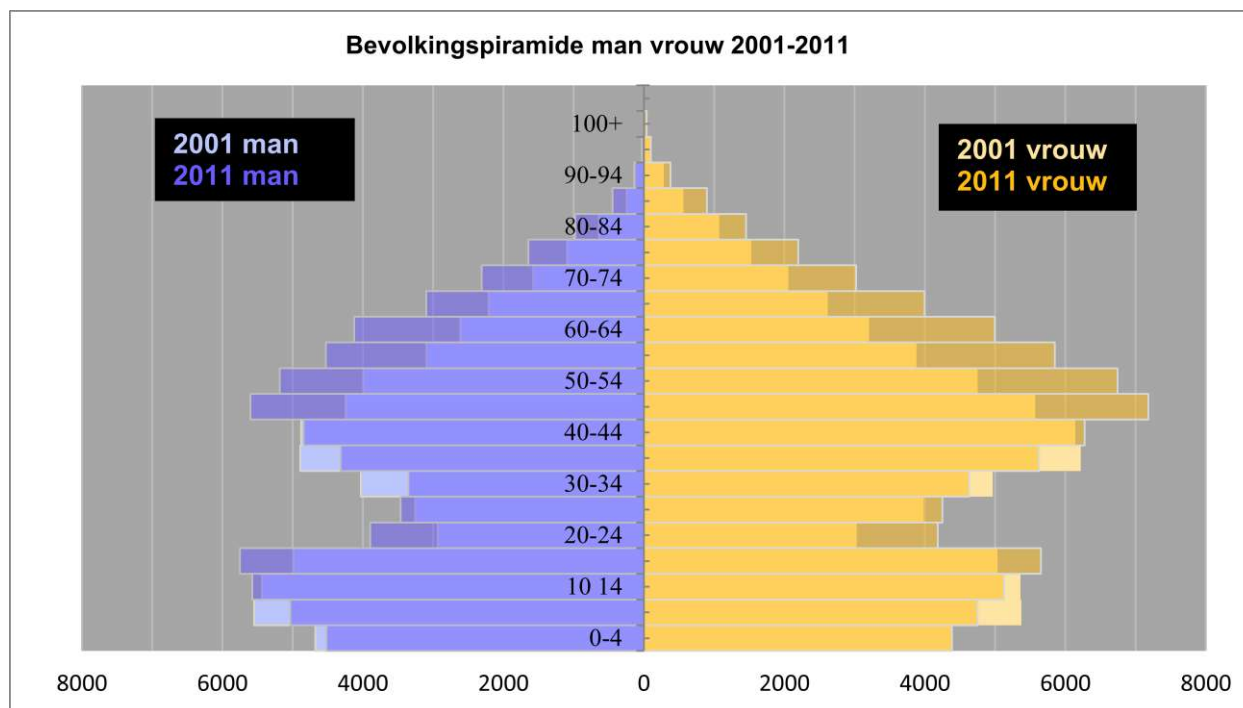
Bevolkingspiramide

Onderstaande bevolkingspiramide (figuur 9) laat de opbouw in jaren en de verdeling man vrouw zien voor zowel 2001 als 2011. Hoewel de naam 'piramide' hier eigenlijk niet op zijn plaats is. De vorm heeft meer weg van een zeilboot.

In deze figuur zijn beide bevolkingspiramiden over elkaar heen gelegd. De lichtere kleuren geven aan dat er in 2001 meer personen in die leeftijdscategorie vielen. Voor 2011 zijn dit de donkere kleuren.

De basis van de piramide, leeftijd van 0 - 9 jaar laat zien dat er in 2001 zowel meer jongens als meisjes waren dan in 2011. De donkerdere kleuren bij de 45ers geeft een goed beeld van de toename in de bevolking vanaf deze leeftijd.

²³ voor zowel vergrijzing als ontgroening is gekozen voor 60+ en onder 20 jaar vanwege 'afhankelijkheid' De leeftijdsgroepen van 0-19 jaar en boven de 60 jaar worden ook wel de "afhankelijken" genoemd, zij nemen (nog) niet (meer) deel aan de beroep actieve bevolking

Figuur 9. Bevolkingspiramide 2001-2011

De cijfers laten een groeiende bevolking zien bij een licht dalend geboortecijfer, een stijgende levensverwachting en dus steeds ouder wordende inwoners, waarbij de ouder wordende vrouwelijke populatie in de meerderheid is. Er dient rekening te worden gehouden met de kwetsbare positie van zowel oudere mannen en vrouwen die van een laag pensioensinkomen, een A.O.V. of, mogelijkerwijs zelfs, minder moeten rondkomen. Als deze trend zich voortzet, kan verwacht worden dat het deel van de bevolking dat niet werkzaam is en afhankelijk is van de werkende bevolking, verder zal toenemen. Dit zal allerlei sociaal economische consequenties met zich meebrengen.

De bevolkingssamenstelling wordt met name beïnvloed door de migratiestromen uit verschillende landen. Er is sprake van diversiteit qua etniciteit en cultuur. Onderzoek zou moeten uitwijzen in hoeverre het migratieverschijnsel de genderrollen binnen de Curaçaose samenleving beïnvloed.

Hoofdstuk 5. Religie

Religie kan van invloed zijn op de positie van de vrouw in de samenleving. Religie ofwel geloofsovertuiging kan een stempel drukken op hoe een leven geleid *moet* worden.

Sommige groeperingen leggen bepaalde beperkingen op die soms alleen voor vrouwen gelden; bepaalde kledingstukken die gedragen moeten worden, het mogen of juist niet mogen deelnemen aan bepaalde activiteiten of beroepen, het toestaan van anticonceptie en geboorteafbreking, uithuwelijking, besnijden etc. Ook zaken als seksuele geaardheid, seks voor het huwelijk zijn bij bepaalde religies beladen onderwerpen.

De ene religieuze beweging gaat wat losser om met een 'misstap' dan de andere. Bij bepaalde groeperingen worden leden uitgesloten of uitgestoten wanneer er regels worden overtreden, bij andere kunnen deze regels wat losser worden gehanteerd.

Religie is een 'familiegebeuren', meestal worden kinderen opgevoed met de religieuze overtuiging van (één van) de ouders. Vele keuzes die door de ouders op basis van het geloof worden gemaakt zijn van invloed op onder meer de dagelijkse gang van zaken binnen een huishouden, bijvoorbeeld dagindeling, vrije tijdsinvulling, het vieren van bepaalde feesten. Zo ook de keuze voor een bepaalde (bijzondere) school. Waarmee dan ook weer de school een bepaalde sturing geeft in denken en handelen.

Op latere leeftijd wordt, al dan niet bewust, een keuze gemaakt om dit geloof te blijven aanhangen en welke rol de religie in het leven blijft spelen. Bij bepaalde religies is dit een heel bewuste keuze.

Religie op Curaçao

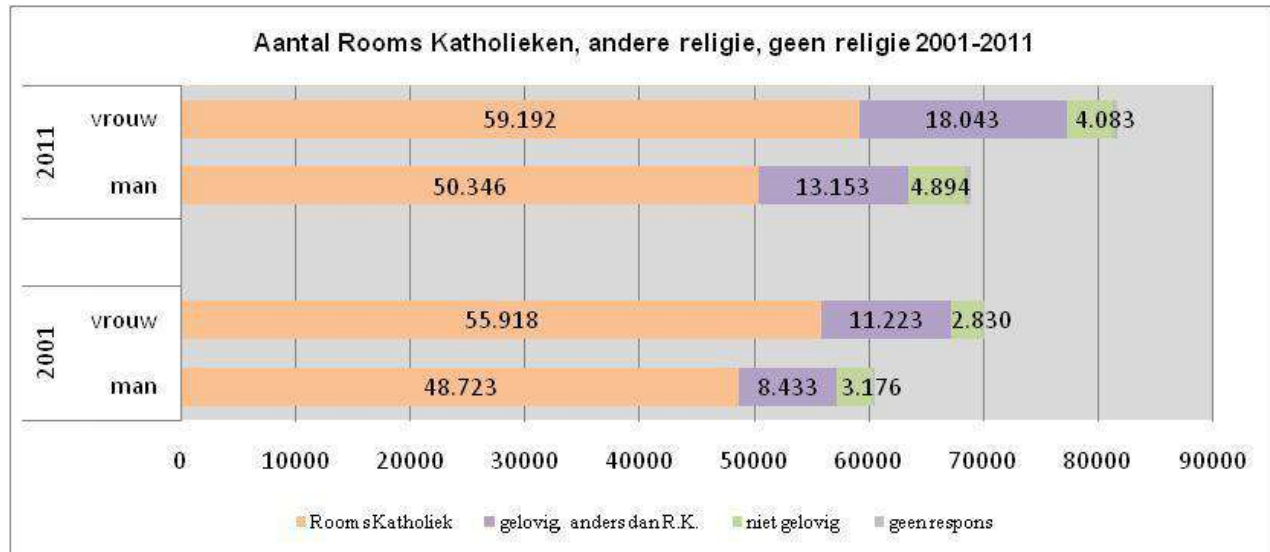
De religieuze betrokkenheid is op Curaçao groot te noemen. Voor beide censusjaren geldt dat er meer vrouwen dan mannen gelovig zijn. Tussen 2001 en 2011 neemt het aantal gelovigen toe, terwijl het aandeel gelovigen daalt. Dit is te zien in figuren 10 en 11.

In 2001 was 94 procent van de mannen en 96 procent van de vrouwen gelovig. In 2011 was dit afgenomen tot 92 procent bij de mannen en 95 procent bij de vrouwen.

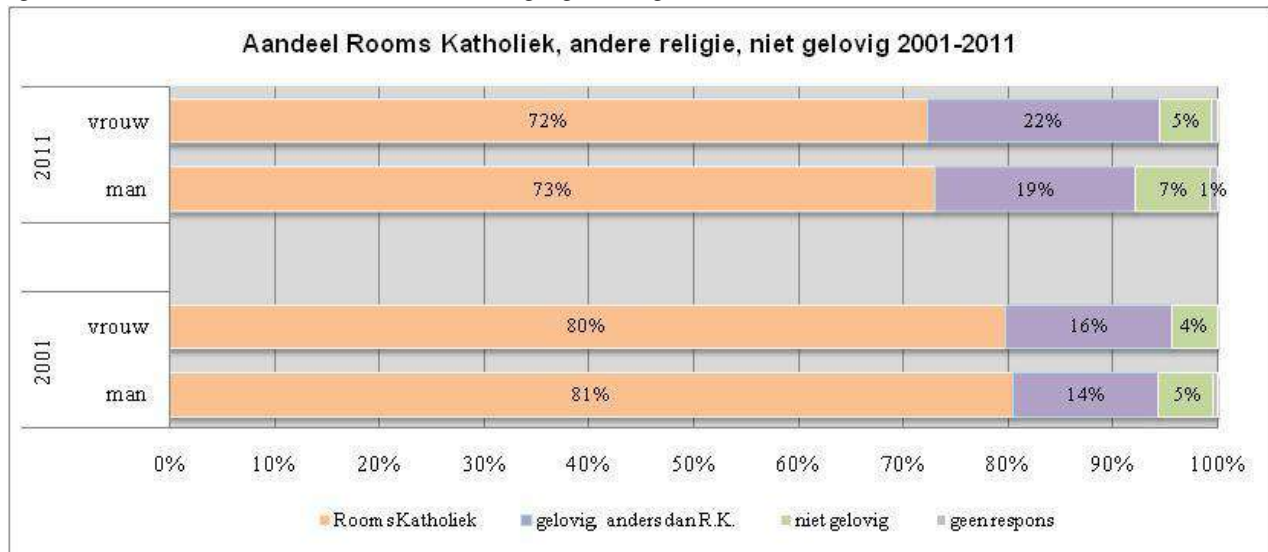
Het percentage niet gelovige mannen (5%) en niet gelovige vrouwen (4%) is tussen 2001 en 2011 toegenomen tot 7 procent en bij de vrouwen tot 5 procent²⁴.

²⁴ 177 mannen en 147 vrouwen hebben de vraag over religie in 2001 niet beantwoord, in 2011 waren dit 455 mannen en 397 vrouwen

Voor zowel 2001 als 2011 is het overgrote deel van de gelovigen Rooms Katholiek. Van de totale mannelijke bevolking was dit 81 procent in 2001 en 73 procent in 2011. Ook bij de vrouwen is er een daling te zien, van 80 procent in 2001 naar 72 procent in 2011. Het aantal Rooms Katholieken is echter gestegen. Van 104.641 in 2001 tot 109.538 in 2011.

Figuur 10. Aantal Rooms Katholieken, andere religie geen religie 2001-2011

Figuur 11. Aandeel Rooms Katholieken, andere religie geen religie 2001-2011

Deze cijfers zeggen echter niets over het aantal kerkgangers of de plaats van het geloof in iemands leven.

Protestanten, Pinkstergemeente, Adventisten

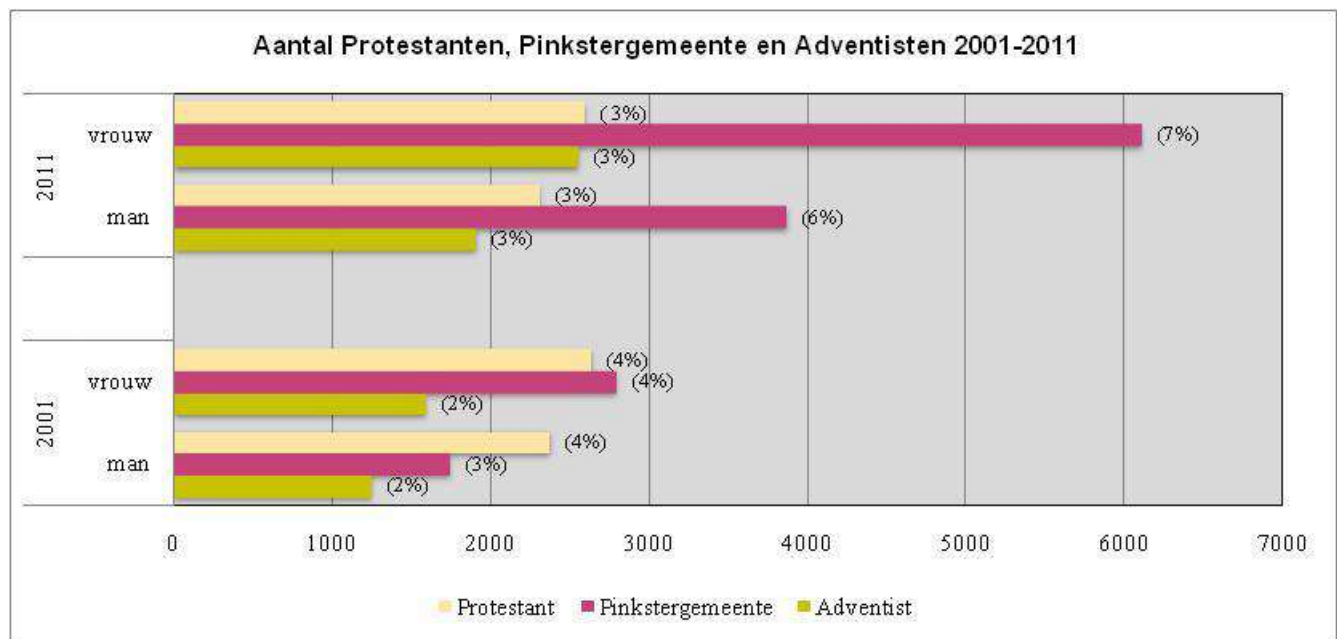
Op Curaçao zijn er, naast het Rooms -Katholieke geloof, vele andere geloofsovertuigingen in de samenleving aanwezig. In deze paragraaf wordt alleen gekeken naar religies

waarvan meer dan 3 procent van de samenleving, ofwel in 2001 ofwel in 2011, zich tot rekent. (figuur 12).

De tweede grootste religie in 2001 is het Protestantisme. 4 procent van zowel de mannelijke als vrouwelijke bevolking gaven toen aan deze religie te hebben. In 2011 daalde dit voor beide seksen tot 3 procent. Door deze daling is het Protestantisme in 2011 de derde grootste religieuze stroming op Curaçao.

Tussen 2001 en 2011 is het aantal leden van de Pinkstergemeente bijna verdubbeld. In 2001 gaf 3 procent van de mannelijke bevolking en 4 procent van de vrouwelijke bevolking te kennen aangesloten te zijn bij de Pinkstergemeente. Dit is in 2011 respectievelijk 6 en 7 procent. Daarmee is de Pinkstergemeente in 2011 de tweede grootste religie geworden.

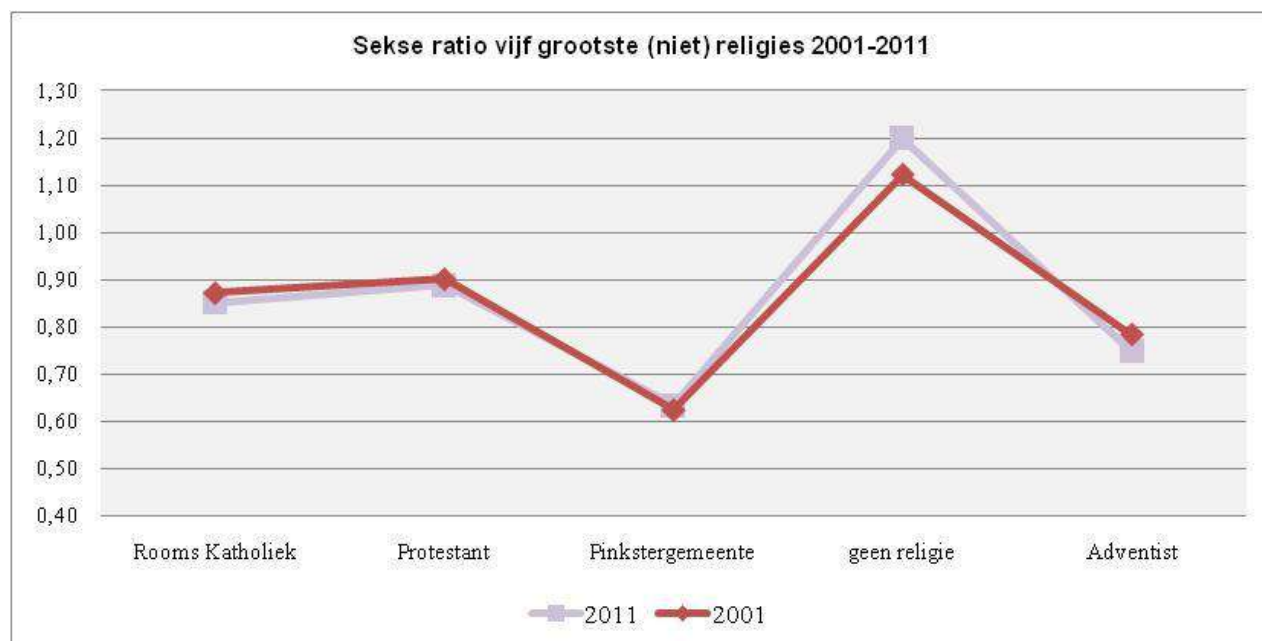
Ook de Adventisten kennen tussen de censusjaren een stijging. In 2001 was 2 procent van de mannen en 2 procent van de vrouwen Adventist. Dit is bij zowel bij de mannen als vrouwen toegenomen tot 3 procent.

Figuur 12. Aantal Protestanten, Pinkstergemeente en Adventisten 2001-2011 (in%)

Sekse ratio en religie

Vrouwen zijn religieuzer dan mannen, dit is zowel voor 2001 en 2011 het geval. Figuur 13 geeft dat duidelijk weer. De hoogste sekse ratio van 0,20 was in 2011 bij de niet gelovigen. In 2001 was deze 1,12. De laagste ratio, 0,62, is te zien in 2001 bij de Pinkstergemeente. Dit was in 2011 0,63.

Figuur 13. Sekse ratio vijf grootste (niet)religies 2001-2011

Religie naar hoofd huishouden verhouding man vrouw

Binnen bepaalde religieuze stromingen worden wereldwijd leiderschapsposities voornamelijk door mannen bekleed. Maar ook de rol van de man binnen het huishouden en zijn positie daarin kunnen gebaseerd zijn op 'heilige geschriften'.

Voor 2001 en 2011 geven figuren 14 en 15 de man vrouw verhoudingen weer voor de vier genoemde religies en de niet-gelovigen in 2001-2011.

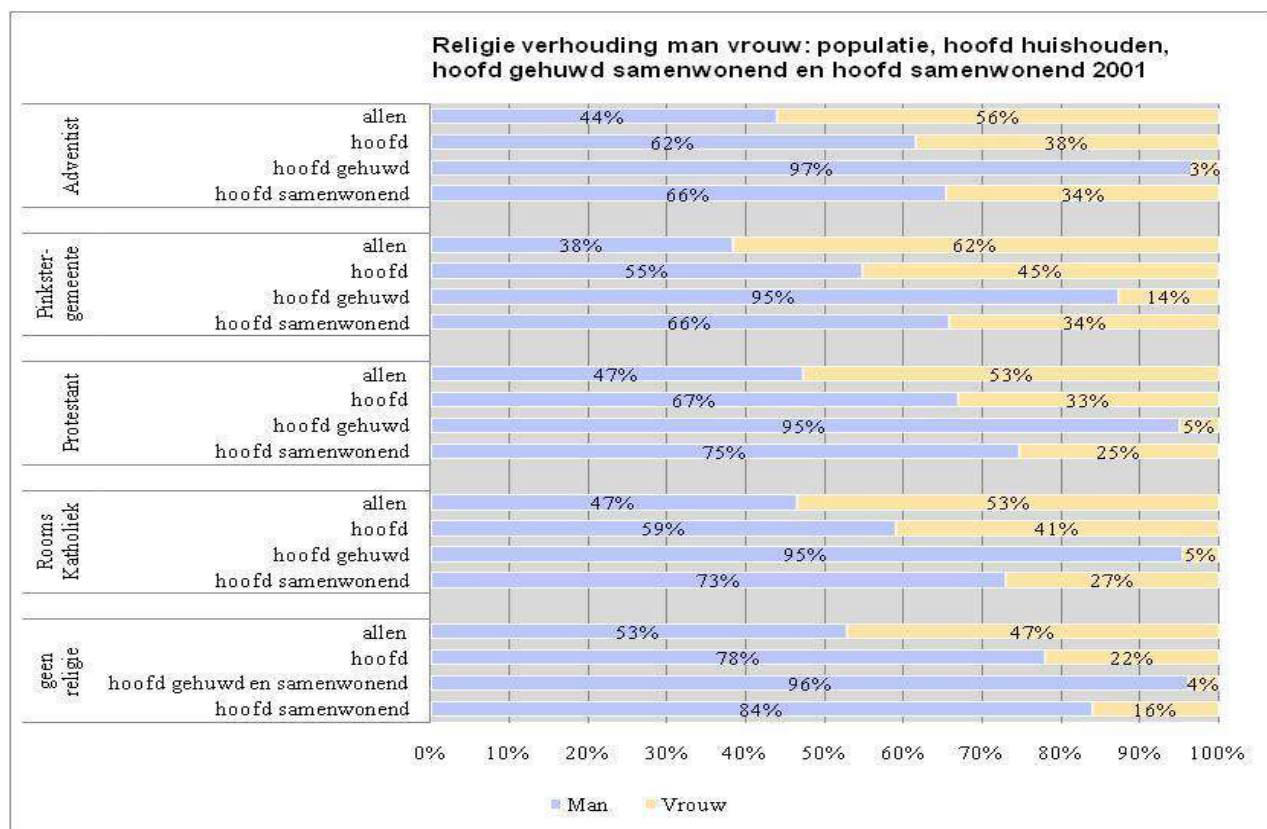
Zowel in 2001 als in 2011 zijn er meer mannen dan vrouwen die hoofd van huishouding zijn²⁵. Dat is onafhankelijk van het, al dan niet, gelovig zijn en toont weinig verschillen tussen de diverse geloven. De percentages mannelijke hoofden van huishoudens nemen toe zodra de hoofden ongehuwd samenwonen. Om verder te stijgen bij de gehuwd samenwonenden. Ook dit is onafhankelijk van al dan niet religieus zijn, van welke stroming dan ook.

Er is wel een verandering zichtbaar tussen 2001 en 2011. Het aandeel vrouwelijke hoofden is bij alle huishoudens onafhankelijk van geloofsovertuiging gestegen.

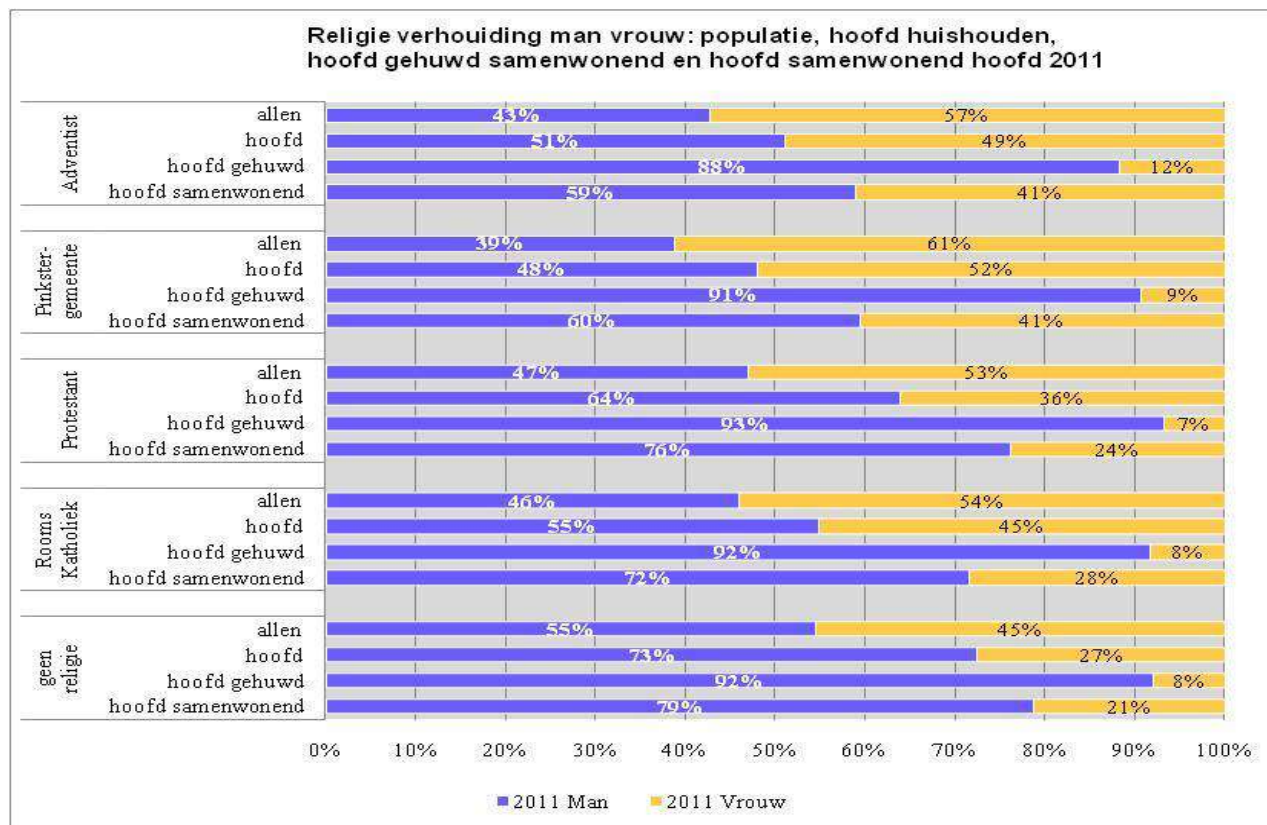
Bij de Pinkstergemeente en Adventisten zijn duidelijk meer vrouwelijke hoofden ongehuwd samenwonend in 2011.

²⁵ Zie hoofdstuk 10 'enkele kenmerken van huishoudens'

Bij de Rooms Katholieken en Protestanten zijn de verschillen tussen 2001 en 2011 het kleinst, bij de Pinkstergemeente en Adventisten het grootst. De niet gelovigen zitten precies in het midden.

Figuur 14. Religie verhouding man vrouw: gehele populatie, hoofd huishouden, hoofd gehuwd samenwonend en hoofd samenwonend 2001

Figuur 15. Religie verhouding man vrouw: gehele populatie, hoofd huishouden, hoofd gehuwd samenwonend en hoofd samenwonend 2011

De censusgegevens geven een beeld van het verschil tussen mannen en vrouwen als het gaat om het behoren tot een bepaalde religie, maar niet over een actieve betrokkenheid van mannen en vrouwen. Ook biedt de census geen ruimte om vragen te stellen over participatie in of betrokkenheid bij andere typen organisaties. Uit het Sociale Cohesie onderzoek 2015 van CBS blijken er verschillen te bestaan tussen mannen en vrouwen met betrekking tot de aard van hun maatschappelijke participatie. Zo hebben vrouwen een hogere mate van participatie in 'Religieuze organisaties' en 'Vrouwengroepen'. Het tegenovergestelde is gebleken als het gaat om de betrokkenheid in 'Buurtacties' en 'Sport en recreatie'.

Hoofdstuk 6 Gezondheid

De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn deels biologisch van aard, deels een gevolg van de maatschappelijke rolverdeling tussen man en vrouw. Beide aspecten hebben een invloed op de gezondheidsbeleving en de gezondheidstoestand van mannen en vrouwen.

Bij de rolverdeling kan gedacht worden aan (risicovolle) lichaamsbeweging, bepaalde werkzaamheden en werkomgeving, het gebruik van genotsmiddelen in de ruimste zin van het woord (dus naast alcohol, tabak en drugs ook het gebruik van suiker en vethoudende producten).

De cijfers in deze publicatie geven aan hoe de respondenten de eigen gezondheid ervaren. Het gaat dus om de *subjectieve* gezondheidsbeleving. De cijfers zijn niet gestaafd met meetbare cijfers zoals ziekenhuisopname, bezoek (huis)artsen, body mass index etc.

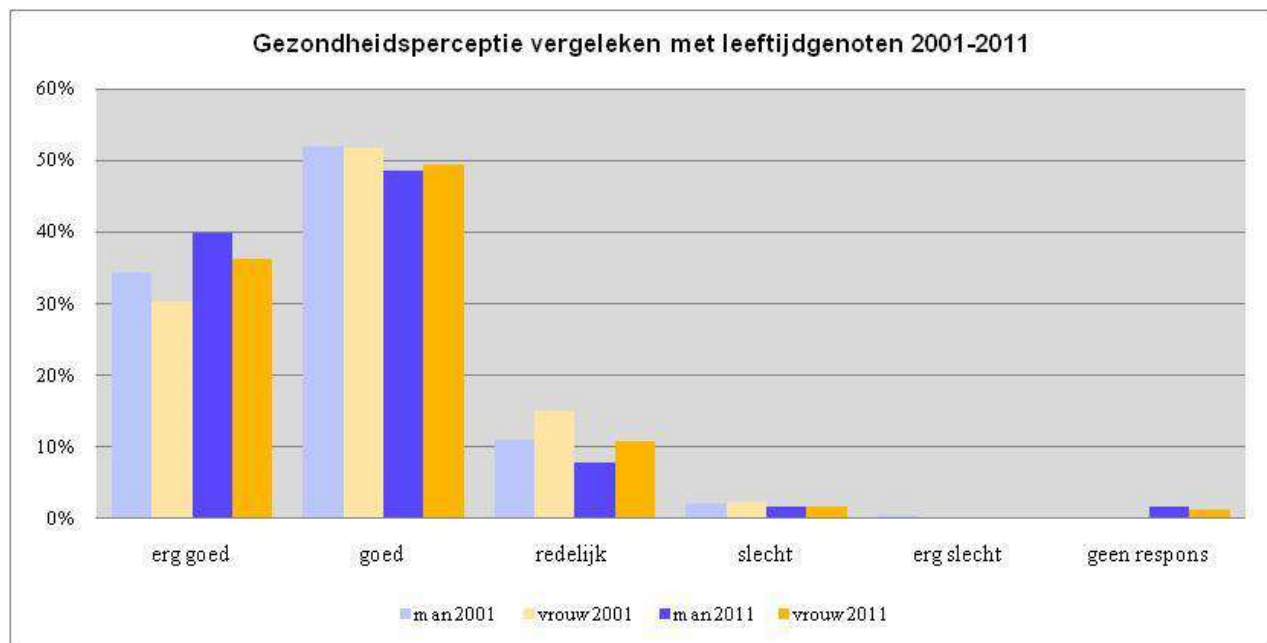
Een uitgebreide analyse is te vinden in de publicatie van het CBS: Gezondheid en beperkingen op Curaçao. Hierin worden de thema's zoals hieronder besproken voor man en vrouw ook uitgesplitst naar ondermeer verschillen in leeftijd.

Eigen perceptie gezondheid

Aan alle respondenten is gevraagd wat zij, in vergelijking met leeftijdgenoten, van hun gezondheid vinden. In beide censusjaren ervaart het overgrote deel de eigen gezondheid als 'goed' of 'zeer goed'. Mannen zijn hierin iets positiever dan de vrouwen (figuur 16).

In 2001 gaven 52.277 mannen, 86 procent van de mannelijke bevolking, aan de eigen gezondheid als (erg) goed te ervaren. Dit is in de tussenliggende censusjaren nog positiever geworden, in 2011 waren 60.828 mannen, 88 procent, dit oordeel toebedeeld. Het aandeel mannen en jongens die de eigen gezondheid als 'erg goed' ervaart, is gestegen van 34 procent in 2001 naar 40 procent in 2011.

Ook de vrouwen zijn positief over de eigen gezondheid in vergelijking met die van anderen. In 2001 waren dit 57.630 vrouwen, 82 procent van de vrouwelijke bevolking. In 2011 is dit gestegen tot 70.135 vrouwen ofwel 86 procent. Ook hier is een toename in het percentage personen dat het antwoord 'erg goed' gaf. Van 30 procent in 2001 tot 36 procent in 2011.

Figuur 16. Gezondheidsperceptie vergeleken met leeftijdgenoten

Roken²⁶

Roken is een risicofactor voor de gezondheid. Zowel in 2001 als in 2011 is het aantal mannen wat rookt meer dan het dubbele van het aantal rokende vrouwen. In de 10 jaar is het aantal mannelijke rokers aanzienlijk afgenomen, bij de vrouwen is die afname gering. De percentages gestopte rokers zijn zowel bij de mannen als de vrouwen nagenoeg gelijk gebleven (figuur 17).

In 2001 rookte 18 procent van mannen dagelijks en 9 procent wel eens. 13 procent was gestopt met roken. De overigen (58%) hadden tot die tijd nog nooit gerookt.

Van vrouwen rookte in dat jaar 6 procent dagelijks en 5 procent wel eens, hetzelfde percentage was gestopt met roken. 83 procent van de vrouwen had nog nooit gerookt. (1 procent heeft de vraag niet beantwoord).

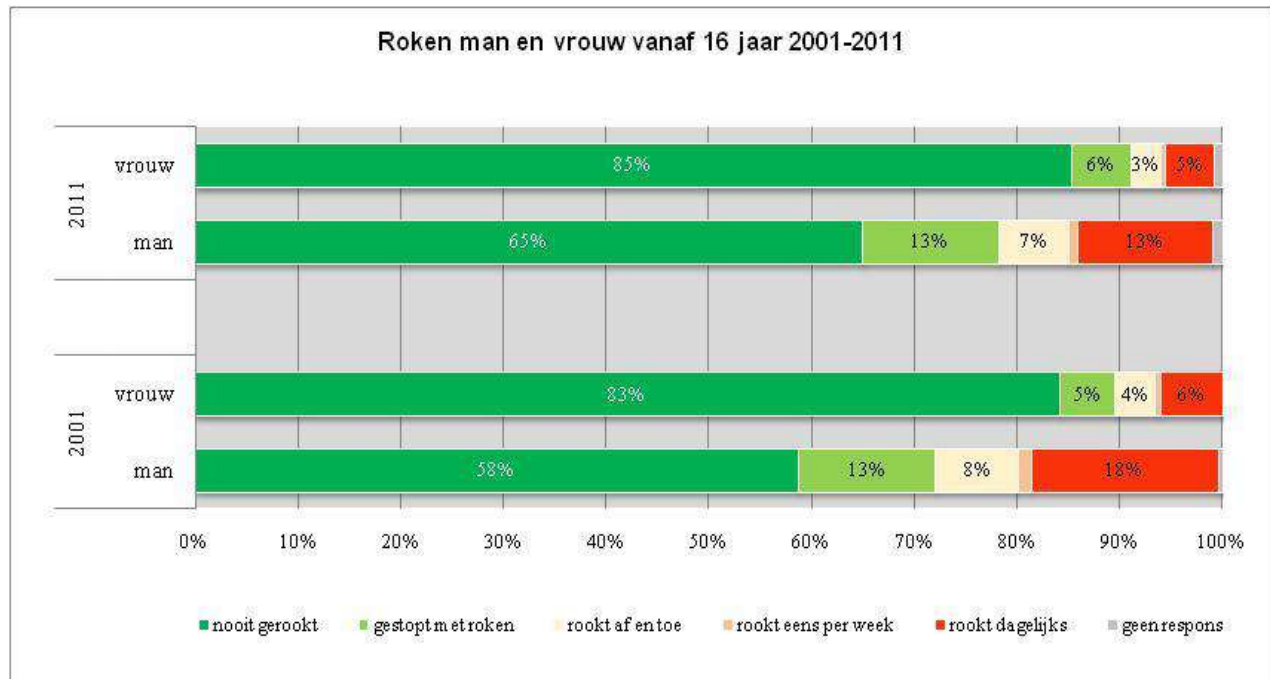
Het al dan niet roken is tussen de twee census data gewijzigd.

In 2011 rookte 13 procent van de mannen dagelijks en 8 procent wel eens. 65 procent had nog nooit gerookt. 13 procent was gestopt met roken.

Bij de vrouwen rookte 5 procent in 2011 dagelijks. Hoewel een daling van één procentpunt ten opzichte van 2001, is het aantal vrouwen dat rookt nauwelijks gedaald (22 vrouwen

²⁶ Deze paragraaf gaat over de personen vanaf 16 jaar.

minder in 2011). 3 procent van de vrouwen rookte in 2011 weleens en 85 procent had nog nooit gerookt. 6 procent van de vrouwen gaf aan gestopt te zijn met roken.

Figuur 17. Rookgedrag man en vrouw vanaf 16 jaar 2001-2011

Langdurige aandoeningen

Aan de inwoners van Curaçao is gevraagd of ze één of meerdere (langdurige) aandoeningen²⁷ hebben (zie figuur 18). Sommige van de hieronder genoemde aandoeningen hoeven in beginsel geen problemen te geven.

In alle gevallen is het percentage mannen en vrouwen met een bepaalde aandoening tussen 2001 en 2011 toegenomen. Hoewel vrouwen over het algemeen bij geboorte een langere levensverwachting hebben, hebben zij meer last van langdurige aandoeningen²⁸.

Mannen en vrouwen hebben in beide censusjaren dezelfde 'top 5' aan langdurige aandoeningen.

Hoge bloeddruk

Zowel in 2001 als in 2011 was bij alle respondenten 'hoge bloeddruk' de meest voorkomende aandoening. 6 procent van de mannen en 10 procent van de vrouwen gaf in 2001 aan bloeddrukpatiënt te zijn. Van alle personen met een hoge bloeddruk, 10.334, was in 2001 twee-derde deel vrouw (66%).

²⁷ Voor zover dit bekend is bij de respondent.

²⁸ De antwoorden zijn door de respondenten zelf gegeven, het is niet gebaseerd op meetbare cijfers

In de jaren tussen de twee volkstellingen is het aantal personen met een te 'hoge bloeddruk' flink opgelopen. Van 10.334 personen in 2001 tot 21.162 in 2011

In 2011 had 11 procent van de mannelijke respondenten en 16 procent van de vrouwelijke respondent deze aandoening. In vergelijking met 2001 is er een kleine verschuiving gekomen in de verhouding tussen mannen en vrouwen met hoge bloeddruk: 36 procent van alle bloeddrukpatiënten was man, 64 procent vrouw.

Diabetes

Op de tweede plaats komt, wederom voor mannen als vrouwen en voor beide censusjaren, diabetes. Ook hier zijn de vrouwen weer in de meerderheid. In 2001 had 4 procent van de mannen en 6 procent van de vrouwen suikerziekte. Van de 6.145 diabetici in 2001 was 37 procent man en 63 procent vrouw. Het aantal personen met diabetes is tussen 2001 en 2011 toegenomen tot 9.636. Bij zowel de mannen als de vrouwen is deze stijging ten opzichte van 2001 één procentpunt. De verhouding tussen mannen en vrouwen met suikerziekte is iets verschoven: 39 procent man en 61 procent vrouw.

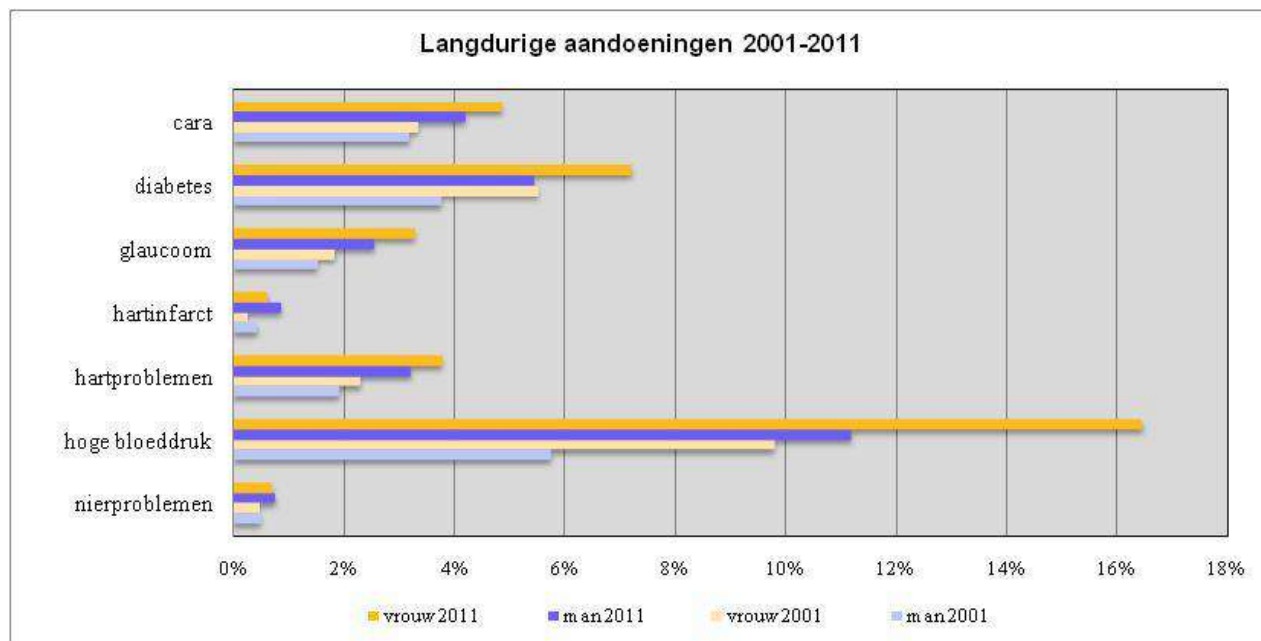
Cara (Astma, Chronische bronchitis)

De aandoening 'Astma, chronische bronchitis en Cara', komt op derde plaats. Ook deze groep kent tussen 2001 en 2011 een stijgende lijn. Ook hier zijn de vrouwen in beide censusjaren in de meerderheid. In 2001 was 55 procent van de 4.268 personen vrouw. In 2011 was 58 procent van de 6.859 personen vrouw.

Glaucoom, hart- en nierproblemen²⁹

Het aantal personen met hartproblemen, glaucoom en/of nierproblemen is tussen 2001 en 2011 bijna verdubbeld. Voor zowel 2001 als 2011 is het aantal vrouwen met een aandoening hoger dan het aantal mannen. Het 'hartinfarct' is de enige uitzondering. Tevens hebben mannen relatief gezien meer nierproblemen.

²⁹ Zie tabel 10 in bijlage

Figuur 18. Langdurige aandoeningen 200-2011

In 2011 zijn er in de vragenlijst vier langdurige aandoeningen toegevoegd. Deze staan vermeld in onderstaande tabel 3. Bij zowel dementie, kanker en sikkcel ziekte zijn de vrouwen in de meerderheid. Meer mannen dan vrouwen hebben een hersenbloeding gehad. (0.87 procent van de mannen en 0.70 procent van de vrouwen)

Tabel 3. Personen met dementie, hersenbloeding, kanker, sikkcelziekte 2011						
	absolute aantallen			percentages		
	man	vrouw	allen	man	vrouw	allen
dementie	408	671	1079	38%	62%	100%
hersenbloeding	599	576	1175	51%	49%	100%
kanker	345	530	875	39%	61%	100%
sikkcel	461	858	1319	35%	65%	100%

Tabel 3. Personen met dementie, hersenbloeding, kanker, sikkcel ziekte 2011

Ziekte kosten verzekering

Zoals in figuur 19 te zien is, is v het percentage mannen en vrouwen met of SVB of BZV/SVZ of een privé verzekering nagenoeg gelijk.

Mannen zijn zowel in 2001 als in 2011 vaker niet verzekerd of verzekerd via de werkgever. Vrouwen hebben vaker een PP kaart (gratis ziektekostenverzekering).

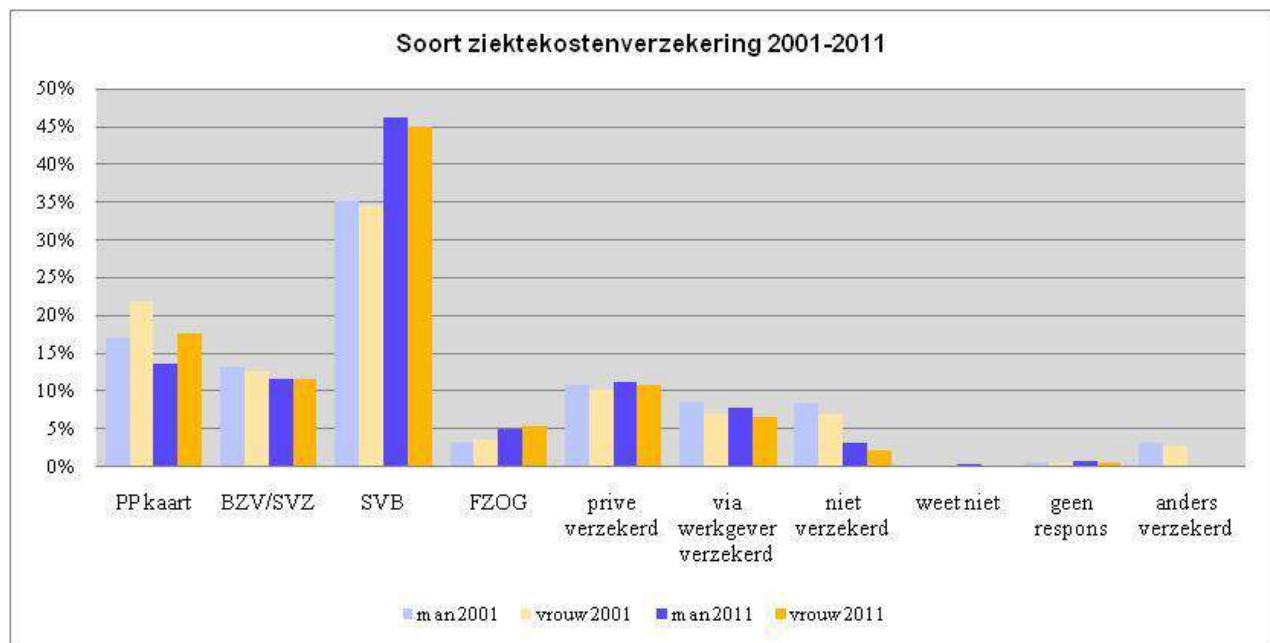
In 2001 lag het percentage onverzekerde mannen als vrouwen hoger dan in 2011. Van de mannelijke bevolking in 2001 was 8 procent, 5.114 mannen, niet verzekerd. Het percentage vrouwen dat in dat jaar geen gezondheidsverzekering had was 7. Dat zijn 4.880

onverzekerde vrouwen in 2001. In 2011 gaven 2.209 mannen (3%) en 1.755 vrouwen (2 %) aan niet verzekerd te zijn

De grootste groep personen, zowel in 2001 als in 2011 was via de SVB verzekerd. In 2001 was dit voor zowel mannen als vrouwen 35 procent. Deze groep is in 2011 toegenomen tot 46 procent van de mannen en 45 procent van de vrouwen.

In 2011 is er bij alle PP kaart verzekerden en bij de BZV/SVZ verzekerden een daling te zien. Van alle vrouwen had in 2001 22 procent een PP kaart, dit is in 2011 gedaald tot 18 procent. Bij de mannen daalde dit van 17 naar 14 procent. Ondanks de daling blijft de PP kaart daarmee op de tweede plaats wat betreft verzekeringen.

Het aandeel privé verzekerden mannen en vrouwen is voor beide censusjaren met ongeveer 11% gelijk gebleven. Het aandeel mannen met een verzekering via de werkgever is van 9 procent in 2001 gedaald tot 8 procent in 2011. Bij de vrouwen is dit voor beide jaren 7 procent.

Figuur 19. Soort ziektekostenverzekering 2001-2011

Hoofdstuk 7 Onderwijs

Veranderingen binnen het onderwijssysteem tussen 2001-2011

Tussen 2001 en 2011 is het onderwijssysteem op Curaçao aan de nodige veranderingen onderhevig geweest.

Funderend onderwijs

De eerste grote wijziging heeft plaatsgevonden in 2002 toen het 'Funderend onderwijs' stapsgewijs binnen de Nederlandse Antillen is ingevoerd. Voor 2010 was de minister van onderwijs van de Nederlandse Antillen verantwoordelijk voor het onderwijsbeleid. Tot 2002 was het onderwijs opgedeeld in 'Kleuter en Basisonderwijs' voor leerlingen van 4 tot 12 jaar en 'voortgezet onderwijs' van 12 tot ongeveer 18 jaar. Het kleuteronderwijs was niet verplicht.

Het kleuter en basisonderwijs is gewijzigd in het 'Funderend Onderwijs' voor leerlingen van 4-12 jaar, met de bedoeling om leerlingen één type onderwijs te laten doorlopen (zou in eerste instantie tot 15 jaar zijn). Het funderend onderwijs is een ononderbroken leerweg voor 4-12 jarigen, verdeeld over 2 cycli. De derde cyclus (14/15-18 jaar) is niet ingevoerd. In 2008 heeft de minister van onderwijs van de Nederlandse Antillen besloten deze cyclus niet in te voeren maar leerlingen van 12 tot 15 jaar onder te brengen in het voortgezet onderwijs.

De eerste cyclus van het Funderend Onderwijs kenmerkt zich door de overgang van spelgerichtheid naar leergerichtheid waarbij leerstofbeheersing en de gebonden tijdsperiode worden ontkoppeld. In de 2e cyclus wordt een groot beroep gedaan op zelfstandigheid, zelfwerkzaamheid en samenwerking. Het Funderend Onderwijs wordt verder gekenmerkt door onderwijs vanuit een ontwikkelingsgerichte visie waarbij het kind centraal staat. De invoering gebeurde (gebeurt) stapsgewijs, tegelijkertijd vond/vindt er een omscholing van een deel van de leerkrachten plaats.

Het speciaal onderwijs valt *buiten* het funderend onderwijs, leerkrachten hebben dan ook geen extra training of aanvullende scholing ontvangen.

Voortgezet onderwijs

In 2003 is de MAVO en BVO (beroepsgericht onderwijs, ondermeer technisch onderwijs) opgehouden te bestaan en is opgegaan in het VSBO (voorbereidend secundair beroepsonderwijs). In het schooljaar 2002-2003 is het VSBO ingevoerd in het derde jaar, dus na de 2 jaar basisvorming

Het VSBO omvat een 2-jarige basisvorming en een 2-jarige periode van leerwegen in 3 sectoren: techniek, zorg & welzijn en economie. De leerwegen zijn: theoretisch kadergerichte leerweg (TKL), praktisch kadergerichte leerweg (PKL) en praktisch basisgerichte leerweg (PBL).

Havo en VWO kennen een 2 jarige basisvorming, gevolgd door profielonderwijs. De profielstructuur is ingevoerd in 2002 en gewijzigd in 2007 naar Nederlands model. De verplichte onderwijsleeftijd is van 4-18 jaar³⁰

Secundair beroepsonderwijs

In het schooljaar 2004-2005 is er het 'Secundair Beroepsonderwijs' bijgekomen. Het Secundair Beroepsonderwijs (SBO) is ruimer van opzet dan het middelbaar beroepsonderwijs (MBO). Het strekt zich ook uit naar opleidingen waarvoor in principe geen diploma voorbereidend secundair beroepsonderwijs (VSBO) is vereist³¹.

Het SBO kent twee leerwegen: werkend leren (WL) en lerend werken (LW) en 4 kwalificatieniveaus (assistent, beroepsbeoefenaar, vakfunctionaris en middenkaderfunctionaris). De opleidingen hebben een duur van 1 tot 4 jaar. Het MBO is daarmee komen te vervallen.

Sociale vormingsplicht

In 2005 is er een landsverordening Sociale Vormingsplicht ingevoerd: dit is voor verplicht voor inactieve jongeren (geen school, geen startkwalificatie en geen werk) van 16 tot 24 jaar door een combinatie van opleiding en werk tot het volgen van een kanstraject.

Instructietaal

Een andere wijziging is de invoering van het Papiaments als instructietaal op het Funderend Onderwijs³², deze invoering heeft echter geen invloed op de vergelijking tussen beide censusjaren.

Staatkundige ontwikkelingen

In 2010 is het land Nederlandse Antillen opgehouden te bestaan en is tijdens een transitie periode overgegaan in het land Curaçao, land Sint Maarten en bijzondere gemeente Bonaire, St. Eustatius en Saba. Voor de volkstelling die in 2011 is gehouden heeft dit met betrekking tot het onderwijs nog geen invloed gehad.

30 wettelijke verplichting blijft van kracht tot het eind van het schooljaar waarin de jongere 18 wordt of tot hij/zij het diploma heeft behaald voor het VSBO (TKL of PKL), HAVO/VWO of een door de minister aangewezen gelijkwaardige, erkende opleiding.

31 Leerlingen die geen of een niet afgeronde opleiding hebben moeten minstens 18 jaar oud zijn (bron Kenniscentrum Beroepsonderwijs Curaçao)

32 Met de invoering van het funderend onderwijs is in artikel 10 vastgelegd dat de schoolbesturen mogen kiezen uit 3 instructietalen: Papiaments, Engels of Nederlands (Deltaplan N.A.)

De verandering voor zowel het basisonderwijs naar funderend onderwijs en de wijziging in het middelbaar onderwijs betekent dat er niet altijd een vergelijking gemaakt kan worden tussen beide censusjaren met betrekking tot het onderwijs.

Opleidingsniveau van niet schoolgaanden³³

Zoals uit figuur 20 blijkt zijn er twee trends waar te nemen:

- Tussen 2001 en 2011 is er bij de leeftijdscategorieën een stijging van opleidingsniveau te zien. Het aandeel personen dat geen onderwijs heeft gevolgd of alleen lagere school daalt naarmate de leeftijd daalt, dit is bij zowel mannen als vrouwen het geval
- Bij de vrouwen is, naarmate de leeftijd daalt een stijging te zien van het aandeel vrouwen met een diploma hoger onderwijs.

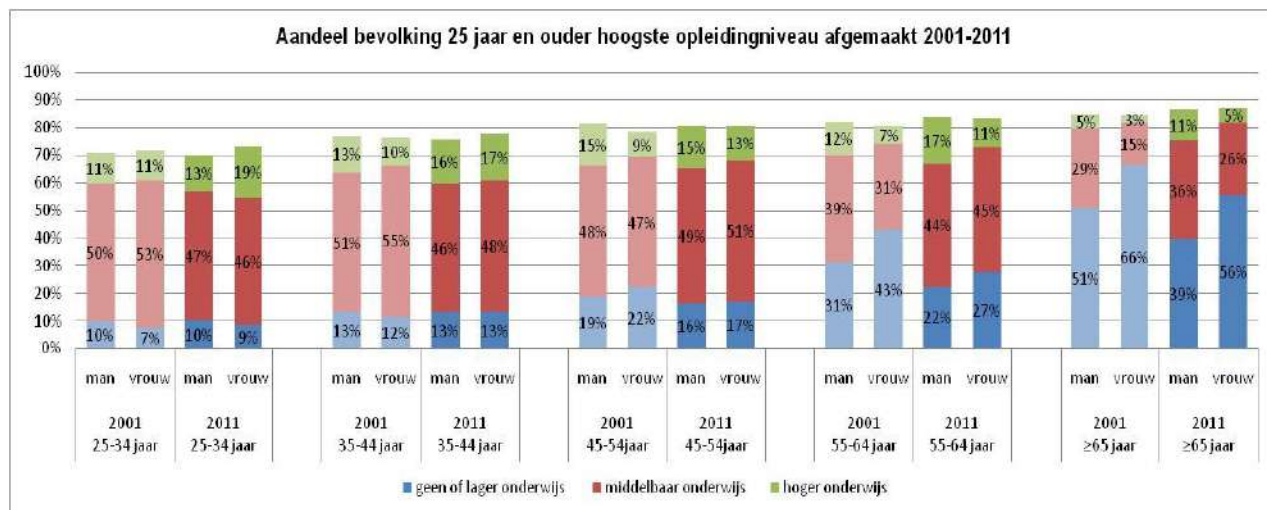
Voornamelijk in 2001, maar ook in 2011, is het hoogste percentage bij vrouwen van boven de 65 jaar 'zonder opleiding of alleen lagere school' te zien. In 2001 had 2/3 deel (66 procent) van alle vrouwen boven de 65 jaar 'geen opleiding of alleen lagere school'. In 2011 was dit 56 procent. Ook bij de mannen is in 2001 de hoogste score in deze groep te vinden. Iets meer dan de helft, 51 procent, van de mannen van boven de 65 jaar gaf in 2001 geen opleiding of alleen lagere school te hebben gevolgd. In 2011 was dit 39 procent.

De laagste percentages zijn ook te vinden in 2001 en 2011 bij de vrouwen van 65+; namelijk bij personen met een diploma van het hoger onderwijs is. In 2001 had 3 procent van de vrouwen van 65+ een diploma hoger onderwijs, in 2011 was dit 5 procent. Bij de mannen van boven de 65 jaar had in 2001 één op de 20 (5%) hoger onderwijs afgemaakt. In 2011 was dit gestegen tot 11 procent.

Dat er een duidelijke kentering in het onderwijs is, blijkt wel uit de vrouwen van 25-34 jaar. Eén van de lagere percentages is, in 2001, te vinden bij 25-34 jarige vrouwen die 'alleen lagere school of geen opleiding' hadden. Dit was 7 procent. In 2011 is dit iets gestegen tot 9 procent. Bij de mannen tussen de 25 en 34 jaar had, zowel in 2001 als 2011 een tiende deel geen opleiding of alleen lagere school.

Bij de personen met een diploma van het hoger onderwijs is de hoogste score te vinden in 2011 bij de vrouwen van 25-34 jaar; bijna 1 op 5 (19 procent). In 2001 was dit 11 procent.

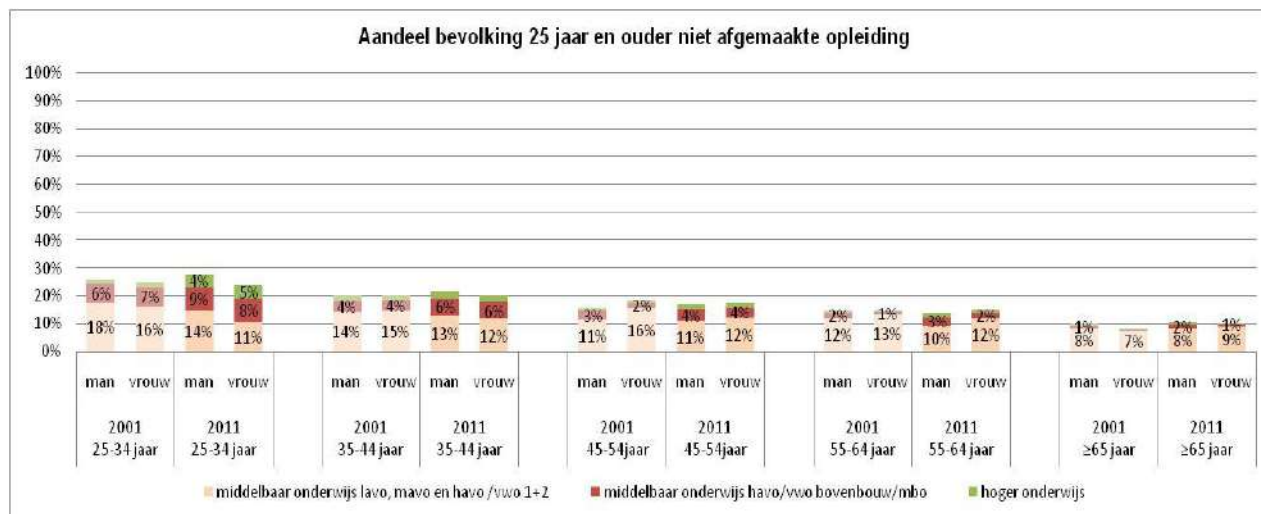
³³ Schoolgaanden die ooit dagonderwijs of geen dagonderwijs gevolgd hebben. Degene die een niet reguliere dagopleiding hebben gevolgd zijn in deze analyse niet meegenomen.

Figuur 20. Aandeel bevolking 25 jaar en ouder hoogste opleidingsniveau afgemaakt 2001-2011

Niet iedereen die aan een opleiding begint maakt deze af. Tussen 2001 en 2011 neemt het aandeel personen dat aan een middelbare school opleiding begint en deze niet heeft afgemaakt neemt toe (figuur 21) .

Met name in 2001, maar ook in 2011, zijn hiervoor de laagste percentages te vinden bij de 65 plussers, voor beide seksen was dit in 2001 rond de 8 procent en in 2011 rond de 10 procent. In 2001 en 2011 zijn de hoogste percentages voor het niet afmaken van een opleiding te vinden bij mannen tussen de 25 en 34 jaar. In 2001 was dit 26 procent en in 2011 27 procent. Ook bij de vrouwen liggen daar de hoogste percentages: 25 procent in 2001 en in 24 procent in 2011. In onderstaande figuur is te zien dat in het algemeen (alle leeftijden, beide seksen) het middelbaar voorbereidend onderwijs de meeste afvallers kent. Dit is met name bij het lager voorbereidend onderwijs (vsbo en onderbouw havo/vwo).

Figuur 21. Aandeel bevolking 25 jaar en ouder niet afgemaakte opleiding

De schoolgaanden

Participatiegraad regulier onderwijs.

Uit figuur 22 blijkt dat tot het 18de levensjaar³⁴ (de verplichte leeftijd) de participatiegraad tussen jongens en meisjes gelijk is verdeeld. Vooral na het 18de levensjaar nemen meer vrouwen dan mannen deel aan het onderwijs.

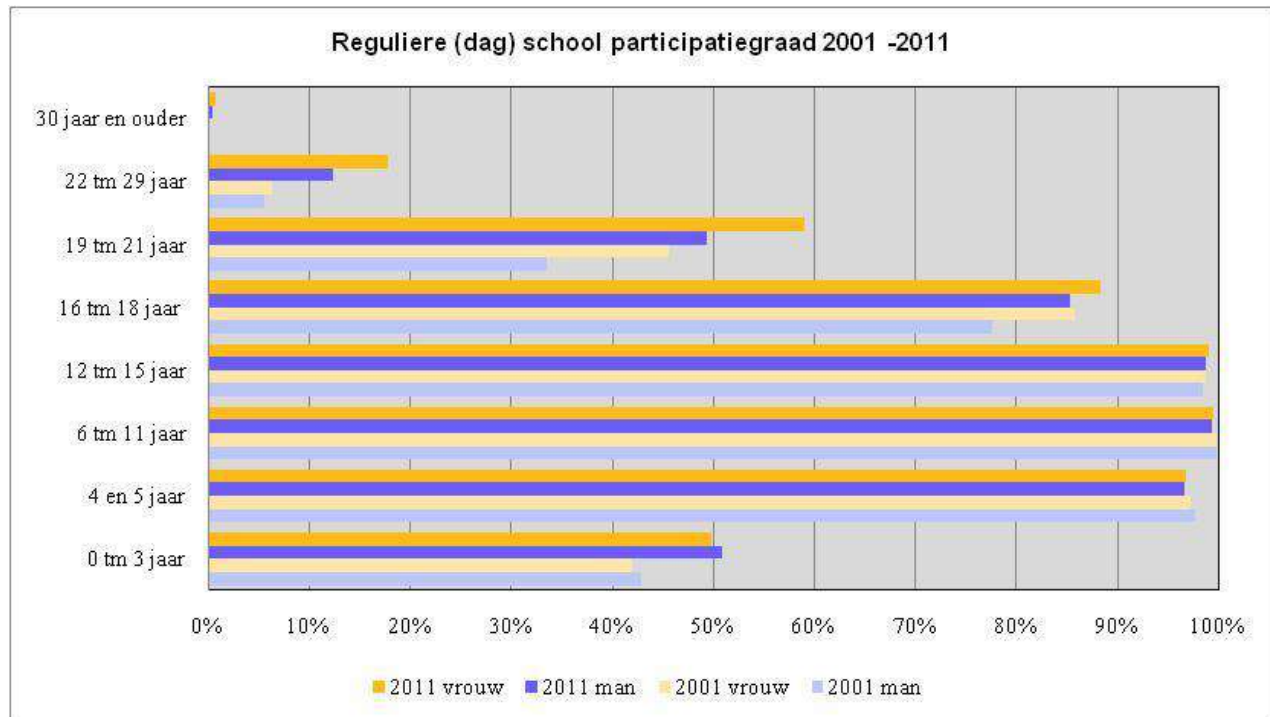
Het aandeel mannen en vrouwen wat regulier dagonderwijs volgt is zowel in 2001 als in 2011 gelijk verdeeld, afgerond 50/50. In 2001 volgden 36.122 personen regulier onderwijs, daarvan waren 17.954 mannen, en 18.168 vrouwen. In 2011 waren dit er 39.484, waarvan 19.635 man en 19.848 vrouw.

Zoals in de inleiding al beschreven is de verplichte leeftijd om naar school te gaan in 2002 gedaald van 6 naar 4 jaar. Er is echter geen verschil te zien bij de participatiegraad van de 4 en 5 jarigen in 2001 of 2011. Deze is, zowel bij de jongens als de meisjes, voor beide censusjaren rond de 97 procent. Vanaf 6 jaar tot 15 jaar loopt dit op tot rond de 99 procent.

Na het 15de jaar ontstaan er verschillen in participatiegraad tussen jongens en meisjes. Iets minder jongens blijven van het 15de tot het 18de levensjaar onderwijs volgen. In 2001 was het verschil tussen jongens en meisjes 8 procent. In 2011 liep dit verschil terug tot 3 procent. Bij beide seksen is de participatiegraad tussen 2001 en 2011 gegroeid.

³⁴ wettelijke verplichting blijft van kracht tot het eind van het schooljaar waarin de jongere 18 wordt of tot hij/zij het diploma heeft behaald voor het VSBO (TKL of PKL), HAVO/VWO of een door de minister aangewezen gelijkwaardige, erkende opleiding.

Vanaf 18 jaar nemen meer vrouwen dan mannen deel aan het onderwijs. In 2001 volgde net iets meer dan 1/3 deel van de mannen van 19 tot 21 jaar een reguliere opleiding (dag) bij de vrouwen was dit 46 procent. In 2011 is dit toegenomen tot 49 procent bij de mannen en 59 procent bij de vrouwen. Ook de participatiegraad van de 22 t/m 29 jarigen nam toe. Bij de mannen steeg de participatiegraad van 6 procent in 2001 tot 12 procent in 2011. Bij de vrouwen steeg dit van 6 procent naar 18 procent.

Figuur 22. Reguliere (dag) school participatiegraad 2001-2011

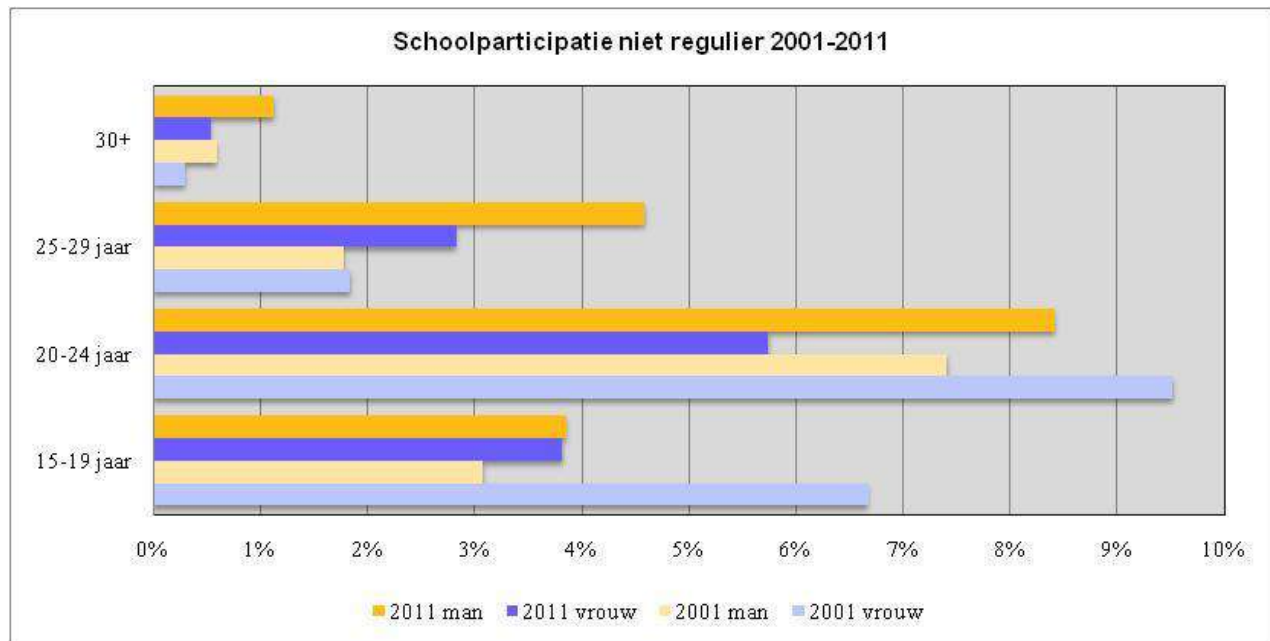
Participatiegraad niet regulier onderwijs

Naast het reguliere onderwijs bestaan er nog allerlei andere mogelijke onderwijsvormen: cursussen, parttime onderwijs, werkend leren, opleiding vanuit het werk etc. Dit vindt plaats vanaf 15 jaar.

De participatie van vrouwen in het niet regulier onderwijs neemt tussen beide censusjaren toe, bij de mannen neemt dit af. Het aandeel vrouwen overstijgt in 2011 het aandeel mannen (figuur 23).

In 2001 volgden 1.389 personen niet regulier onderwijs, daarvan waren 722 man, 52 procent en 677 vrouw, 58 procent. In 2011 waren dit er 2.128, waarvan 761 man, 36 procent en 1.367 vrouw, 64 procent.

In 2001, volgden vooral jonge mannen tot 24 jaar een niet reguliere opleiding. Dit liep in 2011 terug. Bij de vrouwen is er tussen 2001 en 2011 bij alle leeftijden een toename in niet regulier onderwijs te zien.

Figuur 23. Schoolparticipatie niet regulier 2001-2011

Opleidingsniveau schoolgaanden 2011

In 2011 gaven 41.612 personen aan een vorm van onderwijs te volgen. Hiervan waren 20.396 man en 21.216 vrouw. De verhouding van alle schoolgaande mannen en vrouwen ligt in 2011 op 49/51.

In onderstaande tabel 4 zijn de schoolgaanden per leeftijdscategorie weergegeven.

Kinderen tussen de 4 en 18 jaar³⁵ zijn allemaal wettelijk verplicht om naar school te gaan. Doordat er meer jongens dan meisjes zijn van 4- 15 jaar (zie ook hoofdstuk 3 demografie) is dat terug te zien in de sekse ratio in deze leeftijdscategorie. Deze is 1,07 voor jongeren tot 15 jaar.

Ook deels is de sekse ratio voor de hogere leeftijden te verklaren door het verschil in aantallen in mannen en vrouwen. De sekse ratio is echter beduidend lager voor schoolgaanden dan bij demografie. Kortom meer vrouwen dan mannen blijven langer en vaak ook hoger onderwijs volgen.

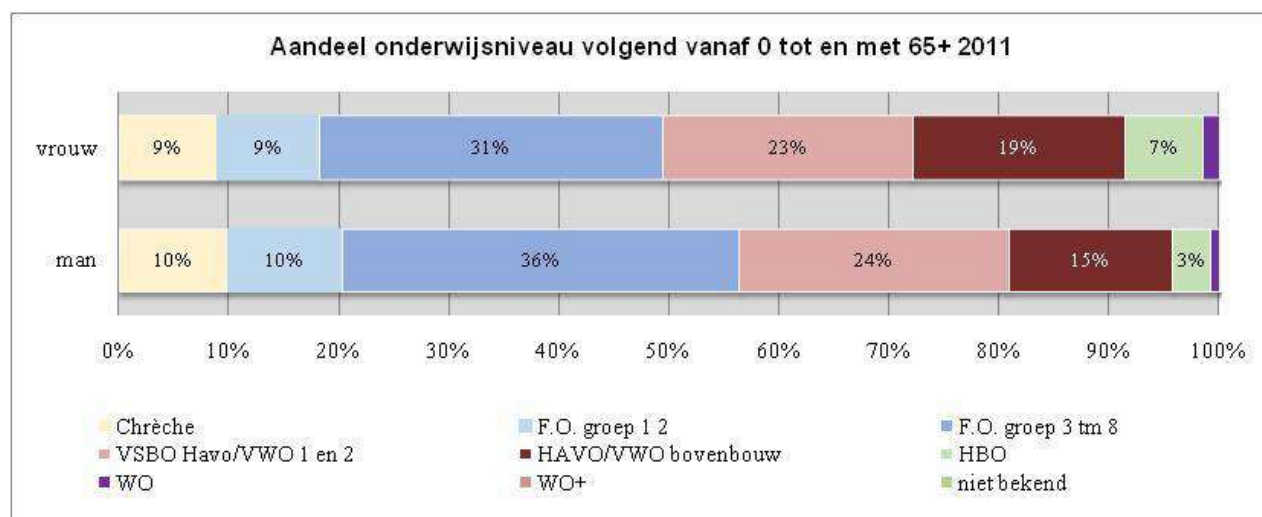
³⁵ Tenzij de jongere een diploma voortgezet onderwijs heeft.

Tabel 4. Schoolgaanden 2011 leeftijd en sexe ratio					
	absoluut		procentueel		sexe ratio
leeftijd	man	vrouw	man	vrouw	
0-14	13230	12412	65%	59%	1,07
15-24	6474	7211	32%	34%	0,90
25 - 34	388	875	2%	4%	0,44
35 - 44	121	327	1%	2%	0,37
45 - 54	113	251	1%	1%	0,45
55 - 64	33	93	0%	0%	0,35
65+	37	47	0%	0%	0,79
totaal	20396	21216	100%	100%	0,96

Tabel 4. Schoolgaanden man vrouw naar leeftijd 2011

Onderstaande figuur 24 geeft de trend ‘meer vrouwen volgen hoger onderwijs’ ook weer. Bovendien is het aandeel meisjes dat in de bovenbouw van Havo of VWO zit ook hoger dan het aandeel jongens.

Bij de mannen volgt 4 procent een HBO of WO opleiding, bij de vrouwen is dit 8 procent.

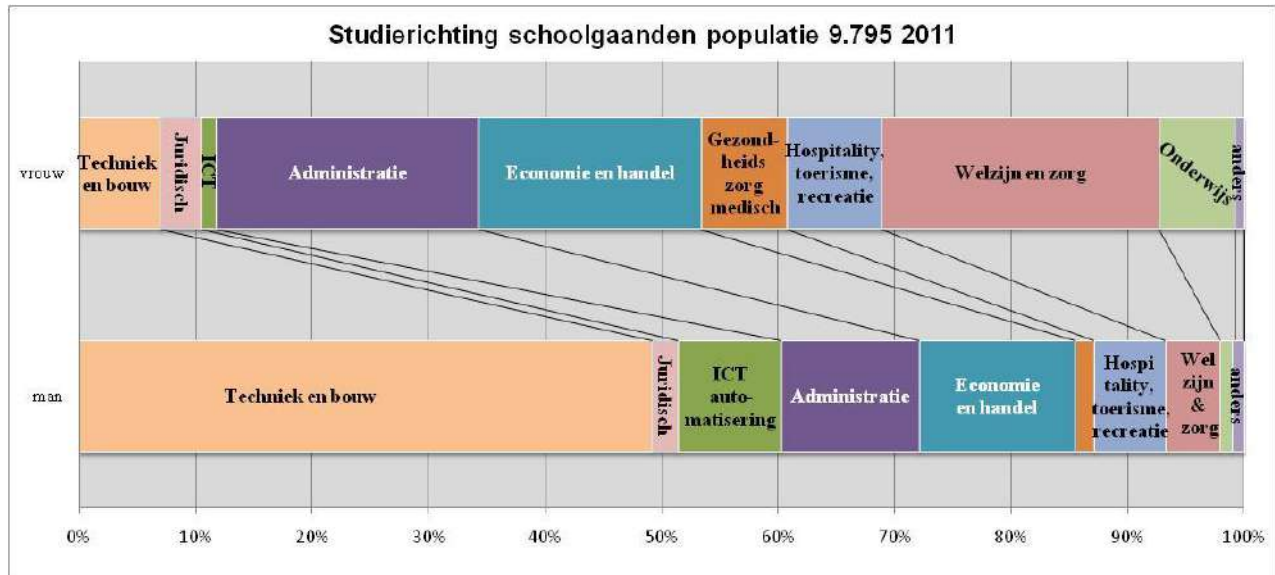

Figuur 24. Aandeel onderwijsniveau volgend 0-65+ 2011

Studierichting

Eén van de oorzaken van verschillen tussen mannen en vrouwen in bepaalde sectoren op de arbeidsmarkt is het gender/seks verschil in het onderwijs. In 2011 kozen nog steeds veel meisjes en jongens voor ‘gender stereotiepe’ studierichtingen

Onderstaande figuren 25 en 26 zijn gebaseerd op de antwoorden van 9.975 respondenten³⁶, daarvan zijn 4.218 mannen en 5.577 vrouwen. Een verhouding van 43/57 procent. Sekse ratio 0,76. Bij de jongens/mannen is er een duidelijke voorkeur voor de technische richting, waarbij ook de ‘hands on’ vakken als timmerman, lasser, bouwvakker worden gerekend. Bij de meisjes vrouwen is de sector welzijn en zorg het meest in trek³⁷.

Figuur 25. Studierichting schoolgaande populatie 9.795 2011

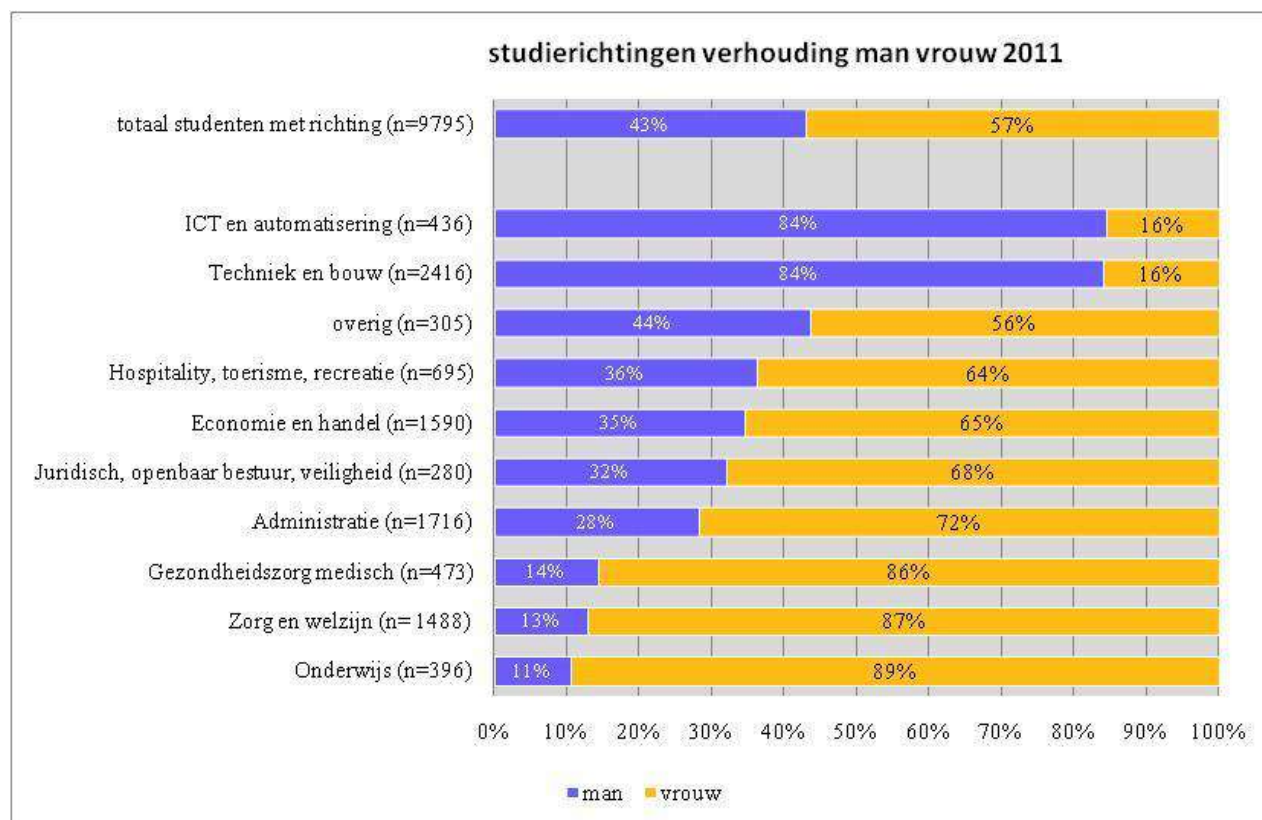
Indien de richtingen verdeeld worden tussen mannen en vrouwen komen de stereotypen nog duidelijker in beeld. De ‘mannen’ richtingen zijn techniek en ICT. De enige twee richtingen waar mannen in de meerderheid zijn. Bij deze richtingen is dat meer dan 80 procent.

Geen enkele richting is sekse neutraal. Bij de richtingen ‘hospitality’ en ‘economie en handel’ is er net iets meer dan 1/3 deel man. Bij ‘Juridisch, openbaar bestuur en veiligheid’ is dat net iets minder dan 1/3 deel.

Overduidelijke ‘vrouwelijke’ studie richtingen zijn zorg en welzijn, gezondheidszorg (waaronder verpleging) en onderwijs.

³⁶ Op de middelbare school wordt er binnen het VSBO vanaf het 3de leerjaar een richting gekozen, bij HAVO en VWO heet dit een profielkeuze en dit gebeurt in het 4de leerjaar. Deze leerlingen, plus de leerlingen van het funderend onderwijs, speciaal onderwijs kiezen dus geen studierichting en zijn dus buiten de analyse gelaten.

³⁷ Verpleegkundigen vallen onder ‘gezondheidszorg’.

Figuur 26. Studierichtingen verhouding man vrouw 2011 populatie 9.795

Feminisering van het onderwijs

Bij de sector onderwijs is de verhouding tussen mannelijke en vrouwelijke studenten bijna 10:90. Deze feminisering van het onderwijs is internationaal reden tot verdergaand onderzoek. Leerkrachten hebben een voorbeeldfunctie en leerlingen zien de onderwijzers/leerkrachten soms vaker dan andere personen. Dit kan van invloed zijn op de keuzes en rollen die jongens en meisjes aannemen.

Volgens Tavecchio (2008) heerst er door de feminisering een 'vrouwencultuur' in het onderwijs. Dit begint al op de kinderopvang, waar het personeel voor 99 procent uit vrouwen bestaat. Vaardigheden die als meer vrouwelijk worden beschouwd – zoals samenwerking, taalvaardigheid en communicatie – worden door vrouwelijke leerkrachten uitgedragen en gestimuleerd. Er is minder ruimte en begrip voor typisch jongensgedrag – zoals stoeien, ontdekkingsdrift, leiderschap en competitief gedrag. Jongens worden te snel tot de orde geroepen. Zij hechten zich bovendien minder goed aan de leidsters dan meisjes. Jongens komen hierdoor tekort in hun ontwikkeling. Zij voelen zich minder thuis op school en presteren slechter. Mede daarom hebben jongens mannelijke rolmodellen nodig. (Tavecchio, 2008; Beker, 2011) Gezien de censusresultaten ligt hier voor Curaçao ook een uitdaging.

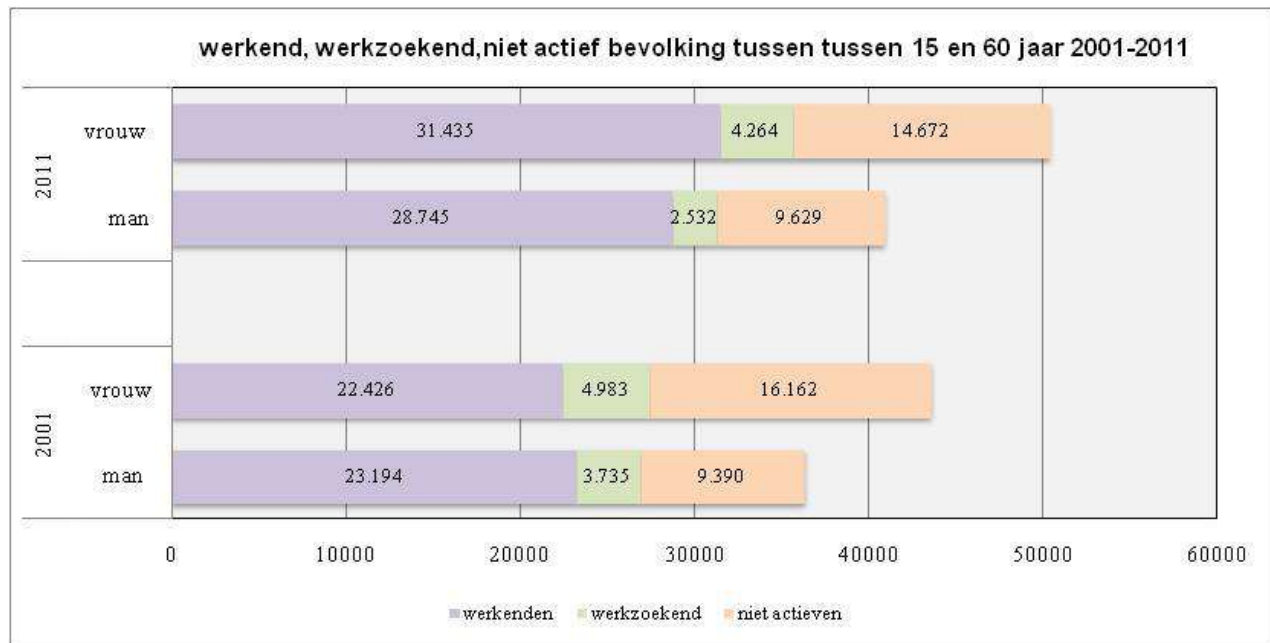
Hoofdstuk 8 Economische (in)activiteit 15-60 jarigen

Werkenden, werkzoekenden en niet actieven

De economische (in) activiteit van alle mensen tussen de 15 en 60 jaar wordt in dit hoofdstuk besproken. Op Curaçao mag er vanaf 15 jaar gewerkt worden, de pensioengerechtigde leeftijd was voor beide censusjaren 60 jaar.

In 2001 waren 79.890 personen, 36.319 mannen (45%) en 43.571 vrouwen, (55%) procent vrouwen tussen de 15 en 60 jaar oud. Deze groep is tussen 2001 en 2011 gegroeid tot 93.299 personen. Verdeeld over 41.819 mannen (45%) en 51.480 vrouwen (55%).

Deze personen kunnen worden onderverdeeld in de beroepsbevolking, ook wel de economische actieven **en** de economisch niet actieven³⁸ zie figuur 27. De economisch actieven zijn de mensen die daadwerkelijk een betaalde baan hebben (werkend) en de mensen die geen baan hebben maar wel zouden willen werken (werkzoekenden) **en** de economisch niet actieven, de mensen die geen baan hebben en er ook niet naar op zoek zijn.

Figuur 27. Absolute aantallen bevolking tussen de 15 en 60 jaar.³⁹

³⁸ Als er in dit hoofdstuk gesproken wordt over de "actieven" of "niet actieven" gaat dit alleen over de economisch actieven of economische niet actieven

³⁹ Zie ook tabel 11 in bijlage

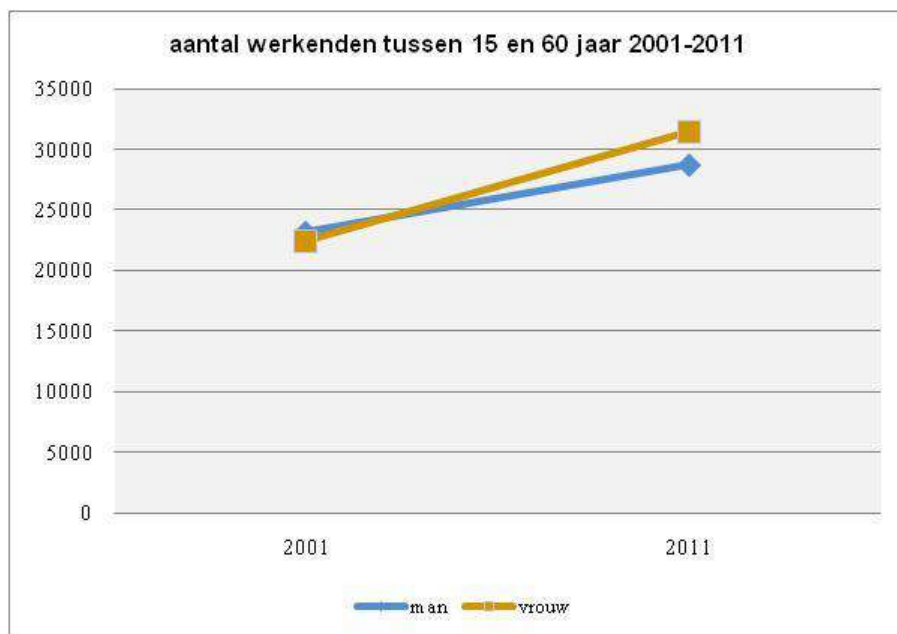
De beroepsbevolking: 'de actieven'

De beroepsbevolking is tussen 2001 en 2011 gestegen van 54.338 naar 66.976 personen. Een stijging van 23 procent. Het aantal werkenden is gestegen, het aantal werkzoekenden gedaald.

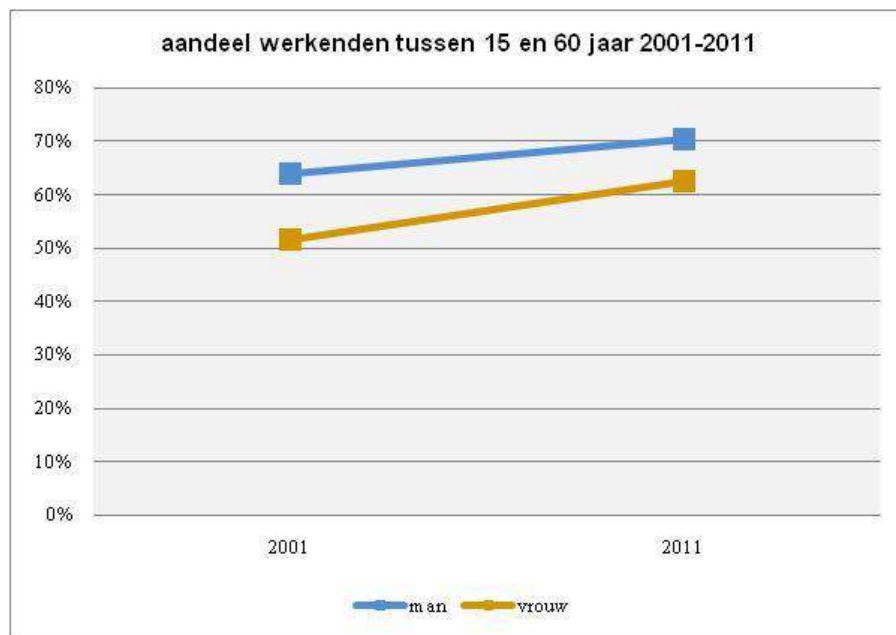
De werkenden

Het aantal werkende vrouwen is tussen 2001 en 2011 dusdanig toegenomen dat het het aantal werkende mannen overstijgt (figuur 28). Relatief gezien is dit echter niet het geval (figuur 29).

In 2001 waren er 23.194 werkende mannen (64%) tussen de 15 en 60 jaar. Bij de vrouwen waren dit er 22.426 (51%). In 2011 is dit gestegen tot 28.745 mannen (70%) en 31.435 vrouwen (62%).

Figuur 28. Aantal werkenden tussen 15 en 60 jaar 2001-2011

Figuur 29. Aandeel werkenden tussen 15 en 60 jaar 2001-2011

Economische positie van werkenden

Met uitzondering van onbetaald werk en werken op contractbasis zijn er duidelijke verschillen waar te nemen tussen de economische positie van mannen en vrouwen (figuur 30). Mannen zijn in de meerderheid als werkgever of zelfstandige of hebben vaker 'losse jobs'. Vrouwen zijn vaker terug te vinden als 'werknemer in vaste dienst' of 'werknemer in tijdelijke dienst'.

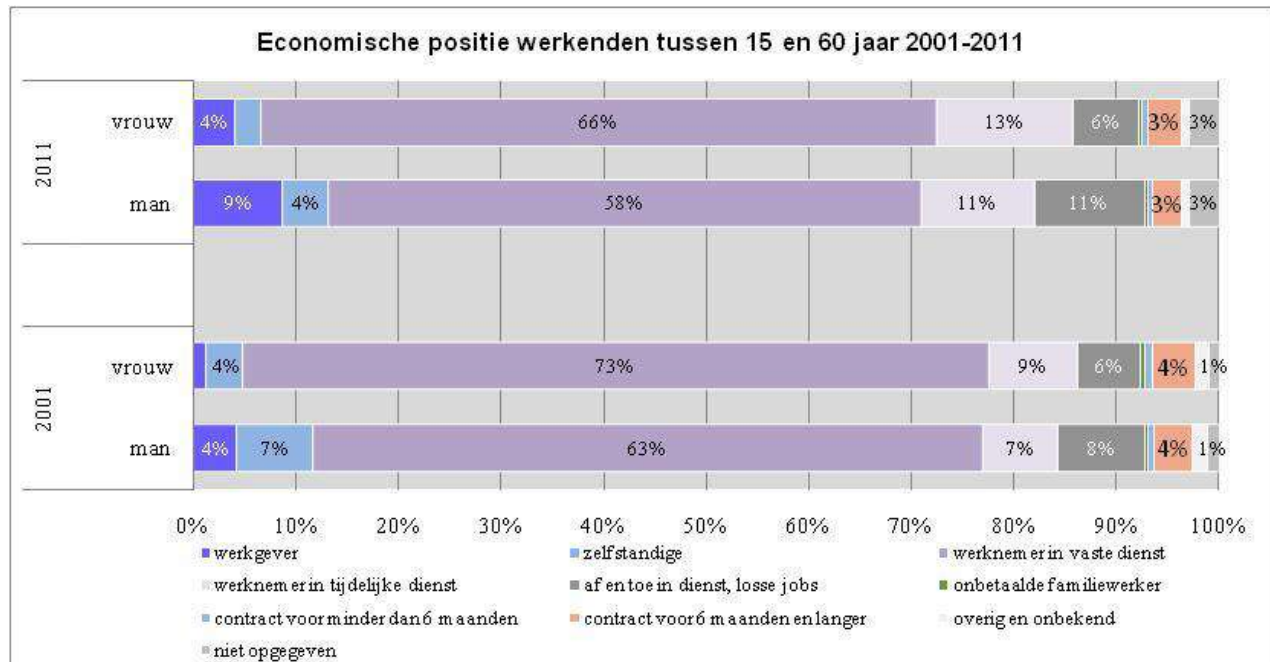
De meerderheid van de werkenden is voor beide seksen en beide censusjaren 'werknemer in vaste dienst'. Het aandeel mannen en vrouwen met een dergelijk contract is tussen 2001 en 2011 gedaald: bij de mannen van 63 procent in 2001 naar 58 procent in 2011. Bij de vrouwen van 73 procent naar 66 procent. Indien deze trend wordt voortgezet, betekent dit een proces dat de richting uitgaat van minder economische zekerheid zowel voor mannen als vrouwen. Ook de volgende verschijnselen (tijdelijke dienst en losse job) duiden op een toenemende mate van economische onzekerheid.

Bij 'werknemer in tijdelijke dienst' is een stijging te zien tussen 2001 en 2011. Hier ligt het percentage vrouwen, 9 procent in 2001 en 13 procent in 2011, in beide jaren 2 procent hoger dan het percentage mannen.

Meer mannen dan vrouwen hebben de onzekerheid van een 'losse job'. 9 procent in 2001 en 11 procent in 2011. Bij de vrouwen is dit voor beide jaren 6 procent.

Mannen zijn vaker dan vrouwen werkgever of zelfstandigen: in 2001 was 4 procent van de mannen en 1 procent van de vrouwen werkgever. In 2011 is dit bij de mannen gestegen tot 9 procent en bij de vrouwen tot 4 procent.

Het aantal zelfstandigen is tussen 2001 en 2011 gedaald van 7 procent van de mannen in 2001 naar 4 procent in 2011. Bij de vrouwen van 4 procent naar 2 procent.

Figuur 30. Economische positie werkenden tussen 15 en 60 jaar 2001-2011

Belangrijkste beroepsgroepen 2011

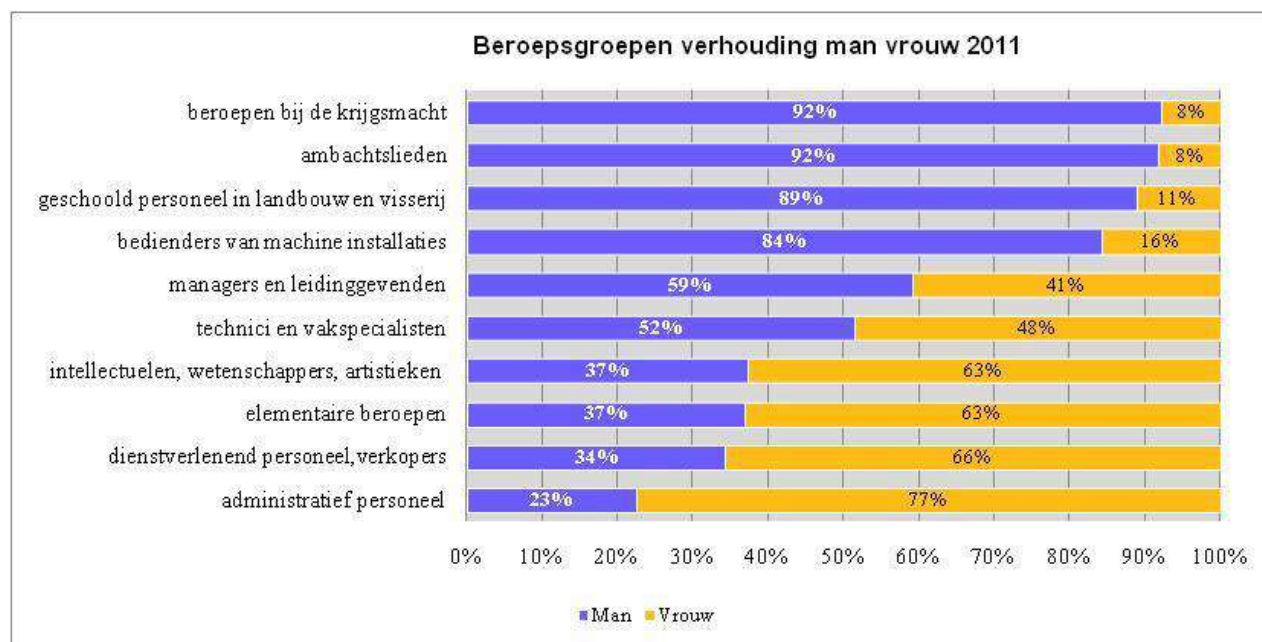
Tussen mannen en vrouwen zijn er op de arbeidsmarkt duidelijke verschillen te onderscheiden met betrekking tot de beroepsgroepen waarin ze werkzaam zijn. In onderstaande figuur 31 zijn de *verhoudingen* binnen de 10 belangrijkste beroepsgroepen⁴⁰ weergegeven. Opgemerkt dient te worden dat in sommige beroepsgroepen weinig personen werkzaam zijn. In 2011 heeft 4,7 procent van de werkende mannen en 2,7 procent van de werkende vrouwen geen antwoord gegeven op deze vraag, hierdoor kan het beeld een vertekening opgeven.

Indien er per beroep gekeken wordt naar de verhouding tussen mannen en vrouwen valt een aantal zaken direct op:

- Er is geen enkele beroepsgroep met alleen maar mannen of vrouwen.

⁴⁰ Door de verandering in de ISEC codes is het niet mogelijk om een goede vergelijking te maken met de census van 2001. Dit wordt dan ook niet gedaan

- Er zijn meer mannen werkzaam in beroepen waar vrouwen de meerderheid hebben dan omgekeerd.
- Slechts één beroepsgroep, technici en vakspecialist, heeft ongeveer een gelijk aandeel mannen en vrouwen.

Figuur 31. Beroepsgroepen verhouding man vrouw 2011

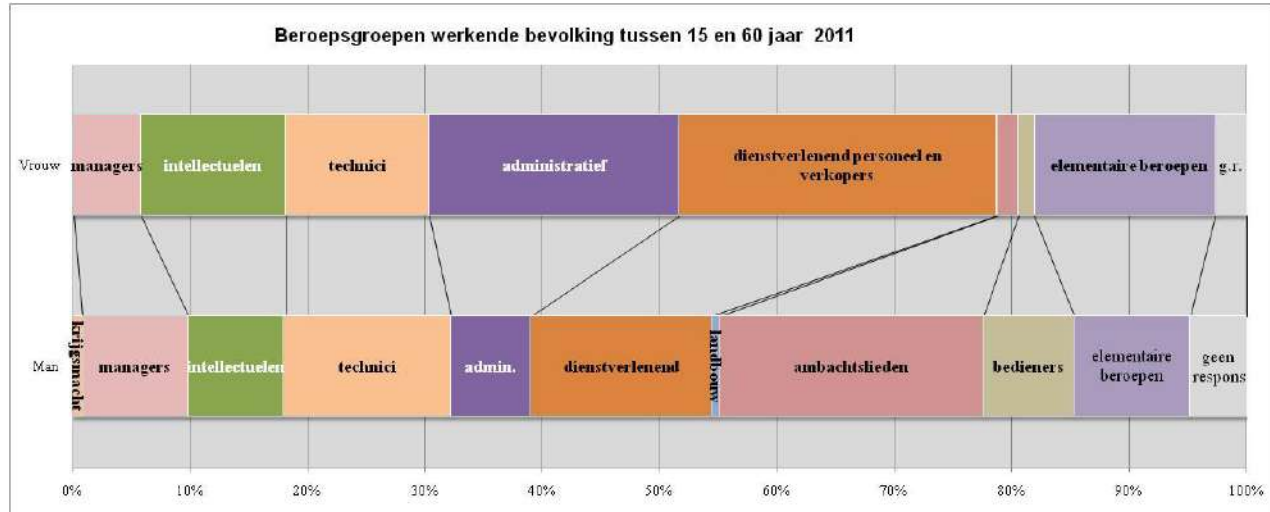
Uit figuur 32 blijkt dat de meeste personen, 12.903, werkzaam zijn in de beroepsgroep 'dienstverlenend personeel, verkopers'. Van de 42 procent die in deze beroepsgroep werkt is 27 procent vrouw. Daarmee direct ook de beroepsgroep waarin de meeste vrouwen werken.

De beroepsgroep met de meeste mannelijke werknemers, 6.454 (22%) en tevens de beroepsgroep met het grootste verschil in percentage mannen en vrouwen is 'ambachtslieden'. In deze beroepsgroep werkten in 2011 2 procent van de vrouwen, een totaal van 578.

Een ander groot verschil is te zien bij de beroepsgroep 'administratief personeel'. Van de 8.644 personen werkt 7 procent van alle mannen en 21 procent van alle vrouwen.

De percentages mannen (14%) en vrouwen (12%) liggen het dichtst bij elkaar bij de beroepsgroep 'technici en vakspecialisten'. In deze beroepsgroep werken 4.109 mannen en 3.858 vrouwen.

Een verschil van 6 procent is te zien bij ‘bedieners van machines’ en bij de ‘elementaire beroepen’. Zij het dat bij de ‘bedieners van machines’ 6 procent meer mannen dan vrouwen werkzaam zijn. Bij de ‘elementaire beroepen’ is dit net omgekeerd.

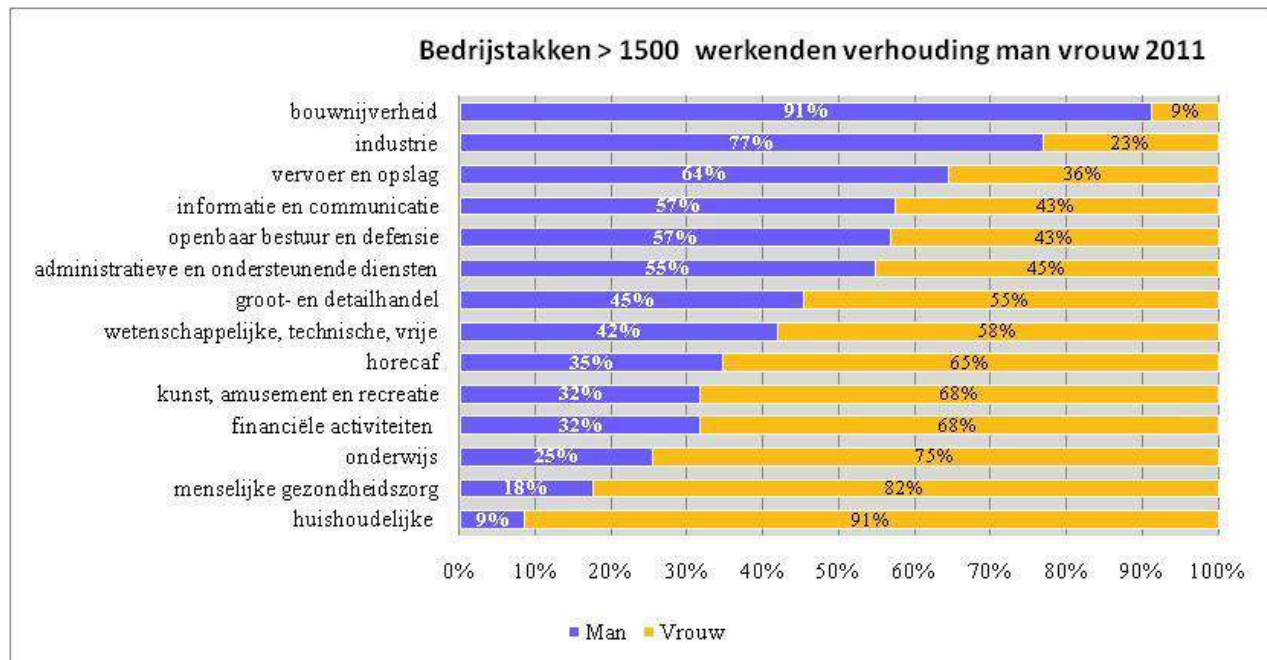
Figuur 32 .Beroepsgroepen werkende bevolking tussen de 15 en 60 2011

Bedrijfstakken

Ook de bedrijfstak indeling is in 2011 aangepast aan de nieuwste versie van de ISIC classificatie en is in vergelijking met de census van 2001 voor enkele bedrijfstakken niet mogelijk. Daarom wordt deze vergelijking dan ook niet gemaakt. De bedrijfstakken met minder dan 1000 werknemers worden buiten de analyse gelaten.

- Tussen de bedrijfstakken zijn er soms grote verschillen in de verhouding tussen mannen en vrouwen. Onderstaande figuur 33 geeft deze verhouding weer. Het aantal bedrijfstakken, met meer dan 1.000 werknemers, waarin het aandeel mannen groter is dan het aandeel vrouwen, is minder dan de helft
- Er is een bedrijfstak waarin de man vrouw verhouding 90/10 is: ‘de bouwnijverheid’ en een bedrijfstak waarin de man vrouw verhouding 10/90 is: ‘huishouden als werkgever, productie van goederen en diensten voor eigen gebruik’.
- Het kleinste verschil in percentage tussen mannen en vrouwen is te zien bij de bedrijfstak ‘administratie ondersteunende diensten’⁴¹. Hier zijn 10 procent meer mannen dan vrouwen werkzaam en bij ‘groot en detailhandel; tevens reparatie van auto’s en motorfietsen’, daarin is 10 procent meer vrouwen dan mannen werkzaam.

⁴¹ Niet te verwarren met de beroepsgroep administratief personeel

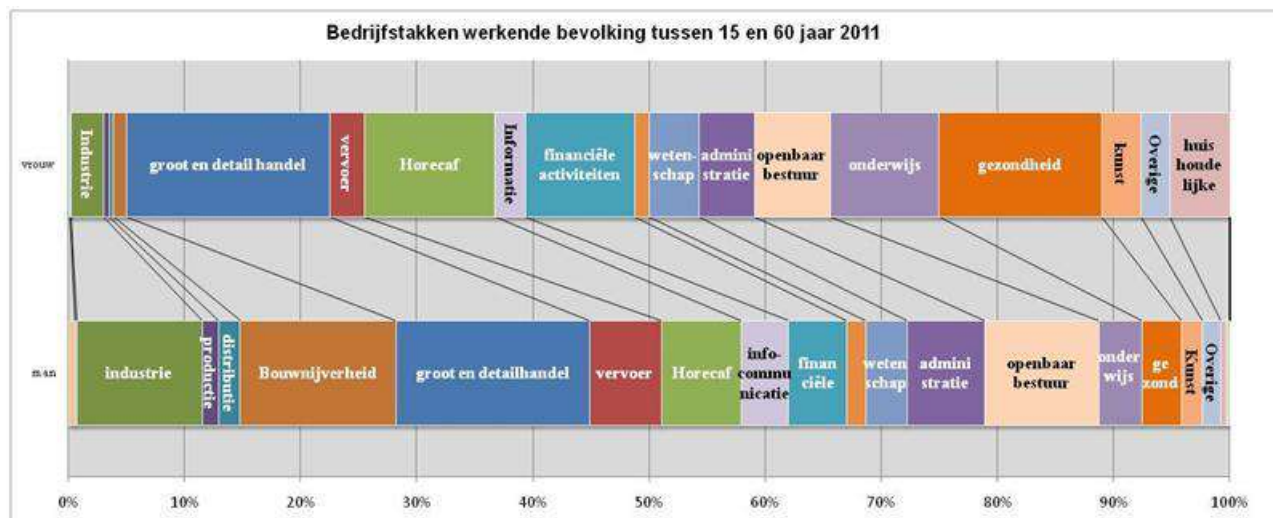
Figuur 33. Bedrijfstakken met meer dan 1500 werkenden 2011 verhouding man vrouw 2001

In figuur 34 is te zien dat het hoogste percentage mannen en vrouwen werkzaam is in de bedrijfstak 'groot en detailhandel; tevens reparatie van auto's en motorfietsen'. Hierin werken 15 procent mannen en 16 procent vrouwen. Daarmee is deze bedrijfstak vrijwel gender neutraal.

Het grootste verschil in percentages werkzame mannen en vrouwen is bij 'bouwnijverheid'. In deze bedrijfstak is 12 procent van de mannen en 1 procent van de vrouwen werkzaam.

Ook een groot verschil is te zien bij 'menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening'. Daar werkt 3 procent van de mannen en 13 procent van de vrouwen.

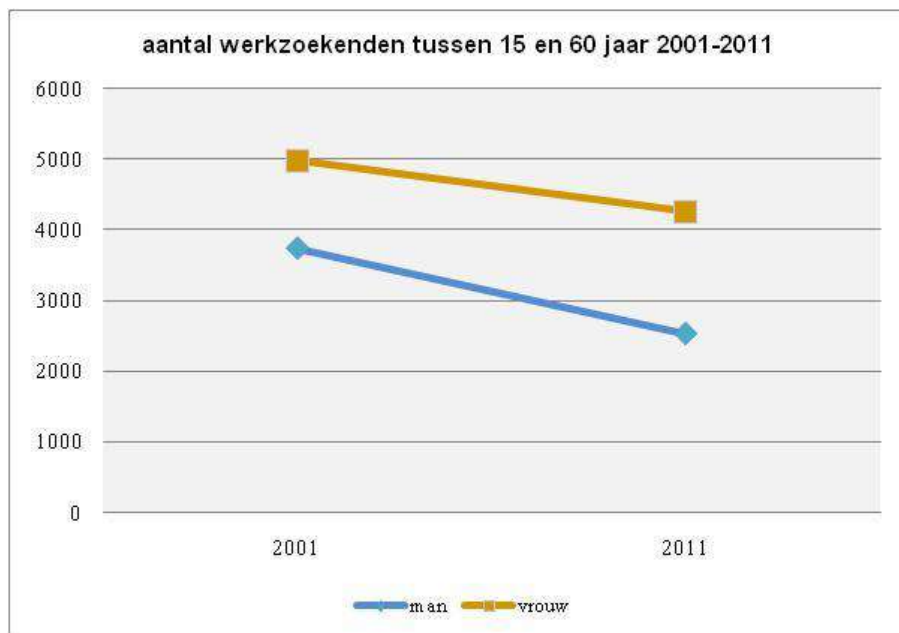
Hoewel procentueel geen uitzonderlijk groot verschil (6%) wordt ook onderwijs genoemd. Internationaal gezien zijn er diverse onderzoeken naar de feminisering van het onderwijs gaande. Van de totaal 3.650 onderwijzers/leerkrachten is 925 man en 2.725 vrouw.

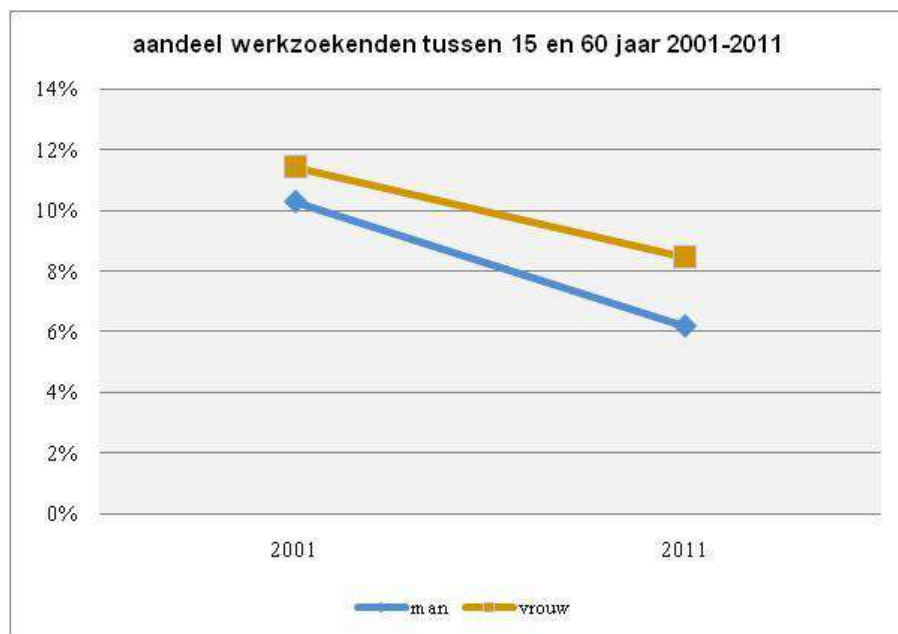
Figuur 34. Bedrijfstakken werkende bevolking tussen 15 en 60 jaar 2011

De werkzoekenden

In figuur 35 is het aantal en in figuur 36 het aandeel werkzoekenden tussen de 15 en 60 jaar weergegeven. In 2001 waren 8.718 mensen werkzoekend. Dat waren 3.735 mannen (10 % van de mannen) en 4.983 vrouwen (11 % van de vrouwen). Het aantal werkzoekenden is in de periode van 2001 naar 2011 gedaald naar 6.796, terwijl beroepsbevolking tussen de 15-60 jaar is toegenomen van personen 79.890 in 2001 naar 91.322 personen in 2011. Van de 6.796 werkzoekenden in 2011 waren 2.532 mannen (6% van de mannen) en 4.264 vrouwen (8% van de vrouwen).

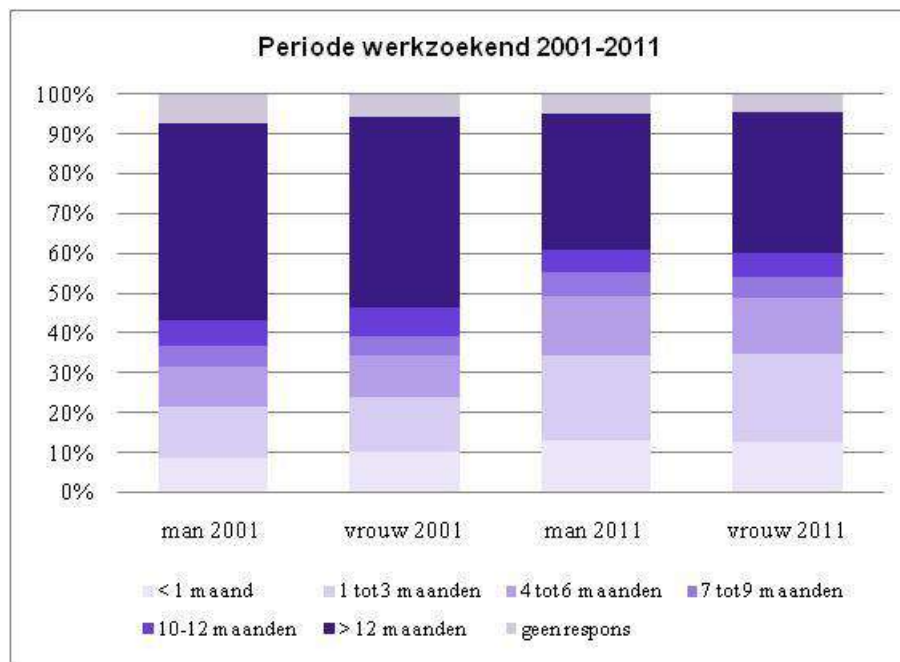
Figuur 35. Aantal werkzoekenden tussen 15 en 60 jaar 2001-2011

Figuur 36. Aandeel werkzoekenden tussen 15 en 60 jaar 2001-2011

Duur van de werkloosheid

Behalve dat het aantal werkzoekenden tussen 2001 en 2011 is gedaald is ook de langdurige werkloosheid (langer dan 12 maanden) afgenomen (figuur 37). Ongeveer de helft van alle mannen en vrouwen was in 2001 langer dan een jaar werkzoekend, in 2011 was dit gezakt tot ongeveer 1/3. De percentages mannen en vrouwen die korter dan 6 maanden op zoek zijn naar werk, zijn toegenomen: van net iets meer dan 1/3 in 2001 (32% man en 34% vrouw) naar bijna de helft (beiden 49%) in 2011.

Figuur 37. Periode werkzoekend 2001-2011

Manier van het zoeken naar werk

Er zijn vele manieren om op zoek te gaan naar werk. De voorkeur voor een bepaalde manier is bij mannen en vrouwen niet gelijk (figuur 38).

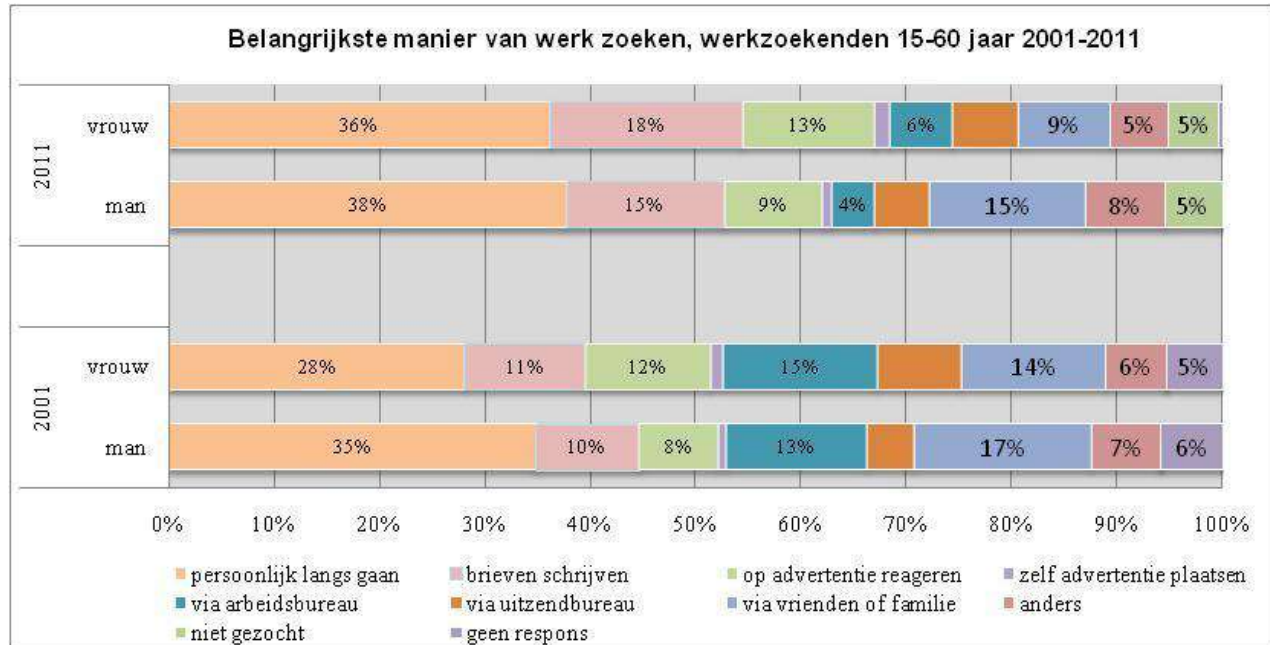
De meeste werkzoekende mannen gingen in 2001 (35%) en in 2011 (38%) persoonlijk langs bij bedrijven. Ook bij de vrouwen deed 28 procent dat in 2001. Meer vrouwen zijn deze manier van zoeken gaan toepassen. Met 36 procent in 2011 is het percentage daarmee bijna gelijk aan dat van de mannen.

Vrouwen schrijven vaker dan mannen een brief, ofwel een open sollicitatie of door te reageren op een advertentie. Deze manieren zijn voor beide seksen tussen 2001 en 2011 gestegen. In 2001 gaf 18 procent van de mannen en 23 procent van de vrouwen aan zo op zoek te gaan naar werk. Dit was in 2011 24 procent van de mannen en 31 procent van de vrouwen.

In 2001 gebruikten meer mannen en vrouwen het eigen netwerk om werk te zoeken. Van de mannen zocht 17 procent in 2001 en 15 procent in 2011 via familie of vrienden werk. Bij de vrouwen was dit in 2001 14 procent. Dit daalde tot 9 procent in 2011.

Een duidelijke teruggang bij zowel mannen als vrouwen is te zien bij de bemiddeling van het arbeidsbureau, was dit in 2001 nog voor 13 procent van de mannen en voor 14 procent van de vrouwen de aangewezen manier om op zoek te gaan naar werk, in 2011 daalde dit bij de mannen naar 4 procent en bij de vrouwen naar 6 procent.

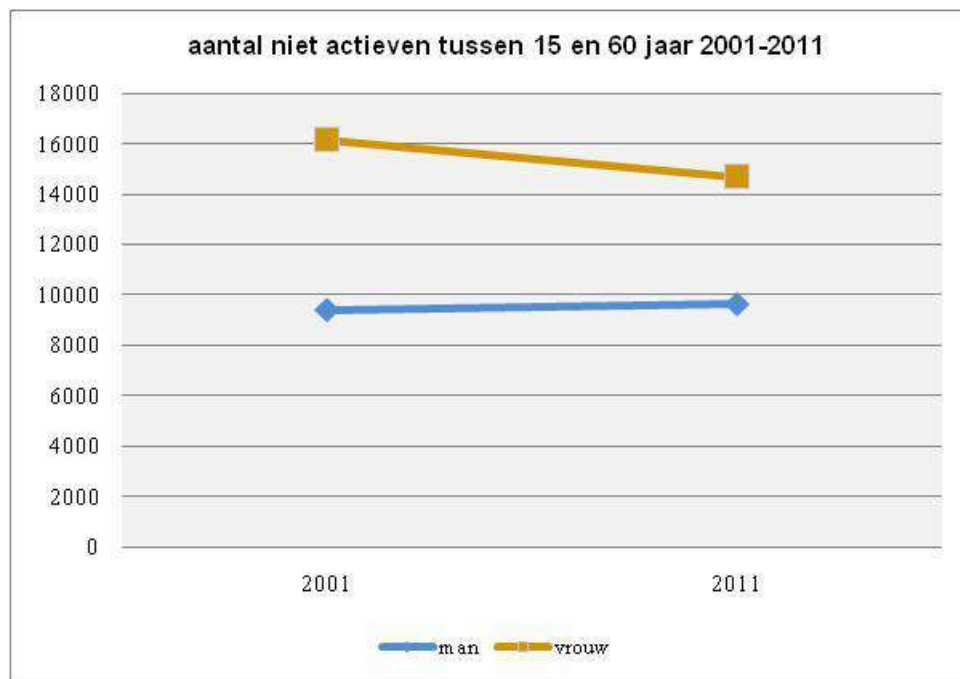
In 2001 zocht 4 procent van de mannen en 8 procent van de vrouwen werk via een uitzendbureau. Dit verschil is in 2011 kleiner geworden: respectievelijk 5 en 6 procent.

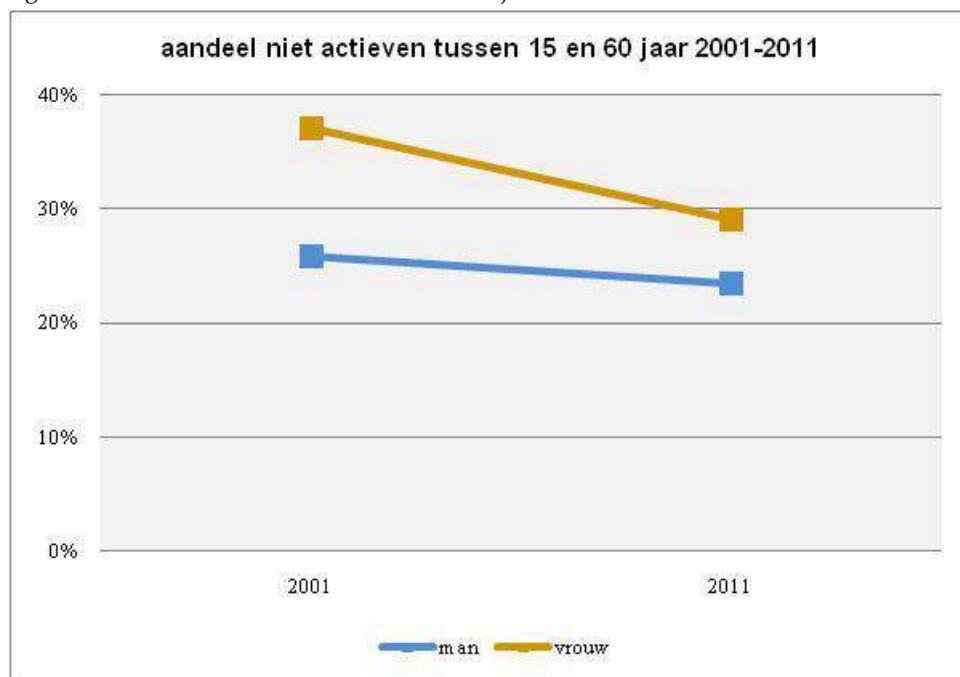
Figuur 38. Belangrijkste manier van werk zoeken, werkzoekenden 15 - 60 jaar 2001-2011

De niet actieven

De groep 'niet actieven' neemt geen deel aan de arbeidsmarkt en is dat ook niet van plan. Dit is dus een duidelijk andere groep dan de werkzoekenden. In 2001 gaven 25.552 mensen aan niet actief te zijn: 9.390 mannen (26 %) en 16.162 vrouwen (37 %). Het aantal niet actieven daalde tussen 2001 en 2011 met 1.251 personen. Bij de mannen is er een stijging te zien van 239 mannen. Bij de vrouwen is dit met 1.490 gedaald. In 2011 was 24 procent van de mannen en 29 procent van de vrouwen niet actief (figuren 39 en 40).

Figuur 39. Aantal niet actieven tussen 15 en 60 jaar 2001-2011

Figuur 40. Aandeel niet actieven tussen 15 en 60 jaar 2001-2011

Belangrijkste reden om economisch niet actief te zijn.

Aan alle personen die aangaven niet te werken en geen werk zoeken is gevraagd naar de belangrijkste reden om niet deel te nemen aan de arbeidsmarkt.

De niet actieve mannen in 2001 bestaan voor 47 procent uit schoolgaanden, bij de niet actieve vrouwen is dit in 2001 30 procent. In 2011 was dit bij de mannen gestegen tot 51 procent en bij de vrouwen tot 39 procent.

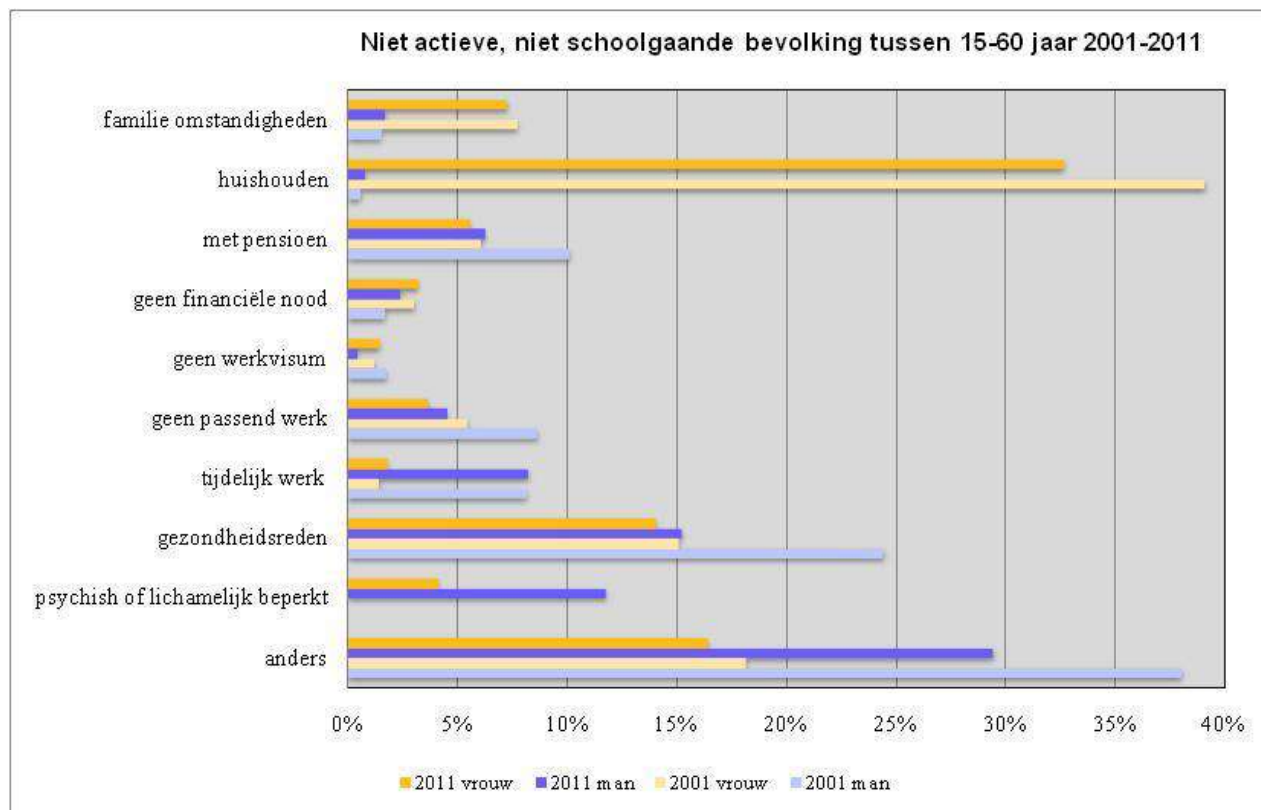
Onderstaande cijfers zijn gebaseerd op de niet actieve, niet schoolgaande bevolking tussen de 15 en 60 jaar (zie figuur 41).

Opvallend zijn de nagenoeg niet aanwezige niet actieve mannen die de reden 'huishouden' en 'familieomstandigheden' geven. Dit is met 2 procent zowel voor 2001 als 2011 het geval. Voor net iets minder dan de helft (47%) van de niet actieve, niet schoolgaande vrouwen zijn dit in 2001 redenen om niet te gaan werken of op zoek te gaan naar werk. Dit percentage daalde in 2011 tot 40 procent.

In 2001 is 'gezondheid' voor ongeveer een kwart (24%) van de niet actieve, niet schoolgaande mannen, de reden om niet deel te nemen aan de beroepsbevolking. In 2011 is de categorie 'lichamelijke dan wel psychische beperking' toegevoegd. Dit of gezondheidsredenen was voor 27 procent van de mannen aanleiding om niet actief te zijn. Bij de vrouwen was 'gezondheid' in 2001 15 procent en 'gezondheid' en lichamelijke dan wel psychische beperking' in 2011 18 procent.

Het hebben van 'tijdelijk werk', 'geen passend werk kunnen vinden' of het 'niet hebben van een werkvisum' zijn in 2001 voor 19 procent van de mannen redenen om niet te gaan werken of werk te zoeken, bij de vrouwen is dit met 8 procent beduidend lager. In 2011 daalde dit bij de mannen tot 13 procent en bij de vrouwen tot 7 procent.

Het aandeel mannen dat al gepensioneerd was voor het zestigste levensjaar daalde van 10 procent in 2001 naar 6 procent in 2011 en komt daarmee gelijk met het percentage vrouwen. (beide censusjaren 6 procent).

Figuur 41. Niet actieve niet schoolgaande bevolking tussen 15 en 60 jaar 2001-2011

De censusgegevens laten zien dat met betrekking tot de economische positie, zowel voor mannen en vrouwen in bepaalde situaties sprake is van een zekere mate van kwetsbaarheid. Hoewel de langdurige werkloosheid tussen 2001 en 2011 is afgenomen, lijkt voor bepaalde groepen de baanzekerheid, ('werknemer met vast contract') af te nemen. Hoewel meer vrouwen zich op de arbeidsmarkt hebben begeven, blijkt het huishouden en familieomstandigheden voor vrouwen de voornaamste reden van economische inactiviteit. Voor mannen is dat nauwelijks een reden.

Hoofdstuk 9 Inkomen

Vrouwen verdienen over het algemeen minder dan mannen. Ook wel de ‘loonkloof’⁴² genoemd. De verschillen in inkomen tussen mannen en vrouwen kennen meerdere oorzaken: het aantal uur dat men werkt, of in het verleden gewerkt heeft, opleiding, economische positie, beroepsgroep etc. Wanneer er rekening gehouden wordt gehouden met onder meer bovenstaande oorzaken, blijven er verschillen. De verschillen lijken internationaal gezien wel kleiner te worden⁴³. De lagere beloning op de arbeidsmarkt van vrouwen ten opzicht van mannen resulteert op het einde van de loopbaan in een ‘pensioenkloof’. Deze kloof wordt kleiner, de verschillen in arbeidssituatie tussen mannen en vrouwen waren vroeger groter.

In de publicatie ‘Inkomen en Inkomensverdelingen op Curaçao’ van drs. Francis Vierbergen wordt dieper ingegaan op de inkomens op Curaçao.

Inkomen van werkenden, werkzoekenden en niet actieven vanaf 15 jaar

De bevolking boven de 15 jaar kan worden ingedeeld naar economische status: werkend, werkzoekend (werkloos maar wel zoekend) en niet actieven (werkt niet en niet op zoek naar werk). Zie ook hoofdstuk 8. Een kanttekening daarbij is dat daar uitsluitend naar de bevolking in de beroepsactieve leeftijd van 15-60 jaar wordt gekeken. Met betrekking tot inkomen wordt er gekeken naar alle personen boven de 15 jaar⁴⁴.

Deze personen kunnen één of meerdere inkomstenbronnen hebben. Dit zijn: werk, AOV, pensioen, uitkering, vermogen, studiefinanciering, wachtgeld, alimentatie of anders (waarbij gedacht kan worden aan een lening, een schenking, spaargeld, dividend, huurinkomsten). Personen kunnen ook geen inkomen hebben.

Inkomen werkenden

Niet verwonderlijk is dat de belangrijkste inkomstenbron voor werkende ‘werk’ is. Dit was voor 93 procent van de 24.548 werkende mannen en 23.138 werkende vrouwen in 2001 het geval. Dit aandeel daalde bij de 31.515 werkende mannen in 2011 tot 91 procent. Voor de 33.399 vrouwen bleef het aandeel dat werk als belangrijkste bron aangaf 93 procent.

⁴² Loonkloof: percentage verschil man vrouw, waarbij het loon van de man op 100% wordt gesteld (OECD data definition)

⁴³ OECD ‘wage gap’ website

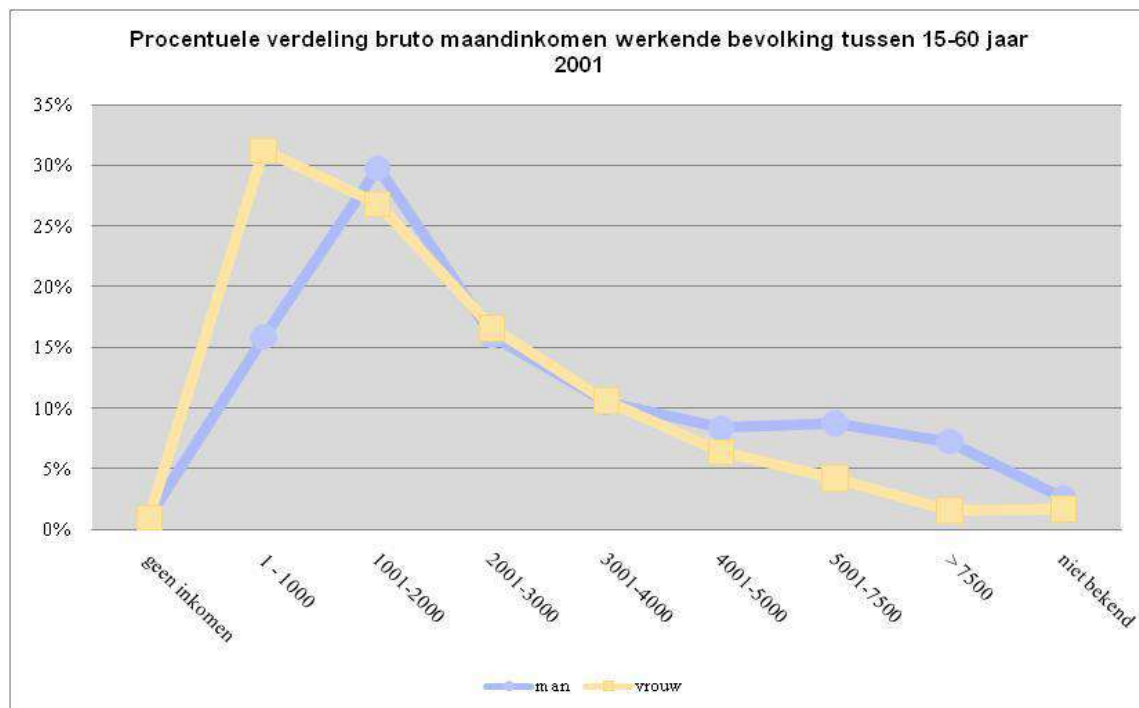
⁴⁴ Hierdoor zijn de genoemde aantallen werkenden, werkzoekenden en niet actieven hoger dan in hoofdstuk 8

De verschillen tussen de inkomsten van werkende mannen en vrouwen is in de jaren tussen 2001 en 2011 kleiner geworden. De inkomens van mannen en vrouwen zijn voornamelijk voor de laagste en de hoogste inkomensgroepen dicht bij elkaar gekomen (figuren 42 en 43).

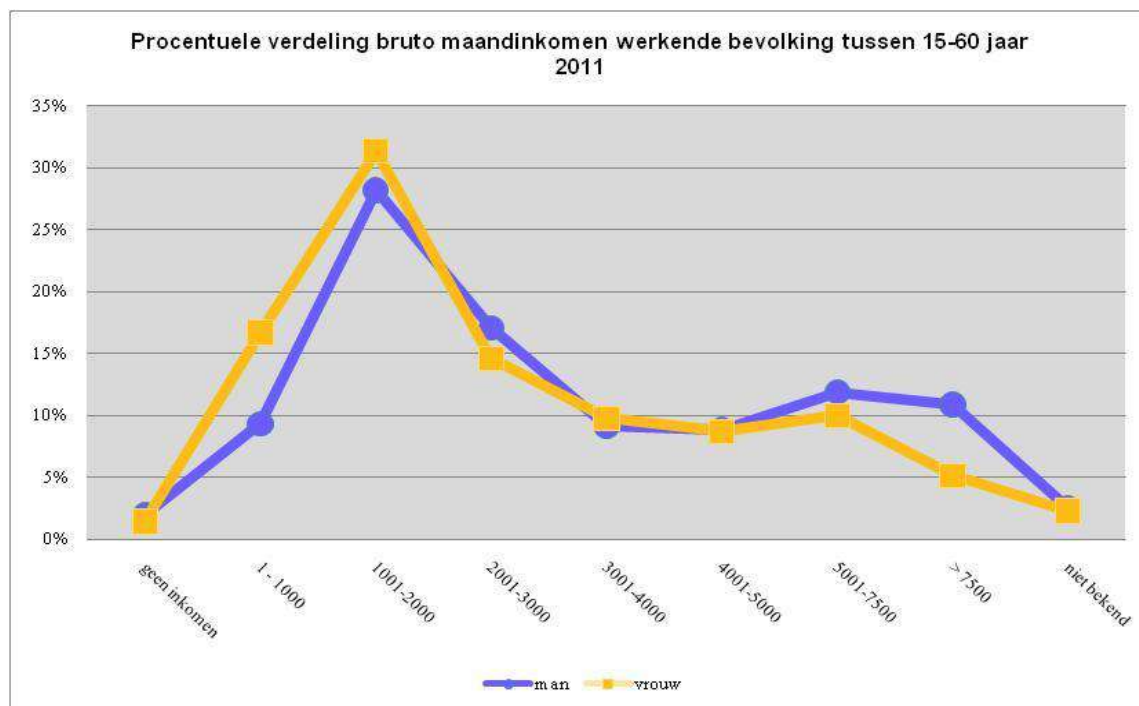
In 2001 had de grootste groep van de werkende vrouwen, 31 procent, een inkomen tussen Nafl. 1-1.000 per maand. Bij de mannen was dit 16 procent. Dit verschil van 15 procent is in tussenliggende jaren vrijwel gehalveerd. In 2011 was dit 8 procent. 17 procent van de vrouwen en 9 procent van de mannen viel in toen in de inkomensgroep Nafl. 1-1000 per maand.

De inkomens tussen Nafl. 1.001 en 4.000 per maand kenden zowel in 2001 als 2011 weinig verhoudingsverschillen tussen man en vrouw. De verschillen die er in 2001 tussen de inkomens van mannen en vrouwen in de groepen *tussen* de Nafl. 4.000 en 7.500 per maand waren, zijn in 2011 veel kleiner geworden.

Het aandeel mannen en vrouwen in hoogste inkomensgroep is gestegen: 7 procent van de mannen en 2 procent van de vrouwen vielen in deze inkomstengroep in 2001. Bij de mannen was dit in 2011 11 procent, bij de vrouwen 5 procent.

Figuur 42. Procentuele verdeling bruto maandinkomen werkende bevolking tussen 15-60 jaar 2001

Figuur 43. Procentuele verdeling bruto maandinkomen werkende bevolking tussen 15-60 jaar 2011

Bruto uurloon werkenden

De inkomensverschillen tussen mannen en vrouwen zijn in de loop der jaren afgenomen, maar anno 2011 zijn de verschillen toch nog aanzienlijk.

Onderstaande tabel 5 geeft het bruto uurloon van werkende naar geslacht en leeftijd weer, de bedragen zijn gecorrigeerd voor de lengte van de werkweek. In deze tabel is alleen gekeken naar de inkomstenbron werk, dit voorkomt dat andere inkomstenbronnen worden meegenomen in de cijfers.

Gemiddeld is de loonkloof 21 procent. Bij de jongeren (15-24 jaar) en de 45-64 jarigen is de kloof hoger dan gemiddeld. In die leeftijdsgroepen verdienen vrouwen gemiddeld circa $\frac{1}{4}$ deel minder dan mannen. Opgemerkt dient te worden dat de 65+'ers die werk als belangrijkste inkomstenbron hebben een gering aantal is.

Tabel 5. Bruto uurloon werkenden vanaf 15 jaar naar leeftijd 2011			
leeftijd	man	vrouw	kloof
15-24	17,1	13,2	23%
25-34	21,0	18,9	10%
35-44	25,3	21,4	15%
45-54	29,4	21,8	26%
55-64	31,8	23,9	25%
65+	32,3	29,2	10%
totaal	26,3	20,9	21%

Tabel 5. Bruto uurloon werkenden naar leeftijd 2011⁴⁵

Bruto uurloon kloof naar beroepsgroep

In hoofdstuk 8 is te lezen dat in sommige beroepsgroepen duidelijk meer mannen dan vrouwen werken (of andersom).

In alle beroepsgroepen is het bruto uurloon⁴⁶ van mannen hoger dan het bruto uurloon van vrouwen (figuur 44). Er is niet een aantoonbaar verschil in de 'loonkloof' bij beroepen waarbij mannen in de meerder- of minderheid zijn.

Het grootste verschil in het gemiddeld bruto uurloon per beroepsgroep is bij 'managers en leidinggevend'. Vrouwen verdienen in deze beroepsgroep bruto per uur 17 procent minder dan de mannen. De man vrouw verhouding in deze beroepsgroep ligt op 60-40.

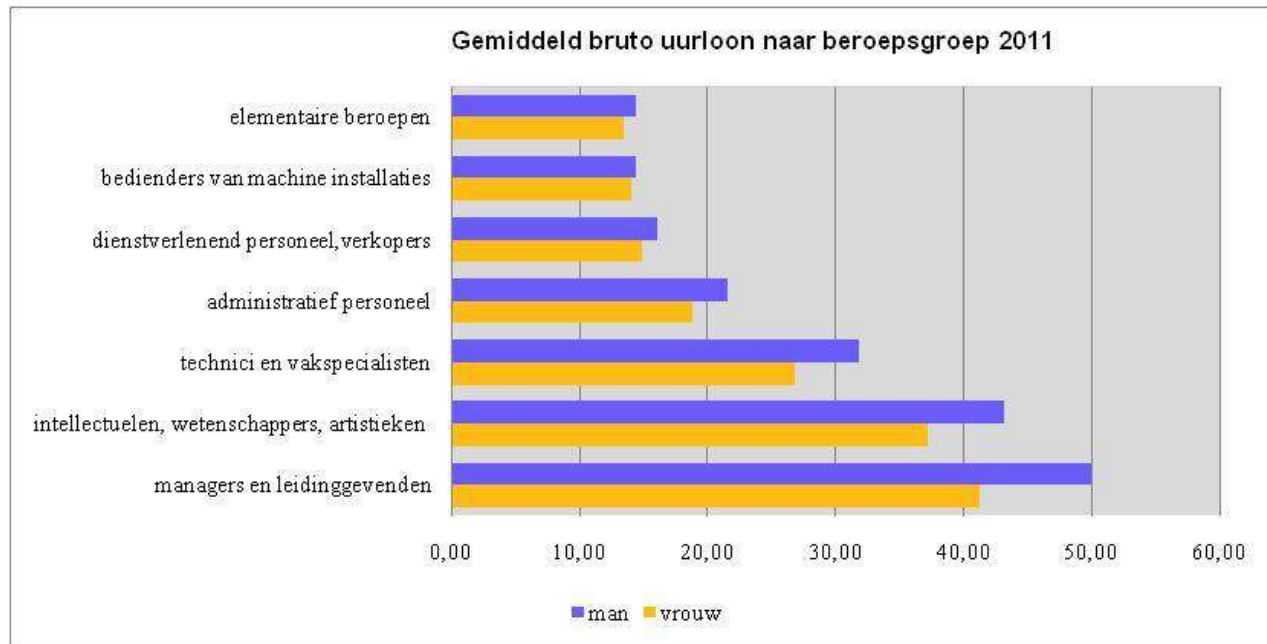
Het kleinste verschil waarbij het uurloon van de vrouw 2 procent lager ligt dan dat van de man is te zien bij de beroepsgroep 'bedieners van machine installaties'. Een beroepsgroep waar 84 procent van de werknemers man is.

⁴⁵ Inkomens en inkomensverdelingen Curaçao' CBS publicatie 2011

⁴⁶ Inkomen en inkomensverdelingen in Curaçao, CBS publicatie 2011

Bij de beroepsgroep ‘dienstverlenend personeel’ waar de meeste vrouwen werkzaam zijn, verdient een vrouw 7 procent minder per uur dan de man.

De beroepen bij de krijgsmacht, waar de verhouding mannen ten opzichte van het aantal vrouwen het hoogst is, is vanwege het geringe aantal werkenden niet meegenomen, evenals de beroepsgroep ‘geschoolde landbouwers, bosbouwers en vissers’. Bij de ambachtsslieden waren in 2011 te weinig vrouwen werkzaam om tot een juist bruto uurloon te komen, deze is dan ook niet opgenomen.

Figuur 44. Gemiddeld bruto uurloon naar beroepsgroep 2011 'Inkomens en inkomensverdelingen Curaçao' CBS 2011

Binnen de beroepsgroepen vallen zeer veel diverse beroepen en evenzoveel bruto uurlonen⁴⁷. Zo valt onder de beroepsgroep ‘dienstverlenend personeel’ een winkelier waarbij het uurloon van de man en vrouw bijna hetzelfde zijn, respectievelijk Nafl. 20,30 versus Nafl. 20,10 per uur. Maar ook een kinderverzorger, met een bruto uurloon van Nafl.10,70 en een kinderverzorgster met een bruto uurloon van Nafl. 12,40.

Om tot een goede vergelijking van bruto uurlonen te komen, is er een verfijning gemaakt⁴⁸, onder meer door alleen beroepen te nemen waar voldoende mannen en vrouwen in voorkomen, zonder dat de representativiteit in gevaar is gekomen. Tevens heeft er een correctie voor leeftijd plaats gevonden.

⁴⁷ Zie inkomen en inkomensverdelingen in Curacao, CBS publicatie

⁴⁸ Zie naast tabel 6 ook tabel 13 in de bijlage

Opgemerkt moet worden dat de verfijning geen rekening heeft kunnen houden met alle details en functie eisen die bij een bepaald beroep horen. Ook de verschillende niveaus binnen een functie blijven bestaan. Verder is er geen rekening gehouden met herintreders, parttimers of personen die op latere leeftijd begonnen zijn met werken. Bovendien zijn alle cijfers uit de Census van 2011 gehaald, dit betekent dat respondenten zelf antwoord hebben gegeven en deze data niet zijn getoetst. In bijna alle beroepen verdient een man bruto per uur meer dan een vrouw in hetzelfde beroep. Gemiddelden binnen beroepsgroepen worden soms 'gelijkgetrokken' terwijl de verschillen in bruto uurloon juist groot zijn. Dit is het geval wanneer de vrouw in bepaalde beroepen binnen de beroepsgroep meer verdient dan de man.

Tabel 6. Gemiddeld bruto uurloon naar beroep(sgroep) 2011			
<i>gecorrigeerd voor leeftijd, exclusief beroepen met kleine aantallen mannen of vrouwen</i>			
	uurloon man	uurloon vrouw	kloof
Leidinggevenden	49,90	41,20	17%
Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen	43,10	37,20	14%
Technische wetenschappers	44,40	43,90	1%
Professionals gezondheidszorg	42,60	34,00	20%
Professionals onderwijs	37,50	32,30	14%
Bedrijfsbeheer en administratie	54,20	42,30	22%
Juristen, sociale wetenschappers	43,80	44,50	-2%
Technici en vakspecialisten	31,80	26,80	16%
Wetenschap en techniek	29,50	31,50	-7%
Gezondheidszorg	30,60	20,90	32%
Bedrijfsbeheer en administratie	34,70	28,70	17%
overig	28,10	26,70	5%
Administratief personeel	21,60	18,80	13%
Administratief medewerkers	20,90	18,50	11%
Klantbedienend personeel	18,60	16,60	11%
Financieel en overig personeel	23,80	20,20	15%
Dienstverlenend personeel en verkopers	16,10	14,90	7%
Persoonlijke dienstverleners	16,80	18,30	-9%
Verkopers	15,40	13,10	15%
Verzorgend personeel	14,20	14,80	-4%
Personeel beveiliging openbare orde	18,40	15,00	18%
Chauffeurs en Elementaire beroepen	14,40	14,10	2%
Chauffeurs	14,30	17,20	-20%
Elementaire beroepen	14,40	13,40	7%
Gemiddeld *	25,70	22,50	12%

* Gemiddeld over de onderzochte beroepen, ongeveer 62 procent van alle werkenden met een inkomen

Tabel 6. Gemiddeld bruto uurloon naar beroep(sgroep) 2011 ⁴⁹

⁴⁹ bron Inkomen en inkomensverdelingen Curaçao CBS 2011

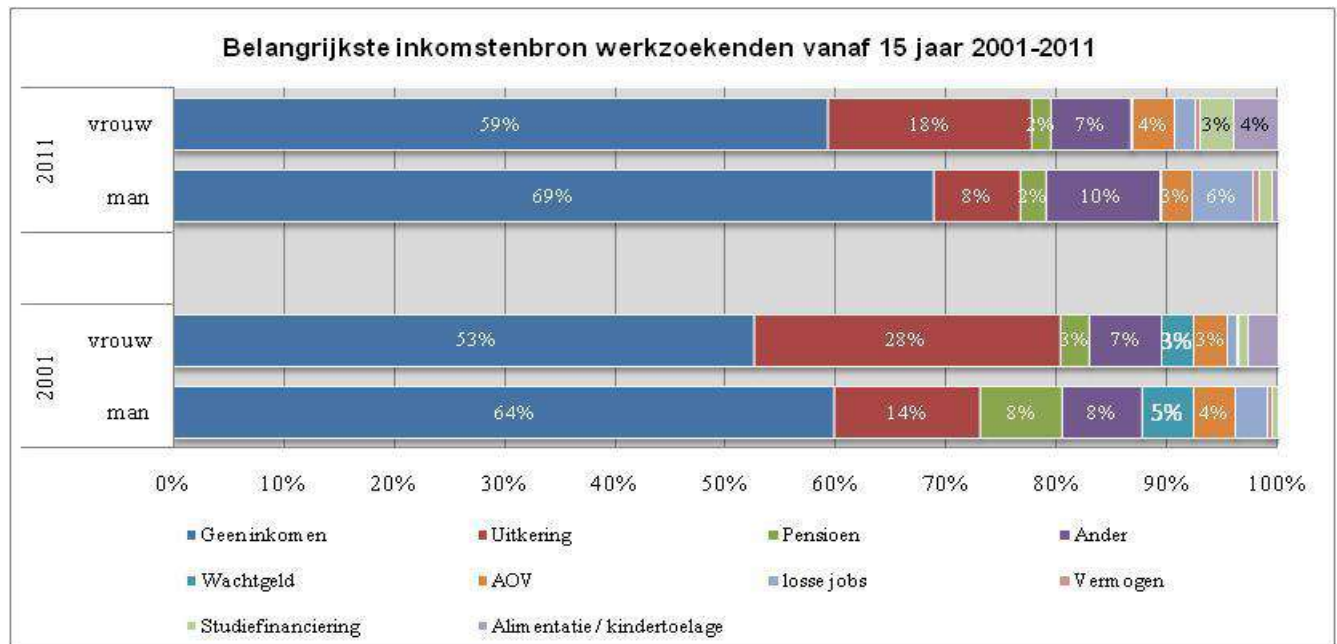
Inkomen werkzoekenden

In 2001 waren 3.890 mannen en 5.083 vrouwen werkzoekend. Een verhouding van 43-57. Zowel bij de vrouwen als bij de mannen was er een daling te zien: in 2011 waren 2.666 mannen en 4.457 vrouwen werkloos. Hierdoor is er een schevere verhouding ontstaan van 37-63.

In figuur 45 is te zien dat zowel voor 2001 als 2011 t het merendeel van de werkzoekenden geen inkomen heeft, waarbij mannen vaker dan vrouwen geen inkomen hebben. Het aandeel werkzoekenden zonder inkomen is tussen 2001 en 2011 gestegen. Bij de mannen steeg het aandeel werkzoekenden zonder inkomen met 5 procentpunten, van 64 procent in 2001 naar 69 procent in 2011, bij de vrouwen was dit 6 procentpunten, van 53 procent naar 59 procent.

Zowel in 2001 als in 2011 hebben werkloze vrouwen vaker een uitkering dan werkloze mannen, in 2001 was het aandeel vrouwen met een uitkering met 28 procent het dubbele van het aandeel mannen met een uitkering. Het aandeel werkzoekenden met een uitkering is in 2011 flink gedaald. Bij de vrouwen tot 18 procent, bij de mannen tot 8 procent.

Zowel in 2001 als in 2011 hebben mannen vaker dan vrouwen ‘losse jobs’, dit aandeel van 3 procent in 2001 is in 2011 verdubbeld tot 6 procent, ook bij de vrouwen was er een verdubbeling, van 1 naar 2 procent. Ook in de categorie ‘ander’ is het aandeel mannen hoger dan vrouwen. Onder ‘ander’ kunnen onder meer spaargeld, leningen en steun van familie vallen. Vrouwen ontvangen vaker dan mannen alimentatie.

Figuur 45. Belangrijkste inkomstenbron werkzoekenden vanaf 15 jaar 2001-2011, zie bijlage tabel 14

Mannen hebben iets vaker een ‘losse job’ of hebben op een andere manier een inkomen, dit kan de reden zijn dat het aandeel mannen dat een inkomen heeft **boven** de Nafl. 1.000 per maand, hoger is dan het aandeel vrouwen. In 2001 was dit bij de mannen 10 procent en bij de vrouwen 6 procent, deze aandelen stegen in 2011 tot 11 procent van de mannen en 8 procent van de vrouwen.

Inkomens van de niet actieven

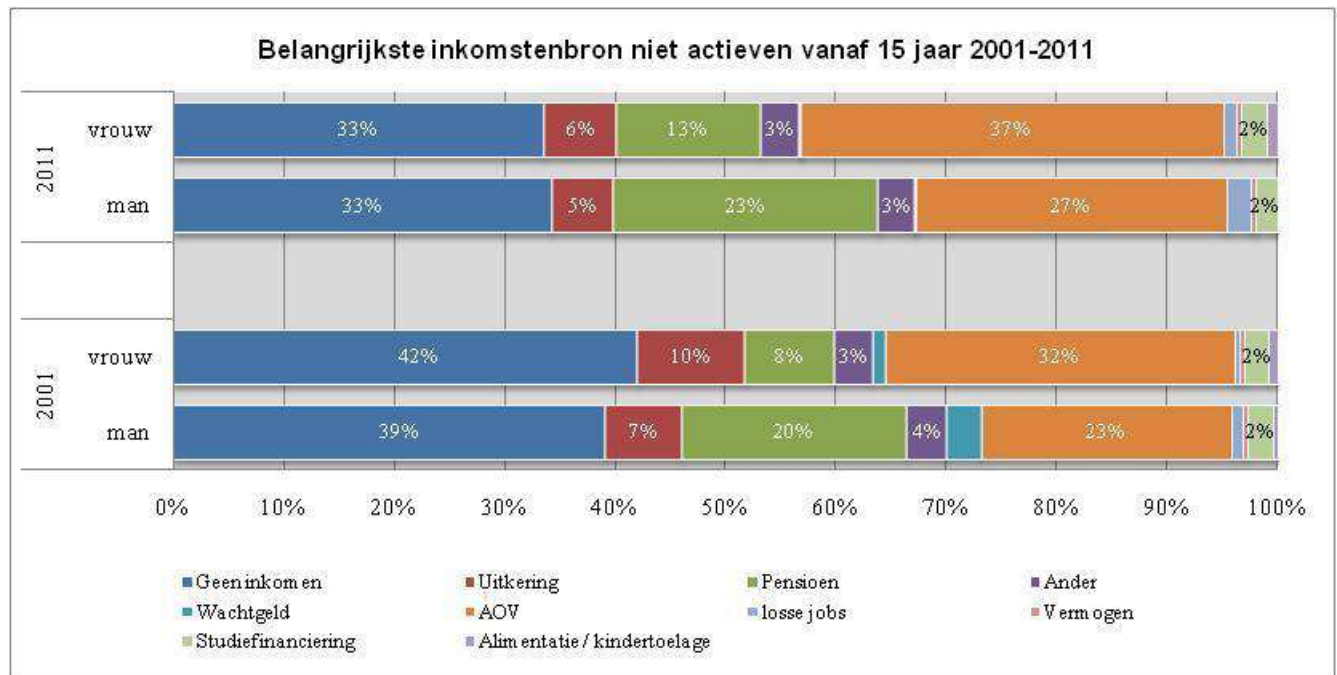
15.407 mannen en 26.094 vrouwen gaven in 2001 te kennen niet actief te zijn. Een man vrouw verhouding van 37-63. In 2011 waren 19.409 mannen en 29.582 vrouwen niet actief op de arbeidsmarkt. Een verhouding van 40-60.

In figuur 46 valt op dat in 2011 bij zowel mannen als vrouwen de inkomstenbronnen ‘geen’ en ‘uitkering’ procentueel bijna gelijk op gaan en dat beide categorieën tussen 2001 en 2011 zijn gedaald. 1/3 van de niet actieven had in 2011 geen inkomsten. De daling ten opzichte van 2001 is bij de vrouwen 9 procentpunten en bij de mannen 6 procentpunten.

De daling bij inkomstenbron 'uitkering' was bij de vrouwen 4 procent: van 10 procent in 2001 naar 6 procent in 2011. Bij de mannen was de daling 2 procent en daarmee komt het aandeel mannen met een uitkering in 2011 op 5 procent te liggen.

Bij de niet actieven speelt leeftijd een belangrijke rol bij de vorm van inkomsten, de toename van het aantal personen boven de 60, met name de vrouwen (zie hoofdstuk demografie, paragraaf vergrijzing), is dan ook terug te zien bij inkomstenbron 'pensioen' en 'AOV'.

Tussen 2001 en 2011 is het aandeel 'pensioen' toegenomen, bij de mannen met 4 procentpunt, bij de vrouwen met 5 procentpunt. Het aandeel mensen dat inkomen heeft uit AOV is nagenoeg met dezelfde percentages gestegen. Voor de helft van de niet actieven, zowel man als vrouw is AOV of pensioen in 2011 de belangrijkste inkomstenbron.

Figuur 46. Belangrijkste inkomstenbron niet actieven tussen 15 en 60 jaar 2001-2011, zie bijlage tabel 15

Het aandeel niet actieve personen dat moet rondkomen van een inkomen van Nafl. 1.000 of minder per maand is tussen 2001 en 2011 gestegen. In 2001 moest 60 procent van de niet actieve mannen en 70 procent van de niet actieve vrouwen hiervan rondkomen. Deze aandelen zijn in 2011 toegenomen, bijna 2/3 deel van de mannen, 65 procent en ongeveer 4/5 deel van de vrouwen, (met afronding) 79 procent had in 2011 een inkomen van onder de Nafl. 1.000 per maand.

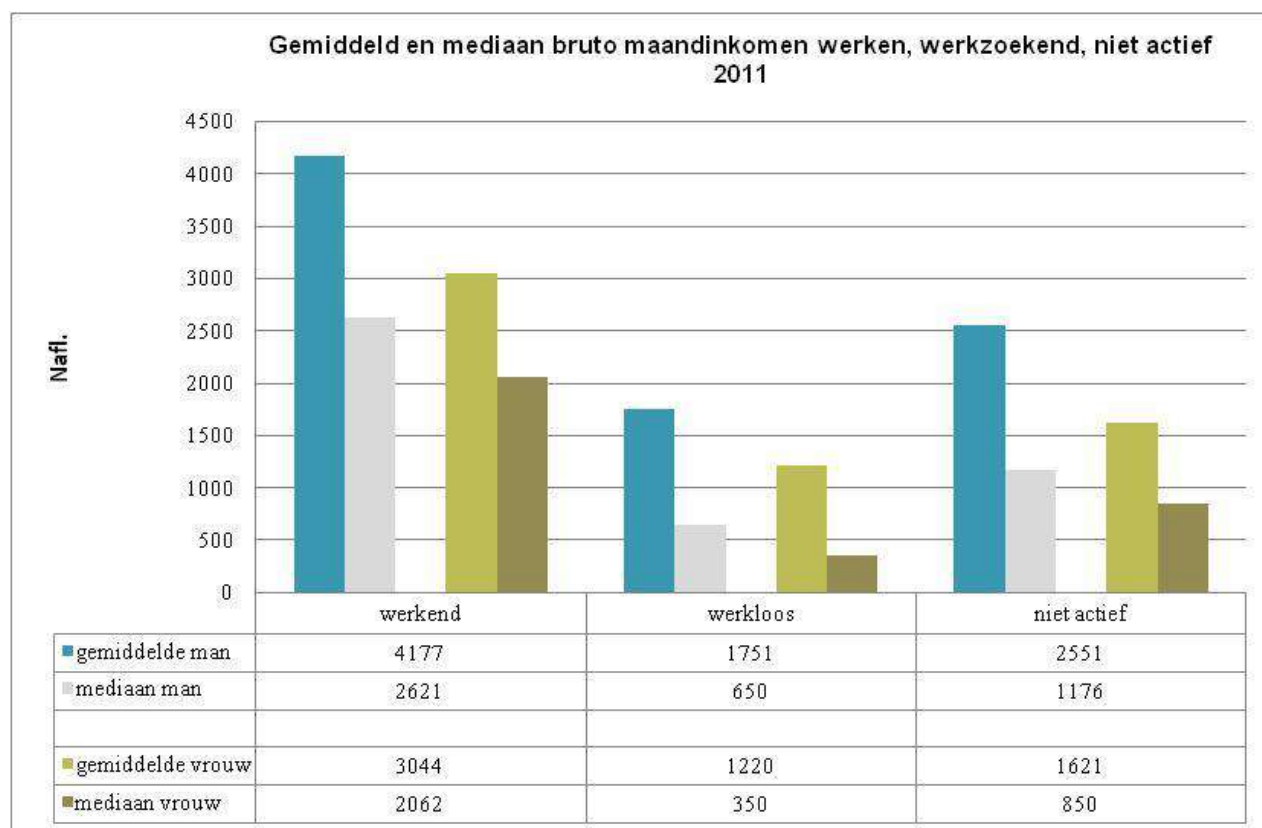
Het aandeel mannen en vrouwen dat een inkomen van boven de Nafl. 4.000 per maand heeft is ongeveer gelijk gebleven. Met 10 procent bij de mannen was dit in 2011 het dubbele van het aandeel bij de vrouwen, 5 procent. Het aandeel vrouwen is tussen 2001 en 2011 met 1 procentpunt gestegen

Maandinkomen werkenden, werkzoekenden en niet actieven 2011

Onderstaande figuur 47, ontleent aan publicatie Inkomens en inkomens in Curaçao, geeft de inkomensverschillen in het totale bruto maandinkomen en mediane inkomen tussen mannen en vrouwen weer.

Het gemiddelde bruto maandinkomen van zowel de werkende, werkloze en niet actieve man is hoger dan bij de vrouwen. De kloof tussen het gemiddelde inkomen is bij de niet actieven relatief gezien het grootst: het gemiddelde bruto inkomen per maand is bij de vrouw 36 procent minder dan dat van de man. Bij de werkenden is deze kloof 27 procent.

Het grootste verschil in mediaan inkomen is te vinden bij de werklozen. Dit is bij de werkloze vrouw 46 procent lager dan dat van de man.

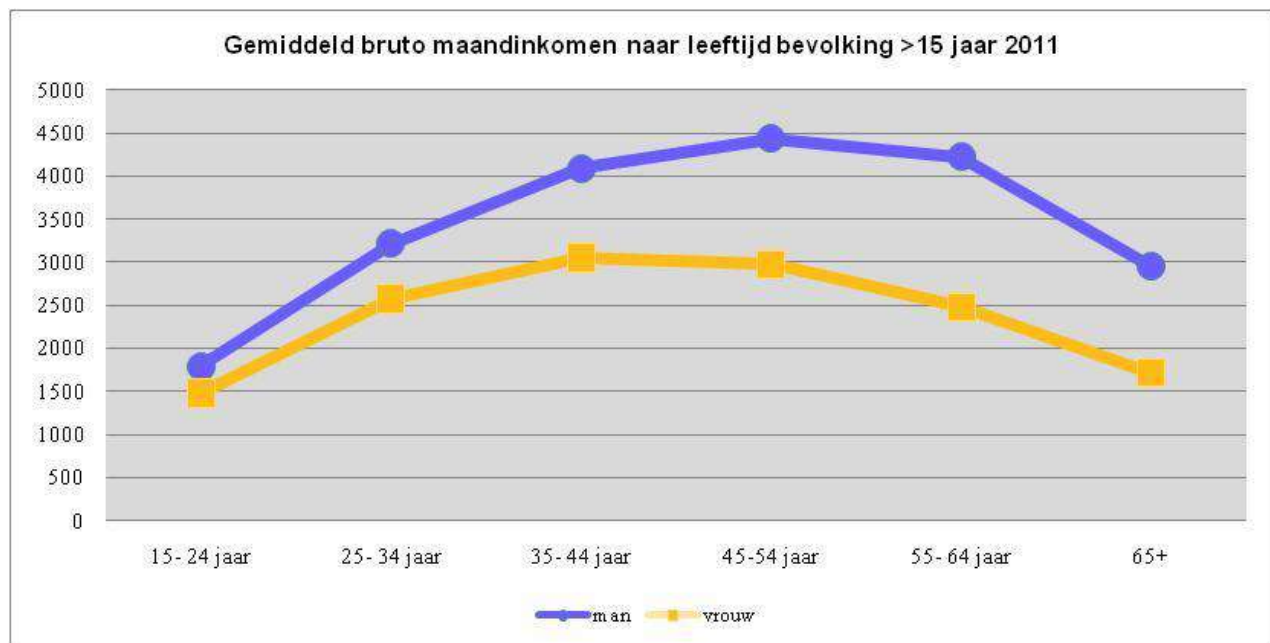

Figuur 47. Gemiddeld en mediaan bruto maandinkomen werkend, werkzoekend, niet actief 2011

Hoewel de maandinkomens van mannen en vrouwen dicht bij elkaar zijn komen te liggen, is er nog wel degelijk een (groot) verschil tussen de bruto maandinkomens van mannen en vrouwen bij verschillende leeftijdsgroepen. Dit is in figuur 48 te zien.

Het bruto maandinkomen voor vrouwen ligt bij iedere leeftijdsgroep lager dan bij mannen. Dit is bij alle leeftijden het geval en loopt op naarmate de leeftijd hoger komt te liggen. Bij de 15-24 jarigen is het gemiddelde bruto maandinkomen van de vrouw 83 procent van bruto maandinkomen van de man. De zogenaamde loonkloof is 17 procent.

Bij de 65 plusser is het uurloon van de vrouw 58 procent van dat van de man, een loonkloof van 42 procent. De loonkloof wordt dus groter naarmate de leeftijd vordert. Bij de 65-plussers zou men in plaats van de loonkloof beter over 'pensioenkloof' kunnen spreken. In 2011 waren voor de gepensioneerden de verschillen toen zij op de arbeidsmarkt actief waren veel groter dan voor de huidige generatie: lagere lonen, kortere pensioenopbouwperiode resulteren in lagere pensioenbedragen. Vooral voor de vrouwen geldt dat deeltijdwerken en loopbaanonderbreking ook na de pensioen gerechtigde leeftijd blijft meetellen.

Figuur 48. Gemiddeld bruto maandinkomen naar leeftijd bevolking vanaf 15 jaar 2011

Hoofdstuk 10 Enkele kenmerken van huishoudens

In dit hoofdstuk worden enkele kenmerken van (leden) van huishoudens beschreven. Een uitgebreide analyse over huishoudens op Curaçao en in de voormalig Nederlandse Antillen is te vinden in de CBS publicaties 'Huishoudens in de Nederlandse Antillen' van 2001 en 'Huishoudens op Curaçao' uit 2011⁵⁰ (Maduro 2001, 2011).

Privé huishoudens versus collectieve huishoudens.

Iedereen is lid van een huishouden: Een huishouden is een eenheid binnen een woonverblijf⁵¹, bestaande uit één persoon die op zichzelf woont (een éénpersoonshuishouden) of uit meerdere personen die bij elkaar wonen. In de census wordt er een onderscheid gemaakt tussen privé (ook wel particulier genoemd) huishoudens en collectieve huishoudens.

Type woonverblijven privé huishoudens zijn:

- Een huis
- Aparte kamer(s) in een huis
- Appartement op een terrein bij huis
- Appartement in appartementencomplex
- Een deel van meerdere huizen

Het merendeel van de mensen was in zowel 2001 als 2011 lid van een privé huishouden. In 2001 was dit bij de mannen 97 procent en bij de vrouwen 98 procent. Zij vormden samen 43.109 privé huishoudens. Van deze privé huishoudens had 60 procent een mannelijk hoofd en 40 procent een vrouwelijk hoofd.

In 2011 woonde 98 procent van de mannen en 99 procent van de vrouwen in een privé huishouden. Het aantal privé huishoudens was 54.936. Waarvan 56 procent met een man aan het hoofd en 44 procent met een vrouwelijk hoofd.

Type woonverblijven van collectieve huishoudens:

- Verpleeg- verzorgingstehuis
- Bejaardentehuis
- Gevangenis

⁵⁰ In 2001 zijn ook de andere eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen opgenomen

⁵¹ Hier wordt in hoofdstuk 11 verder op ingegaan

- Studentenhuis
- Pension hotel
- Jeugdinstelling/internaat

Twee procent van de mannen, 1.251 en één procent van de vrouwen, 838, woonden in 2001 in een collectief huishouden. In 2011 was dit bij de mannen 2 procent, 1.694 en bij de vrouwen 1 procent, 1.007.

In 2001 gaven 282 mannen en 264 vrouwen aan een ander soort woonverblijf te hebben dan bovenstaand. Te denken valt aan psychiatrische inrichting, klooster, (vrouwen)opvanghuis, woonboot. 103 mannen en 7 vrouwen gaven aan geen woon- of verblijfplaats te hebben.

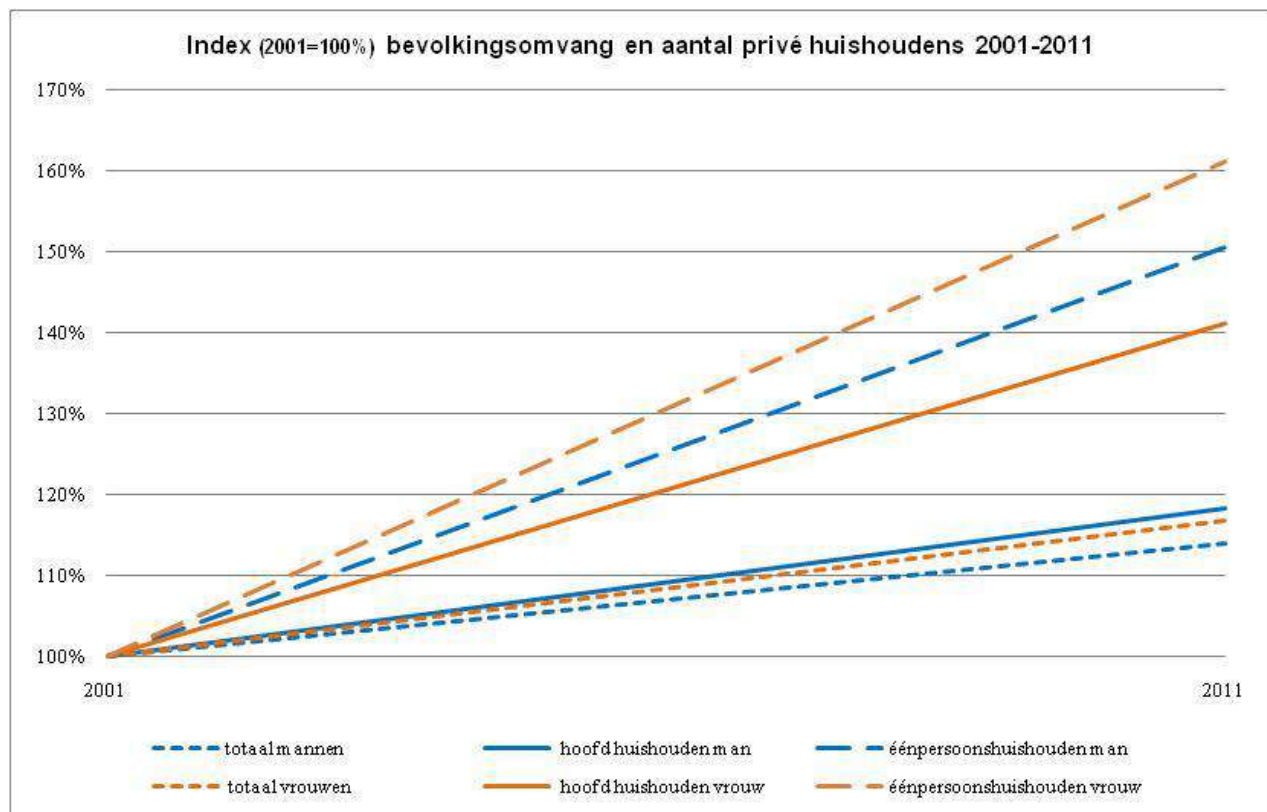
Bevolkingsomvang en privé huishouden

Curaçao kent tussen 2001 en 2011 een bevolkingsgroei én een groei van het aantal huishoudens, dit verloopt echter niet evenredig. (figuur 49) De grootste groei is te zien in het aantal vrouwelijke eenpersoonshuishoudens.

Tussen 2001 en 2011 groeide de bevolking wat betreft mannen en vrouwen wonend in een privé huishouden met respectievelijk 14 en 17 procent.

Huishoudens met een man aan het hoofd kennen, in vergelijking met 2001, een stijging van 18 procent, met een vrouw aan het hoofd met 41 procent.

Het percentage mannelijke één-persoonshuishoudens groeide met 51 procent, bij huishouden met een vrouwelijk hoofd is dit 61 procent.

Figuur 49. Index bevolkingsomvang en aantal privé huishoudens 2001-2011

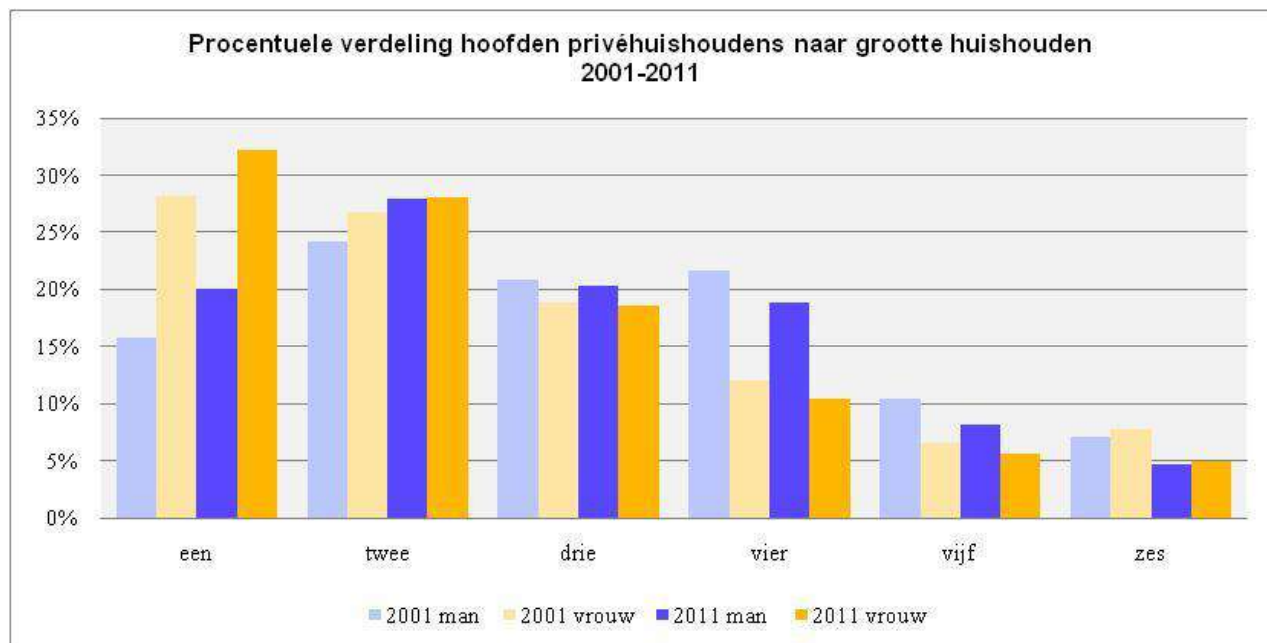
Gezinsgrootte hoofd van het huishouden

De omvang van huishoudens is tussen beide censusjaren gedaald. Er is een toename van het aantal huishoudens met één of twee personen (figuur 50). Ieder huishouden kent één hoofd, wie dit is mag onderling bepaald worden en er zijn geen vaste criteria voor. Er zijn net zoveel hoofden als dat er huishoudens zijn. In beide censusjaren zijn er meer mannelijke dan vrouwelijke hoofden.

Het aandeel vrouwelijke hoofden is tussen 2001 en 2011 gestegen van 40 naar 44 procent. Deze stijging is alleen te zien bij de eenpersoonshuishoudens en tweepersoonshuishoudens.

Mannelijke hoofden zijn duidelijk in de meerderheid bij de huishoudens van vier of meer personen, deze huishoudens kennen tussen 2001 en 2011 een afname.

Het aandeel privéhuishoudens met drie personen is met ongeveer 1/5 deel voor beide censusjaren gelijk gebleven, dit geldt ook voor de hoofden.

Figuur 50. Grootte van privé huishouden naar hoofd 2001-2011

De toename van het aantal eenpersoonshuishoudens zou toe te schrijven kunnen zijn aan de groei van de gemiddelde levensduur, maar ook door wijziging in de levensloop van jongeren (na het verlaten van het ouderlijk wordt er niet meer direct een gezin gevormd). Bij de oudere alleenstaande of alleenstaande ouder kan ook toename van het aantal scheidingen een rol spelen (zie ook paragraaf burgerlijke staat)⁵². Maar ook immigratie van en naar het eiland door bepaalde gezinsleden⁵³ kan een reden zijn. De toename van het aantal huishoudens met een vrouwelijk hoofd kan gevolgen hebben voor de gezinsstructuur en -grootte, evenals voor vruchtbaarheidspatronen, armoedetrends en de economische status van vrouwen en hun gezinnen. Maar het kan ook verschillende veranderingen in de bevolking weerspiegelen. Naarmate meer vrouwen de arbeidsmarkt betreden, hoger onderwijs volgen en professionals worden, hebben ze de neiging minder kinderen te krijgen. Bovendien komen deze op latere leeftijd. Ze kunnen ook besluiten om een kind alleen op te voeden omdat ze mogelijk geen geschikte mannelijke partner vinden en omdat ze het kunnen betalen.⁵⁴

Sekse ratio hoofd privéhuishouden

Zoals in hoofdstuk 'demografie en gender' valt te lezen is de sekse ratio voor de gehele bevolking in 2001: 0,86. Dit betekent dat er per 86 mannen 100 vrouwen zijn. In 2011 lag dit op 0,84.

⁵² Sociaal Cultureel Planbureau

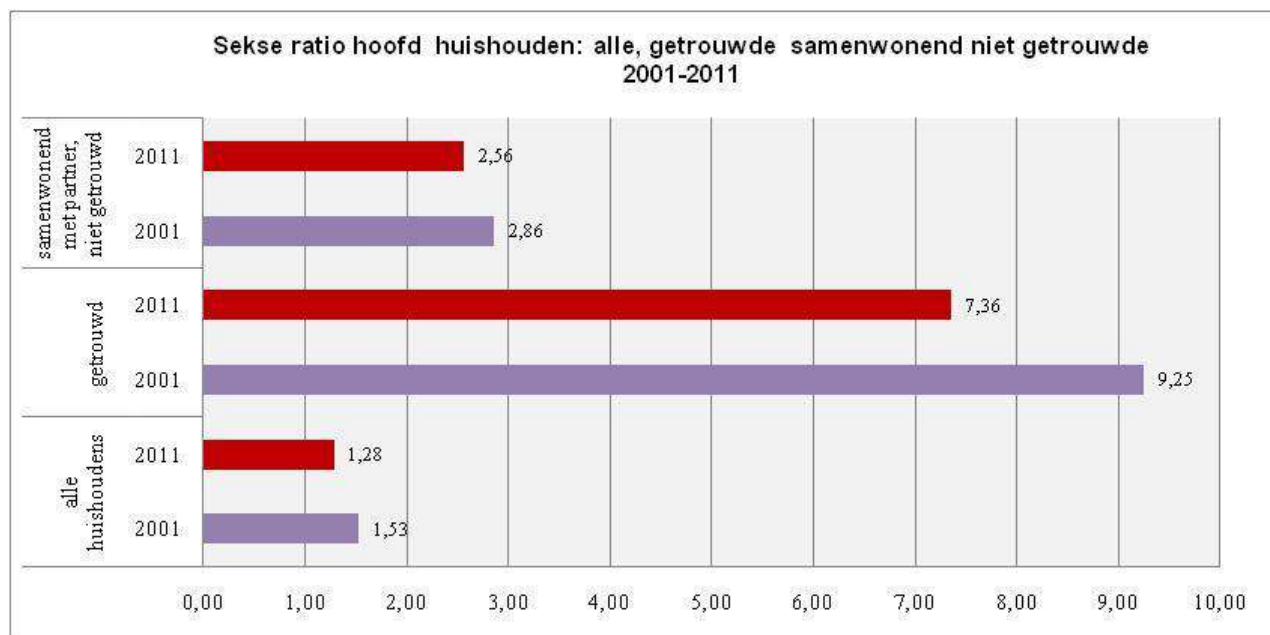
⁵³ Bijvoorbeeld kinderen die in het buitenland gaan studeren/werken.

⁵⁴ Bron: Gender en Development issues, regional special topic Monograph (draft).

Voor hoofden van (privé)huishoudens ligt dat anders, zoals in figuur 51 te zien is. Van alle hoofden van huishoudens ligt de sekse ratio voor 2001 op 1,53. In 2011 lag deze op 1,28

Bij alleenstaanden, met of zonder kinderen, staat het geslacht van het hoofd van het huishouden per definitie vast. Zodra er een mannelijke partner in het huishouden is, wordt deze veel vaker als hoofd aangewezen. In 2011 neemt de dominantie van de man als hoofd huishouding iets af.

In 2001 was de sekse ratio bij de getrouwden 9,25. In 2011 was dit afgenomen tot 7,36. Bij de niet getrouwden wel samenwonenden met partner was de sekse ratio in 2001 2,86. In 2011 is dit gedaald tot 2,56.

Figuur 51. Sekse ratio hoofd huishouden: alle, getrouwde, samenwonend niet getrouwde 2001-2011

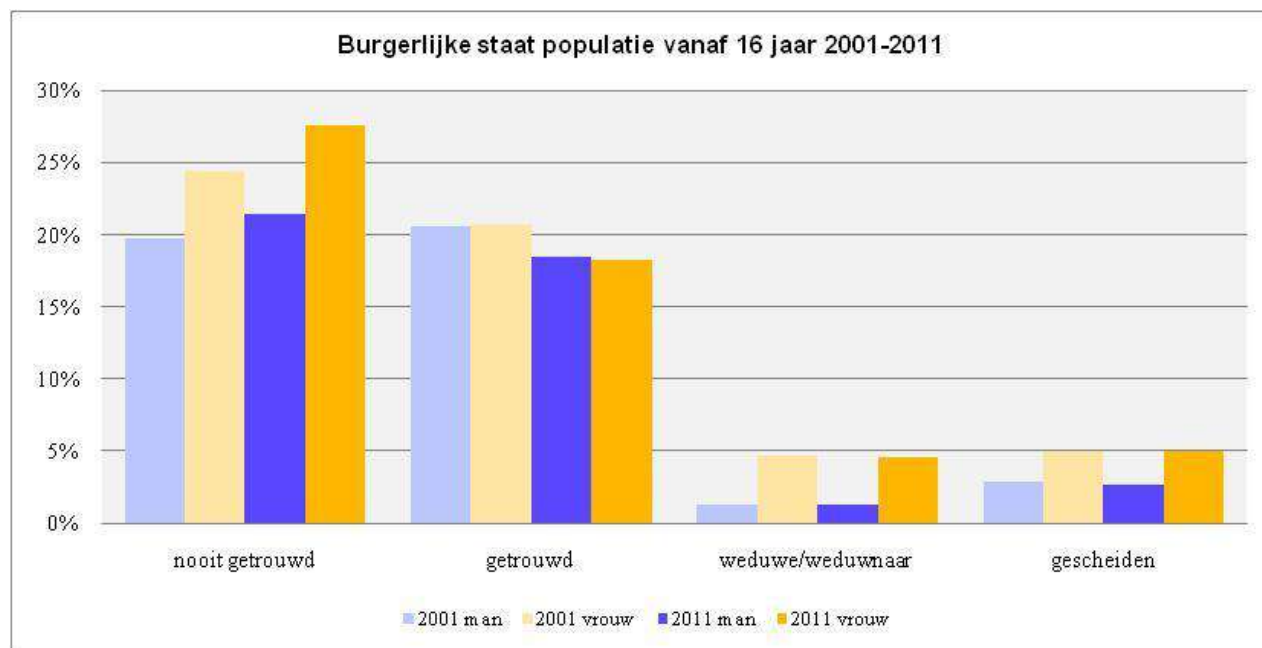
Burgerlijke staat

Aan alle respondenten boven de 16 jaar is gevraagd naar hun burgerlijke staat. In 2001 waren dit 43.709 mannen en 53.866 vrouwen. In 2011 is dit bij de mannen toegenomen tot 52.572 en bij de vrouwen tot 66.309. Met betrekking tot het huwelijk is er niet gevraagd of men met een man of een vrouw getrouwd is. Het homohuwelijk had in 2011 geen wettelijke status op Curaçao.

Kijkend naar de totale bevolking van boven de 16 jaar is te zien dat het aandeel gehuwde mannen en vrouwen ongeveer gelijk is, maar dat er een daling te zien is tussen 2001 en 2011(zie figuur 52).

Het grootste verschil is te vinden bij de nooit gehuwden. Het aandeel nooit getrouwde vrouwen, 24 procent, was in 2001 al hoger dan het aandeel nooit gehuwde mannen, 20 procent. Dit verschil is in 2011 toegenomen. Toen was 28 procent van de vrouwen (nog) nooit getrouwd, bij de mannen was dit 21 procent.

Het aandeel mannen en vrouwen dat een partner heeft verloren of gescheiden is, is tussen beide censusjaren gelijk gebleven. Bij de vrouwen is dit aandeel beduidend hoger dan bij de mannen.

Figuur 52. Burgerlijke staat populatie vanaf 16 jaar 2001-2011

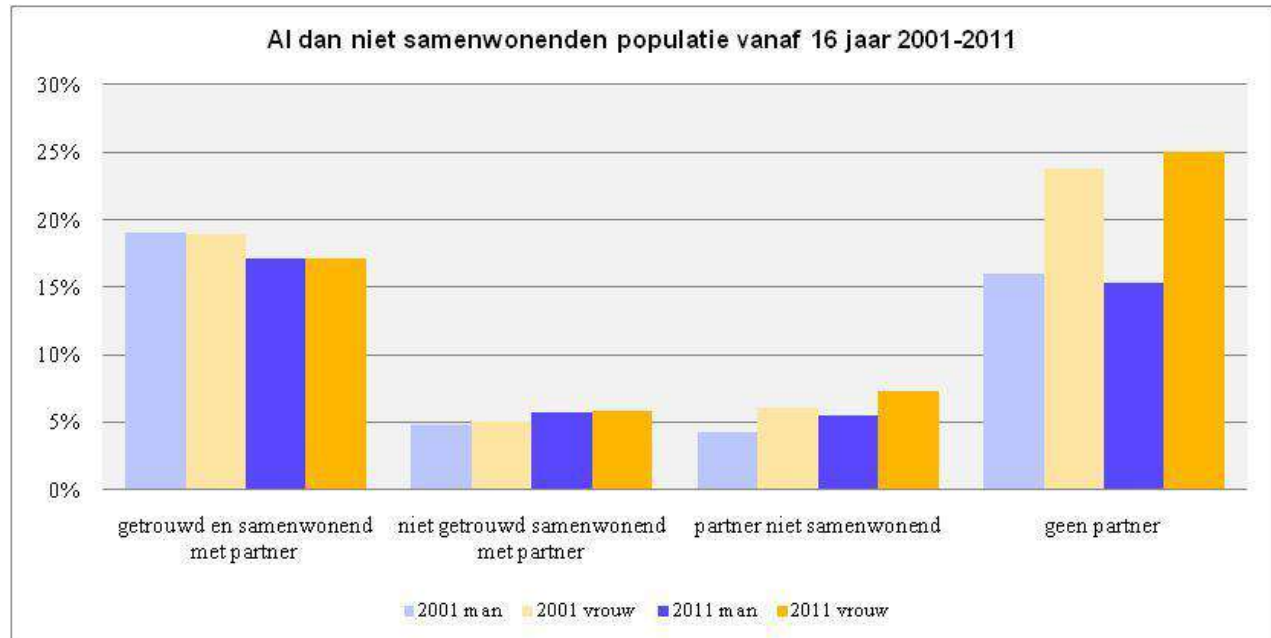
Een respondent kon zowel in 2001 als in 2011 slechts één antwoord geven. Respondenten die gescheiden zijn en later weer getrouwd vallen dus binnen de categorie 'getrouwd'. Dit geldt tevens ook voor hertrouwde weduwes/weduwenaars.

Al dan niet samenwonenden

In de census wordt specifiek gevraagd naar het al dan niet duurzaam samenwonen met een partner. Niet iedereen die getrouwd is, woont automatisch samen met zijn of haar partner. Ook mensen die gescheiden zijn, hoeven dit niet van 'tafel en bed' te zijn. Een gescheiden persoon kan ervoor kiezen om niet met de nieuwe partner te trouwen, maar er wel een samenlevingsverband mee aan gaan.

In figuur 53 is te zien dat het percentage vrouwen zonder partner het hoogste is. Dit is voor zowel 2001 als 2011 het geval. Niet verwonderlijk omdat bij de overige categorieën de percentages vrijwel gelijk oplopen. Het vrouwenoverschot concentreert zich dus

voornamelijk op de categorie 'geen partner'. Het aandeel vrouwen zonder partner was in 2001 24 procent, bij de mannen was dit 16 procent. In 2011 had 25 procent van de vrouwen geen partner. Dit ligt met 15 procent bij de mannen beduidend lager.

Figuur 53. Al dan niet samenwonenden populatie vanaf 16 jaar

Hoofdstuk 11 Kenmerken van het woonverblijf

In dit hoofdstuk wordt er gekeken naar enkele kenmerken van de woningen op Curaçao. Deze worden bewoond door één of meerder personen die samen een huishouden vormen. Binnen dat huishouden is er sprake van één hoofd⁵⁵. Daarom wordt in dit hoofdstuk alleen een vergelijking gemaakt tussen de hoofden van het huishouden en niet per individu.

In 2001 hebben 26.058 mannelijke hoofden en 17.048 vrouwelijke hoofden alle vragen met betrekking tot de woning beantwoord, in 2011 30.852 mannelijke hoofden en 24.084 vrouwelijke hoofden.

(neven)Functie van de woonaccommodatie

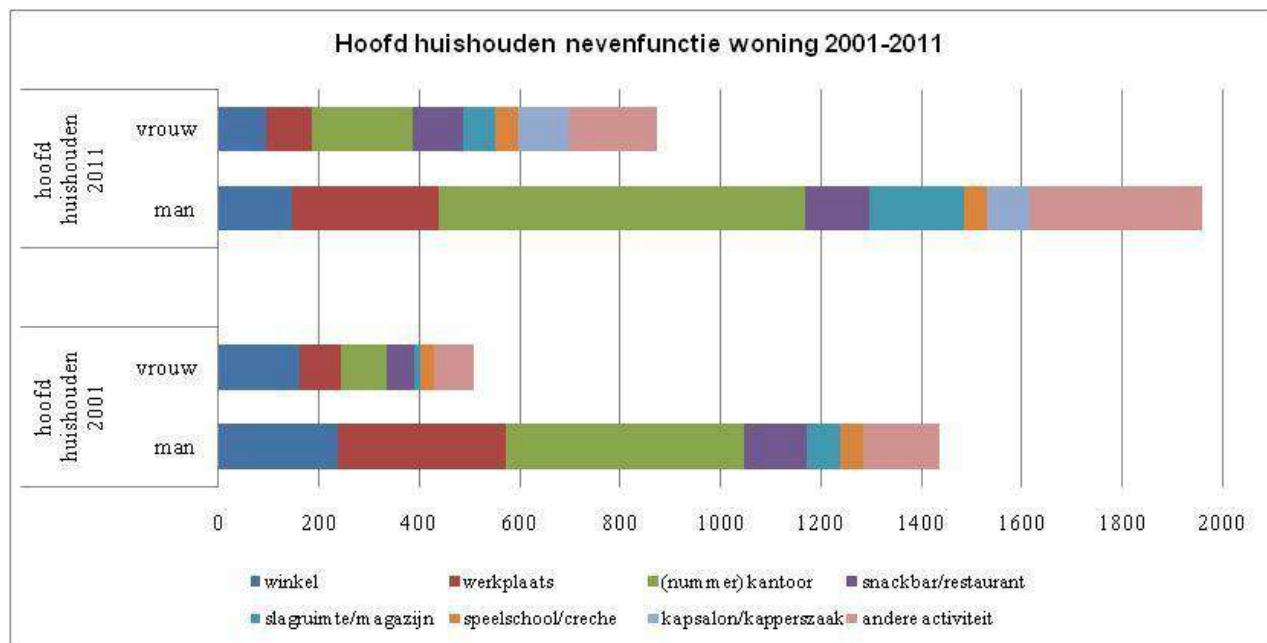
In beide censusjaren wordt de accommodatie waarin privé huishoudens leven, voornamelijk alleen als woning gebruikt.

Mannelijke hoofden geven, vaker dan vrouwen, nog een functie aan de woning, dit is te zien in figuur 54. In 2001 was dit 5,5 procent van de mannen en 3,0 procent van de vrouwen. Dit is in 2011 toegenomen tot 6,4 procent bij de mannen en 3,7 procent van de vrouwen.

De meeste woningen, 564 in 2001 en 934 in 2011, werden ook als 'kantoor of nummerkantoor' gebruikt. In 2001 en 2011 staat deze nevenfunctie bij de woningen van mannelijke hoofden op de 'eerste' plaats. In 2011 was dit ook bij vrouwelijke hoofden het geval. In 2001 wordt deze nevenfunctie net iets minder vaak genoemd dan 'winkel'.

De tweede meest genoemde nevenfunctie bij de mannelijke hoofden is voor beide jaren 'werkplaats'. Bij de vrouwelijke hoofden is dat in 2011 een niet nader genoemde andere activiteit.

⁵⁵ Het hoofd van een huishouden is de persoon die binnen het huishouden als zodanig wordt aangemerkt. In een éénpersoonshuishouden is die ene persoon zelf hoofd. Het hoofd van huishouden is een referentie persoon die wordt gebruikt om het huishouden te beschrijven. Een huishouden kan een man of een vrouw aan het hoofd hebben.

Figuur 54. Hoofd huishouden nevenfunctie van de woning 2001-2011

Oppervlakte woonverblijf

In 2001 werd gevraagd hoe groot het woonverblijf *binnen* is. Exclusief het gedeelte wat gebruikt wordt voor commerciële doeleinden en zonder porch(s) en of garage(s). In 2011 werd er gevraagd naar de oppervlakte van het woonverblijf.

Een vergelijking is daarom niet mogelijk en wordt dan ook niet gemaakt.

Voor beide censusjaren geldt dat de meeste vrouwelijke hoofden kleiner wonen dan de mannelijke hoofden. Tabel 7 geeft het aantal vierkante meters in 2001 weer. Iets meer dan de helft (53%) van de mannelijke hoofden en iets meer dan een derde (68%) van de vrouwelijke hoofden woont in een woning waarvan de oppervlakte kleiner is dan 120 m².

De gemiddelde woonoppervlakte in de woning was bij mannelijke hoofden 133 m² en bij de vrouwelijke hoofden 109 m².

Tabel 7. Oppervlakte binnenzijde woning, zonder de ruimten voor commerciële doeleinden, porche(s) en of garage(s) hoofd huishouden 2001						
	hoofd huishouden 2001			hoofd huishouden 2001		
	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal
minder dan 60m ²	3536	3081	6617	14%	18%	15%
60-89 m ²	5095	4952	10047	20%	29%	23%
90-119 m ²	5283	3638	8921	20%	21%	21%
120-149 m ²	4114	2337	6451	16%	14%	15%
150-179 m ²	2497	1218	3715	10%	7%	9%
180-208 m ²	2092	816	2908	8%	5%	7%
210-279 m ²	1853	555	2408	7%	3%	6%
280-299 m ²	465	141	606	2%	1%	1%
300 m ² of meer	1123	308	1431	4%	2%	3%
totaal	26058	17046	43104	100%	100%	100%

Tabel 7. Oppervlakte binnenzijde woonverblijf hoofd huishouden 2001

In 2011 is het percentage vrouwelijke hoofden waarvan de oppervlakte van het woonverblijf kleiner is dan 149 m² bijna $\frac{3}{4}$ deel, namelijk 73 procent. Bij de mannen is dit 61 procent (tabel 8).

De gemiddelde oppervlakte van het woonverblijf was bij de mannelijke hoofden 147 m² en bij de vrouwelijke hoofden 127 m².

Tabel 8. Oppervlakte woonverblijf hoofd huishouden 2011						
	hoofd huishouden 2011			hoofd huishouden 2011		
	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal
minder dan 60 m ²	3751	3217	6968	12%	13%	13%
60 m ² - 99 m ²	7279	7591	14870	24%	32%	27%
100 m ² - 149 m ²	7844	6655	14499	25%	28%	26%
150 m ² - 199 m ²	5216	3395	8611	17%	14%	16%
200 m ² - 299 m ²	4183	1916	6099	14%	8%	11%
300 m ² of meer	2352	1086	3438	8%	5%	6%
geen respons	227	224	451	1%	1%	1%
totaal	30852	24084	54936	100%	100%	100%

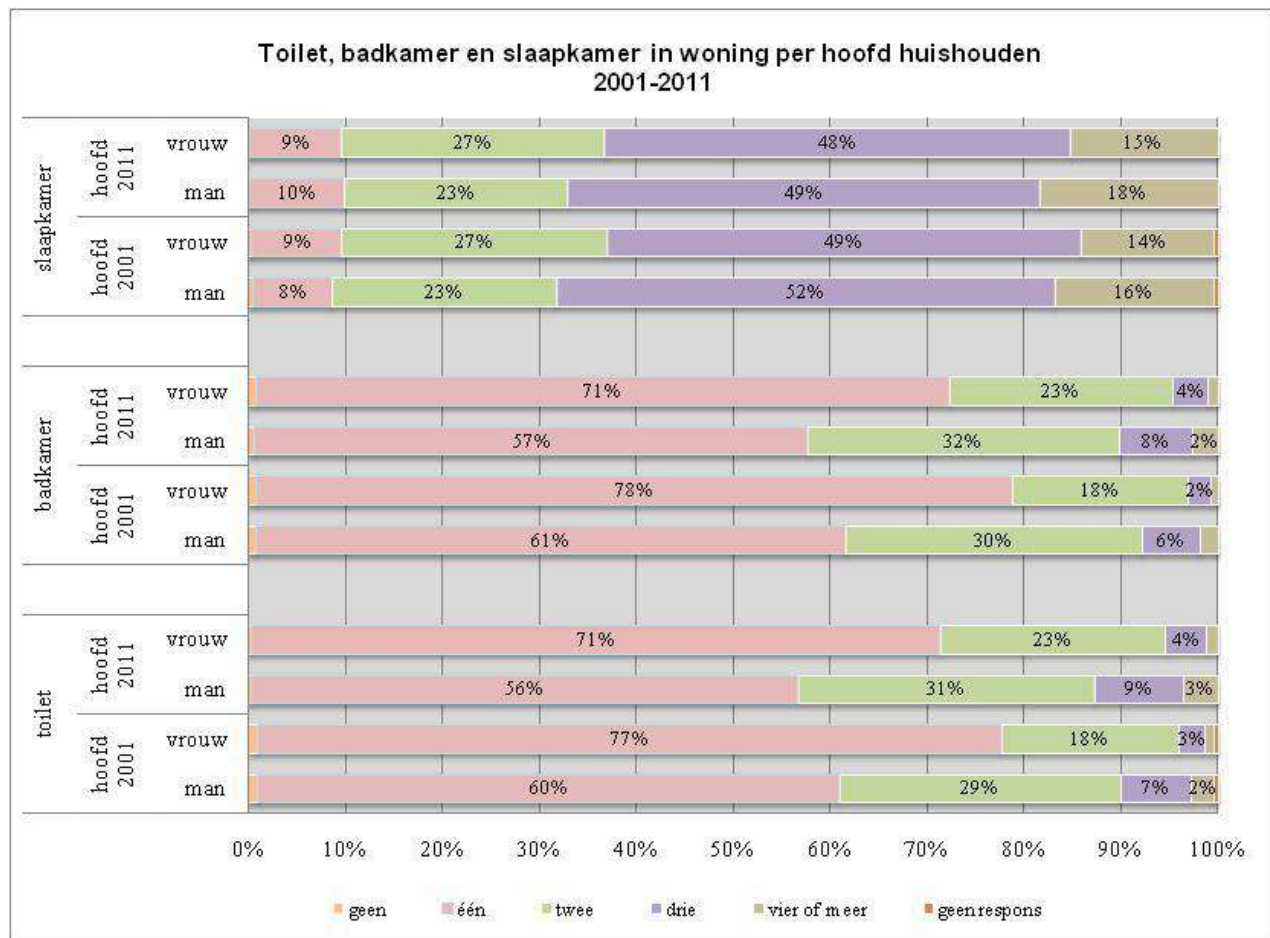
Tabel 8. Oppervlakte woonverblijf 2011

Aantal slaapkamers, badkamers en toiletten

Tussen 2001 en 2011 neemt bij mannen en vrouwen het aantal slaapkamers, badkamers en toiletten in het woonverblijf toe (figuur 55)

Zowel in 2001 als in 2011 heeft bijna de helft van hoofden van huishoudens drie slaapkamers. In 2011 waren er iets meer woningen met vier in plaats van drie slaapkamers. Bij de mannen was deze stijging 2 procentpunten, bij de vrouwen 1.

Het aantal badkamers en toiletten is aan elkaar gerelateerd. Woningen met een mannelijk hoofd hebben meer badkamers en toiletten dan vrouwelijke hoofden. Ook hier neemt het aantal tussen 2001 en 2011 toe. De stijging is vooral waar te nemen van één naar twee.

Figuur 55. Aantal slaap-, badkamers en toiletten in woning

Constructie dak en muren

De constructie van het dak en van de muren zegt iets over de kwaliteit en onderhoudsgevoeligheid van de woning. Er is tussen 2001 en 2011 niet heel erg veel gewijzigd. Huishoudens met een vrouwelijk hoofd zijn tussen 2001 en 2011 in iets onderhoudsarmere woningen gaan wonen. De verschillen tussen dak en muurconstructie van de woning van mannen en vrouwen wordt daardoor in 2011 minimaal (tabel 9).

De meeste huishoudens, ongeveer 70 procent, hadden in 2001 een woning met een dak van eterniet golfplaten. Dit percentage is gestegen tot 71 procent bij huishoudens met een mannelijk hoofd en 73 procent bij de huishoudens met een vrouwelijk hoofd. Zinken golfplaten kennen dezelfde procentpunt daling.

Het woonverblijf van de meeste woningen heeft muren van steen. Bij de huizen met een mannelijk hoofd was dit in 2001 90 procent, bij de huizen met een vrouwelijk hoofd 87 procent. Dit was in 2011 bij de mannen tot 92 procent en bij de vrouwen tot 90 procent gestegen. Het aantal huizen met muren van hout daalde in gelijke mate met de toename van het aantal huizen met muren van steen.

Tabel 9. Constructie dak en muren woonverblijf 2001-2011, absolute aantallen						
dak constructie	hoofd huishouden 2001			hoofd huishouden 2011		
	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal
zinken golfplaten	3849	3191	7040	4198	3798	7996
eternit golfplaten	18200	11918	30118	21970	17632	39602
aluminium trapezium platen	1675	760	2435	1387	721	2108
dakpannen	1443	798	2241	1922	1110	3032
beton	231	131	362	604	415	1019
tegels/shingles van asfalt of hout	405	135	540	361	147	508
leisteel shingles	26	10	36	84	53	137
anders	163	60	223	250	152	402
geen respons	66	45	111	76	56	132
totaal	26058	17048	43106	30852	24084	54936
muren constructie	hoofd huishouden 2001			hoofd huishouden 2011		
	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal
steen	23458	14794	38252	28339	21760	50099
hout	1528	1353	2881	1159	950	2109
combinatie steen en hout	759	655	1414	951	970	1921
eternite platen	58	64	122	14	16	30
zinken platen	22	19	41	15	8	23
ander materiaal	119	95	214	302	336	638
geen respons	114	68	182	72	44	116

Tabel 9. Constructie dak en muren van het woonverblijf 2001-2011

Eigendomsrecht en huur

Het grootste deel van de woningen is eigendom (figuur 56). Het percentage mannelijke hoofden dat een woning in eigendom⁵⁶ heeft is hoger dan bij de vrouwelijke hoofden. Vrouwelijke hoofden huren vaker. Deze verschillen zijn tussen beide censusjaren iets afgenomen.

⁵⁶ Er is niet gevraagd of het hoofd van het huishouden ook juridisch de eigenaar is.

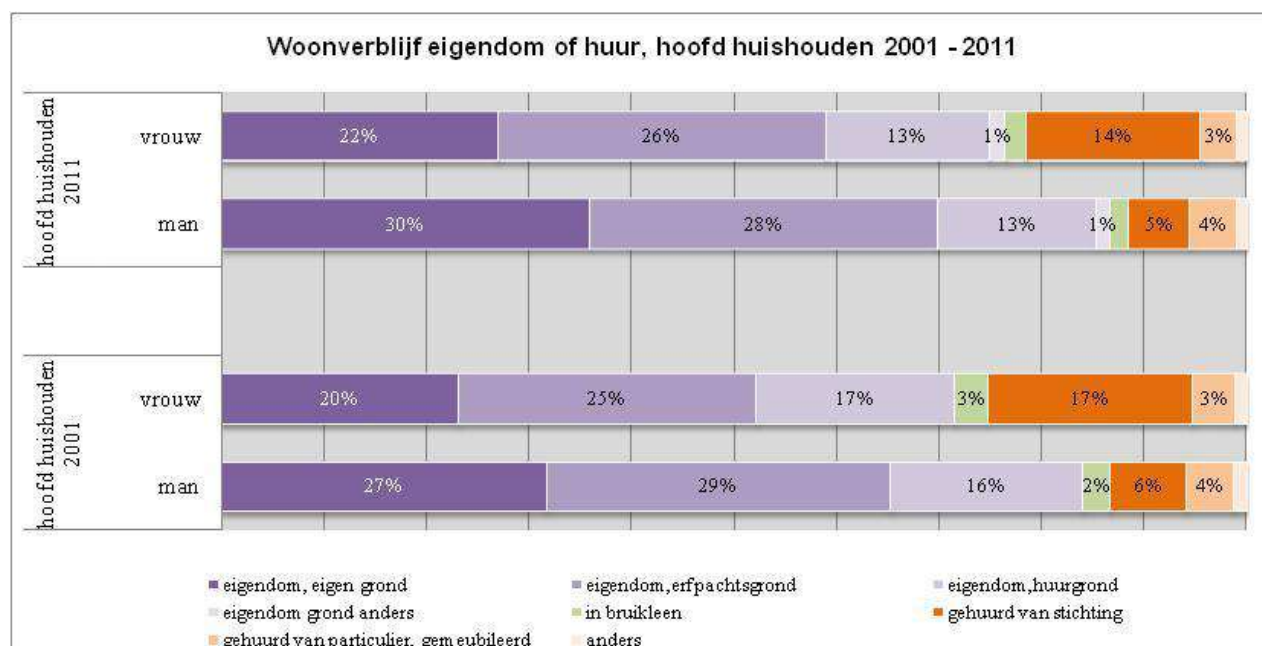
In 2001 had 72 procent van de mannelijke hoofden en 62 procent van de vrouwelijke hoofden de woning in eigendom. De woning kan staan op eigen grond, op erfpachtgrond op huurgrond of grond op andere wijze. In 2011 daalde dit percentage bij de mannelijke hoofden tot 71 procent. Bij de vrouwelijke hoofden steeg het tot 63 procent.

In 2001 huurden 24 procent van de mannelijke en 33 procent van de vrouwelijke hoofden de woning. In 2011 was dit bij de mannelijke hoofden gestegen tot 26 procent, bij de vrouwelijke hoofden tot 34 procent.

Het verschil tussen het percentage mannelijke en vrouwelijke hoofden en het huren van een woning via een stichting is groot. Van de mannelijke hoofden huurde 6 procent in 2001 en 5 procent in 2011 van een stichting. Bij de vrouwelijke hoofden was dit 17 procent in 2001 en 14 procent in 2011.

Het verschil in percentage mannelijke en vrouwelijke hoofden dat huurt van een particuliere verhuurder, (on)gemeubileerd, is klein. Ten opzichte van 2001 steeg dit percentage bij de mannelijke hoofden van 18 procent naar 21 procent. Bij de vrouwelijke hoofden van 17 naar 20 procent.

Het in bruikleen hebben van een huis is bij de vrouwelijke hoofden tussen 2001 en 2011 afgenomen van 3 naar 2 procent. Bij de mannelijke hoofden is dit in beide jaren 2 procent.

Figuur 56. Woonverblijf eigendom of huur hoofd huishouden 2001-2011

Elektrische apparaten en voorzieningen in en rond de woning

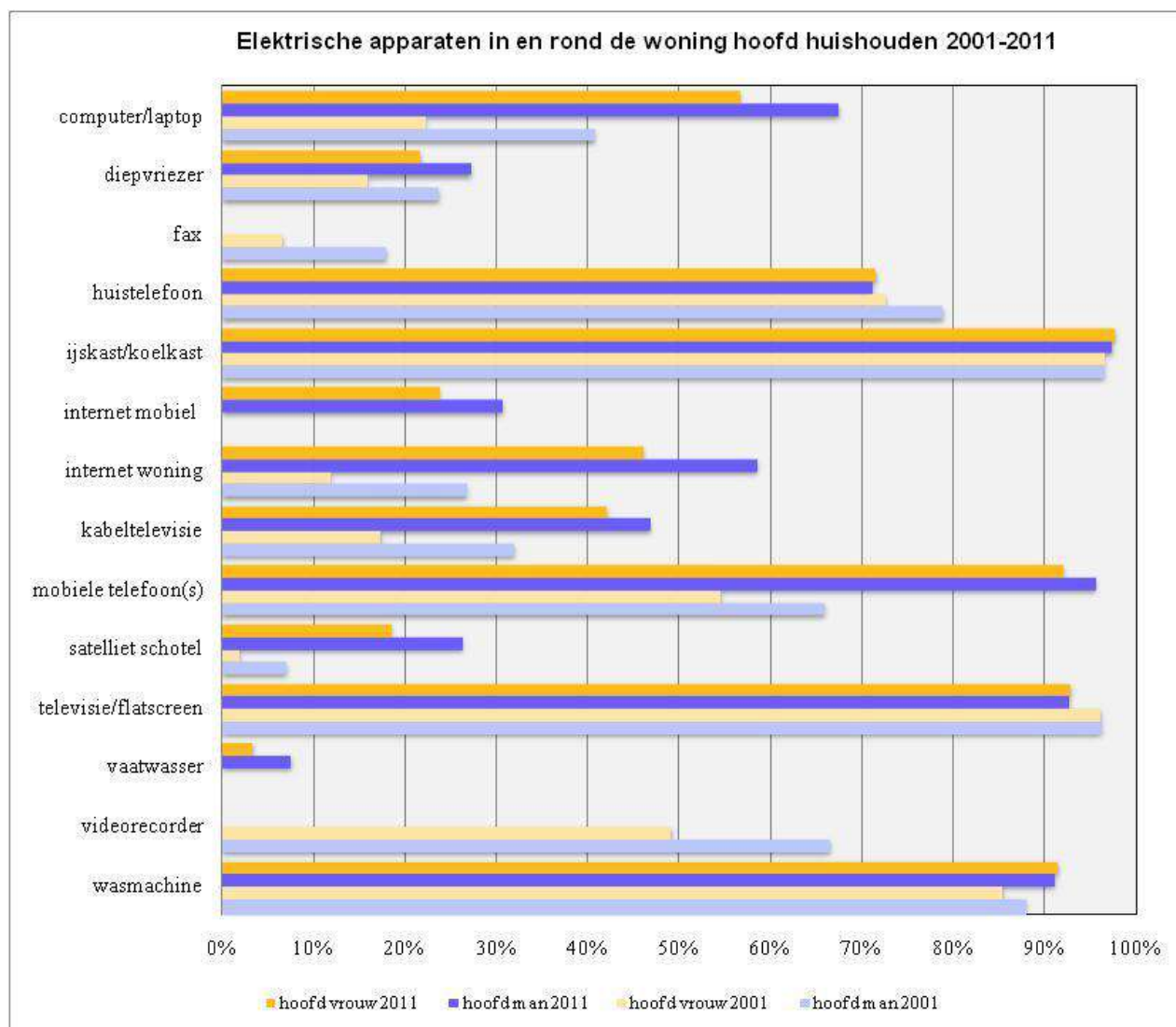
Voorzieningen zijn aan (technologische) veranderingen onderhevig. Zo werd bijvoorbeeld in 2001 nog gevraagd of men een fax of een videorecorder in huis had, de vraag naar mobiel internetontvangst was toen nog niet aan de orde (figuur 57).

Het bezit van elektronische apparaten is tussen 2001 en 2011 toegenomen.

Er is een duidelijke trend te zien: het percentage mannelijke hoofden dat aangeeft een elektrisch apparaat te bezitten is hoger dan bij de vrouwelijke hoofden. Dit is in 2001 en in 2011 bij bijna alle apparaten zo. In het Engels is daar een mooie uitdrukking voor: 'Toys for the boys'.

Mannelijke hoofden schaffen, eerder dan vrouwelijke hoofden, een 'nieuw/verbeterd' elektronisch apparaat aan. De vrouwelijke hoofden maken tussen 2001 en 2011 voor het in bezit hebben van (in 2001 bestaande) apparaten een inhaalslag op de mannelijke hoofden.

Sommige apparaten zoals ijskast/koelkast en televisie/flatscreen en wasmachine komen in 2011 in meer dan 90 procent van alle huishoudens voor. Het percentage huishoudens met een televisie is iets gedaald. Hierin is vrijwel geen verschil tussen huishoudens met man als hoofd of die met een vrouwelijk hoofd.

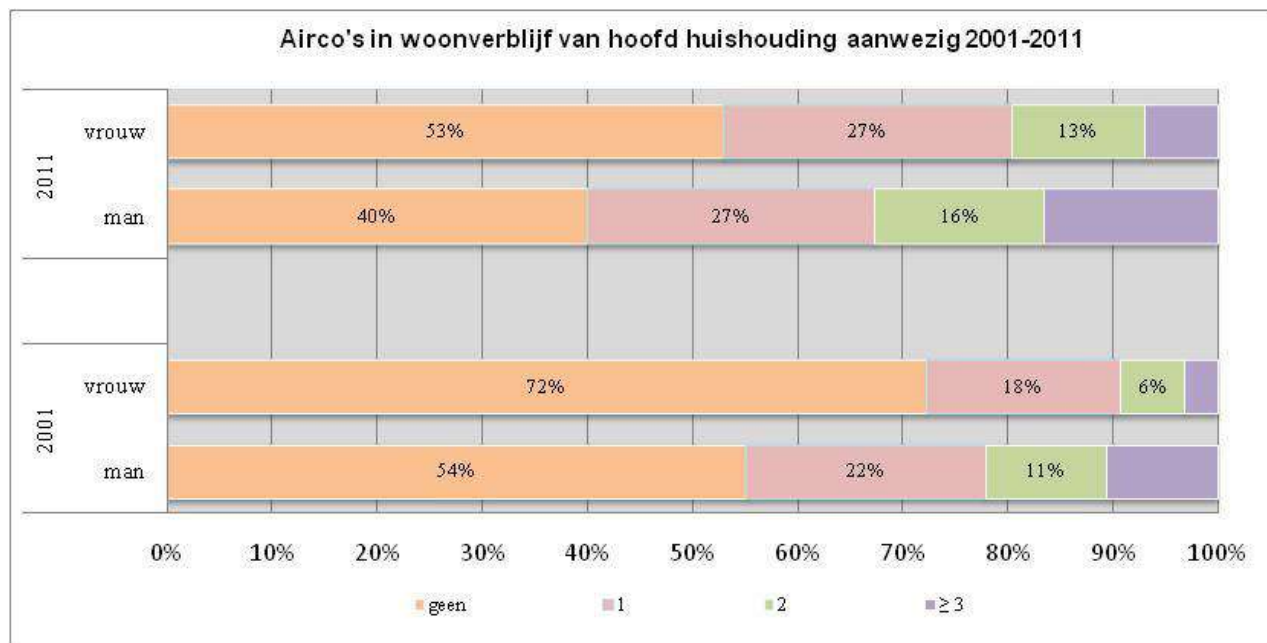

Figuur 57. Elektrische apparaten in en rond de woning hoofd huishouden 2001-2011

Airco's

In beide censusjaren werd er specifiek naar het aantal airco's in de woningen gevraagd. Het aantal airco's in de woning is tussen 2001 en 2011 gestegen (figuur 58).

In 2001 had 45 procent van de mannelijke hoofden en 28 procent van de vrouwelijke hoofden, één of meerder airco's in huis. In 2011 was dit, 60 procent van de mannelijke hoofden en 47 procent van de vrouwelijke hoofden. Ook hier zien we een inhaalslag bij de vrouwelijke hoofden.

Figuur 58. Airco's in woonverblijf hoofd huishouden 2001-2011

Auto's en motoren

Het bezit van het aantal auto's en motoren ligt, in beide censusjaren, bij de mannelijke hoofden beduidend hoger dan bij de vrouwelijke hoofden. Dit verschil neemt tussen beide censusjaren iets af (figuur 59).

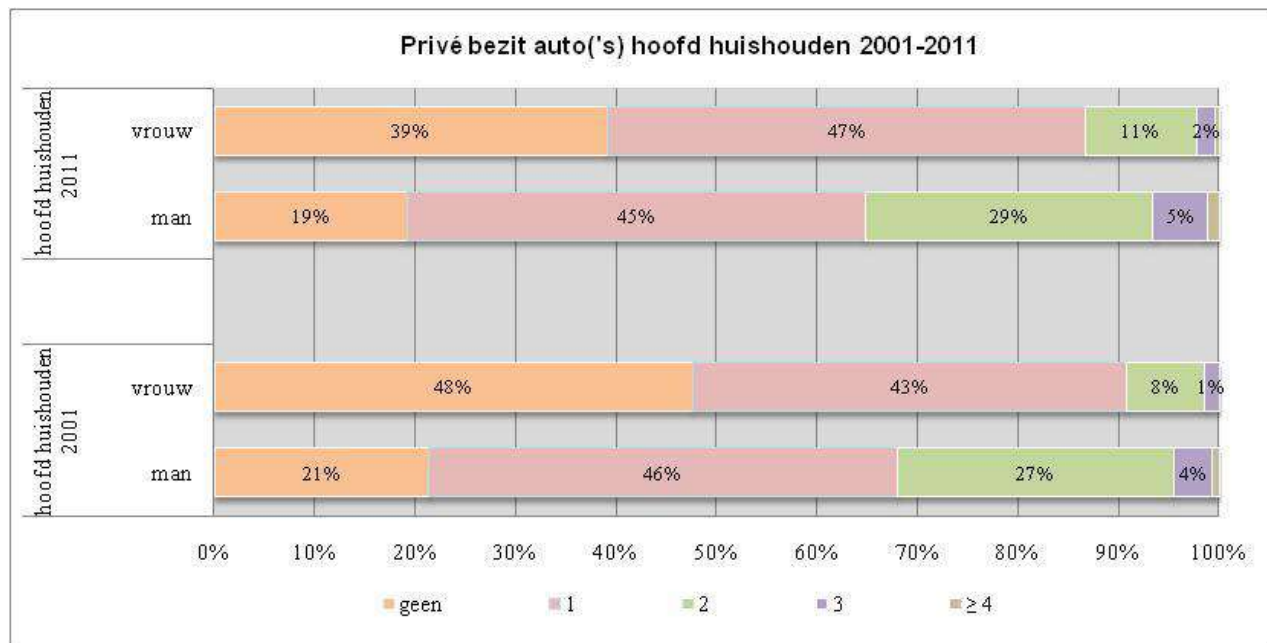
In 2001 had 21 procent van de huishoudens van mannelijke hoofden geen auto, bij de vrouwelijke hoofden was dit bijna de helft: 48 procent. In 2011 daalde dit bij de mannelijke hoofden tot 19 procent, bij de vrouwelijke hoofden tot 39 procent.

Het percentage mannelijke hoofden dat één auto bezit blijft in beide censusjaren ongeveer gelijk ($\pm 45\%$). Bij de vrouwelijke hoofden neemt het bezit van één auto toe van 43 procent in 2001 tot 47 procent in 2011.

Huishoudens met een mannelijk hoofd hebben vaker dan huishoudens met een vrouwelijk hoofd 2 of meer auto's in hun bezit. In 2001 heeft 32 procent en in 2011 35 procent van de huishoudens met een mannelijk hoofd twee of meer auto's. Bij de huishoudens met een vrouwelijk hoofd is dit respectievelijk 9 en 13 procent.

Ook hebben huishoudens met een mannelijk hoofd vaker dan huishoudens met een vrouwelijk hoofd een bedrijfsauto. Het percentage mannelijke hoofden met een 'auto van de zaak' is tussen 2001 en 2011 van 7 naar 9 procent toegenomen, bij de vrouwelijke hoofden is dit met 2 procent gelijk gebleven

In 2011 bezitten 831 mannelijke hoofden (2 %) en 239 vrouwen (1%) één of meerdere motorfietsen. In 2001 is deze vraag niet gesteld.

Figuur 59. Privé bezit auto's hoofd huishouden 2001-2011

Conclusie

Er zijn, op basis van de census van 2001 en 2011, op Curaçao verschillen waar te nemen tussen de sociaal economische en financiële situatie van mannen en vrouwen. Deze verschillen zijn nog op allerlei gebieden aanwezig, maar nemen af. Tussen 2001 en 2011 is te zien dat vrouwen met een inhaalslag bezig zijn. Op het gebied van onderwijs is de inhaalslag dusdanig dat de mannen op een achterstand zijn geraakt.

In het kort de belangrijkste verschillen:

Het aantal vrouwen overtreft het aantal mannen ruim. Vrouwen leven langer en zijn ook relatief vaker dan mannen alleenstaand.

Het aantal werkende vrouwen is meer toegenomen dan het aantal werkende mannen, de verschillen in percentages tussen werkende mannen en vrouwen wordt kleiner. Ook de percentages niet actieve mannen en vrouwen tussen de 15 en 60 jaar nemen af en komen dichterbij elkaar. Anno 2011 is er nog steeds een verschil tussen de inkomsten van vrouwen en mannen, onder meer doordat het bruto uurloon in veel bedrijfstakken nog niet gelijk is. Ook wel 'loonkloof' genoemd. Een logisch gevolg is op latere leeftijd de waargenomen 'pensioenkloof' tussen mannen en vrouwen.

Er bestaan 'gender-stereotiepe beroepen'. Nog steeds kiezen veel jongens en meisjes vanaf ongeveer 15 jaar voor studierichtingen van traditionele 'mannen- of vrouwenberoepen'. Binnen het onderwijs zijn de vrouwen in de meerderheid, ze gaan langer naar school en hebben vaker een diploma van het hoger onderwijs.

Vrouwen hebben, over het algemeen, meer last van langdurige aandoeningen dan mannen. Voor beide seksen zijn de percentages bij alle genoemde aandoeningen gestegen.

Vrouwen zijn, vaker dan mannen, gelovig. Relatief sterk groeiende geloofsgemeenschappen zoals adventisten en Pinkstergemeente trekken meer vrouwen dan mannen aan.

Vrouwen zijn minder vaak hoofd van het huishouden, ook hier wordt het verschil met mannen tussen 2001 en 2011 kleiner. Vrouwelijke hoofden hebben minder vaak dan mannelijke hoofden een woning in eigendom.

Vrouwen hebben, minder vaak dan mannen (de nieuwste) elektronische apparaten, ook wat betreft deze 'Toys for the boys' zijn vrouwen met een inhaalslag bezig.

Aanbevelingen

Om een genuanceerd beeld van de verschillen te krijgen is het raadzaam om objectieve cijfers van ‘buitenaf’ te bestuderen: onder meer cijfers van werkgevers over aantallen, contracten, salarissen. Cijfers van artsen over gezondheid. Cijfers van scholen over aantallen en studierichtingen. Cijfers van buurtgemeenschappen eventueel kerken. Daarna kan er gekeken worden in hoeverre bepaalde factoren met elkaar samenhangen. Tevens kunnen de resultaten dan vergeleken worden met de landen in de regio.

Overige aanbevelingen/ter overweging:

Religie

Een onderzoek naar de diversiteit van samenlevingsvormen (gehuwd, samenwonend partnerschap, alleenstaand hoofd van huishouden), en gezinsvormen (kerngezin, meervoudig samengesteld gezin) gerelateerd aan religieuze participatie en of participatie in andere maatschappelijke organisaties zou interessant zijn.

Ook zal uit verder onderzoek moeten blijken in hoeverre religieuze betrokkenheid bijdraagt tot gendergelijkheid en zelfredzaamheid van vrouwen, aangezien religieuze voorschriften vaak juist de rolverschillen voor mannen en vrouwen benadrukken

Onderwijs

Er is een groot verschil in het percentage mannen(4%) en vrouwen(8%) die een opleiding op HBO of WO niveau volgen op Curaçao. Het is interessant om te kijken hoeveel procent van de jonge mannen en vrouwen met een middelbaar diploma in het buitenland gaan studeren. De zogenoemde ‘Brain drain’. Cijfers van alle scholen op Curaçao en van jonge Curaçaoënaars die in het buitenland gaan studeren, zouden een completer beeld kunnen geven van de daadwerkelijke situatie

Met betrekking tot onderwijs zou er in de volgende census een vraag over ‘Levenslang leren’ kunnen worden opgenomen.

Onderwijs/economische (in) activiteit

Hoewel er steeds meer vrouwen hoger onderwijs volgen, lijkt het of in de praktijk meer mannen leidinggevende posities hebben. Wellicht kan verder onderzoek uitwijzen of dit daadwerkelijk het geval is en, indien juist, welke redenen daar aan ten grondslag liggen

Economische (in)activiteit

Tevens is verder onderzoek naar de belemmeringen voor intrede van vrouwen op de arbeidsmarkt (zoals huishouden en familieomstandigheden) gewenst. Dit zal moeten uitwijzen of deze redenen factoren zijn wat tot armoede leiden en zo ja welke maatregelen kunnen worden getroffen als oplossing voor deze situatie.

Literatuurlijst

Abraham-van der Mark, Eva. *Yu'i Mama. Enkele facetten van gezinsstructuur op Curaçao*.1969

Abraham-van der Mark, E. 1, *The impact of industrialization on women, a Caribbean case*.Amsterdam: UvA.1980

Baritteau, E. 'Theorizing Gender Systems and the Project of Modernity in the Twentieth-Century Caribbean'. In: *Feminist Review*, (Number 59) 1998

Barriteau,E. *Political Economy of Gender in 20th-Century Caribbean*, 1998, pag.26

Chant, S., & Craske, N.*Gender in Latin America*. New Brunswick, New Jersey: Rutgers University Press. 2003

Cerulo, K. A. Identity construction: New issues, new directions. *Annual review of Sociology*,23 1997

Corbes Waagmeester, *Genderrollen Curacao*, Bachelor project Theses Utrecht 2015

Crott, A. (2011). *Van hoop des vaderlands naar ADHD'er: Het beeld van de jongen in de opvoedingsliteratuur (1882-2005)*. Nijmegen: S.N.

Cuales, S. (1980). Women, Reproduction and foreign capital in Curaçao. In: *Caraibisch Forum*, 1, nr.2.

Ellis, P. (Ed.) (1986). *Women of the Caribbean*. London: Zed Books

European Institute for Gender Equality – EIGE Effectiveness of Institutional Mechanisms for the Advancement of Gender Equality: Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States (2014).

Hesse-Biber, S. & Carger, G. L. (2000). *Working women in America: Split dreams*. New York: Oxford University Press.

Kibbelaar Paula, *Barsten in het glazen plafond: opgeleide vrouwen op de Curaçaose arbeidsmarkt, mogelijkheden, barrières en strategieën* 2005

Kohlmann C & Notes S. *Meer over mainstreaming* Den Haag E-quality 2002

Kottak, C.P. *Cultural Anthropology. Appreciating Cultural Diversity*. New York: McGraw Hill.2010

Marks, A. *Man, vrouw en huishoudgroep: de Afro-Amerikaanse familie in de*

samenleving van Curaçao. Rijksuniversiteit Leiden 1973

Nagel, J. 2003. *Race, Ethnicity and Sexuality: Intimate Intersections, Forbidden Frontiers*. Oxford University Press

Ramdas, A. *De strijd van de dansers: Biografische vertellingen uit Curaçao*. Amsterdam: Uitgeverij SUA.1988

Römer, R. A. *Een volk op weg/ Un pueblo na kaminda: Een sociologische historische studie van de Curaçaose samenleving*. Zutphen. De Walburg Pers.1979

Rose, S. *What is gender history?* Cambridge: Polity Press. 2010

Roshchynskaya Belorussian, *Defining the category of gender, a literature review* A.S. State University, 2010

Safa, H. (). Economic Autonomy and Sexual Equality in Caribbean Society. In. Social and Economic Studies, 38 (3) Special Number. *Women in the Caribbean (Part II)*, J. Massiah (Ed.). Institute of Social & Economic Research, University of the West Indies.1986

Smith, Raymond. *The matrifocal family: power, pluralism, and politics*. New York; London: Routledge1996

Sanabria, H. *The Anthropology of Latin America and the Caribbean*. Boston: Pearson.2006

Steenbeek, G. Macht en mystificatie in manvrouwrelaties. Het machismo-marianismocomplex in Mexico. *Antropologische Verkenningen*, 5. 1986

Steenbeek, G. *Vrouwen op de drempel: gender en moraliteit in een Mexicaanse provinciestad*. Amsterdam: Thela Publishers.1995

Stoeldraerij, Lenny et al, *Projecties van de gezonde levensverwachting tot 2030*.2013

Swaab et al: *Sexual orientation and its basis in brain structure and function*, 2008

Vroom, M. (2000). Bentana's, Tangsi's en Hosselen: *Over leven en werken van vrouwen uit Suriname, Nederlandse Antillen en Indonesië*. Utrecht:De Volharding.

Wekker, Gloria, *Doing gender lecture* 2016

Wekker, G. Gender, identiteitsvorming en multiculturalisme; notities over de Nederlandse multiculturele samenleving. In *Multiculturalisme*. 1998.

Publicaties CBS Curaçao

ter Bals, M. *Demography of Curacao*. Publicatiereeks CBS 2011

Maduro-Jeandor, E. *Huishoudens in Curaçao*. Publicatiereeks CBS 2011.

Maduro-Jeandor, E. *Huishoudens in de Nederlandse Antillen*. Publicatiereeks CBS 2001.

Vierbergen, F. *Inkomen en inkomensverdelingen Curaçao*, CBS publicatie 2011

Vierbergen, F. *De economische status van de bevolking van Curaçao*, CBS publicatiereeks 2011

Wever, N. *De sociale relaties van de bevolking van Curaçao* Resultaten Sociale Cohesie Onderzoek 2015

Websites

http://www.cbs.cw/website/statistics-by-subject_3406/

http://www.searo.who.int/entity/health_situation_trends/data/chi/sex-ratio/en/

<http://wibnet.nl/>

<https://issuu.com/kbbcuracao/docs/kbbdigiboekje>

<https://www.nuffic.nl/publicaties/vind-een-publicatie/onderwijssysteem-curacao-st-maarten-en-bes-eilanden.pdf>

<https://data.oecd.org/earnwage/gender-wage-gap.htm>

Bijlagen

Tabel 10. Bijlage hoofdstuk gezondheid: Langdurige aandoeningen 2001-2011						
	2001			2011		
	man	vrouw	allen	man	vrouw	allen
hoge bloeddruk	3478	6866	10344	7707	13455	21162
diabetes	2277	3868	6145	3742	5894	9636
cara	1926	2342	4268	2887	3972	6859
hartprobleem	1157	1614	2771	2214	3083	5297
hartaanval	259	170	429	588	504	1092
glaucoom	912	1287	2199	1755	2863	4618
nierprobleem	293	322	615	519	566	1085

Tabel 10. Bijlage hoofdstuk gezondheid Langdurige aandoeningen 2001-2011

Tabel 11. Bijlage hoofdstuk Economische (in) activiteit: Werkend, werkzoekend, niet actief 15-60 jaar 2001-2011						
	absolute aantallen					
	2001			2011		
	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal
alle personen tussen de 15 en 60 jaar	36319	43571	79890	40906	50377	91322
actieven: heeft baan of op zoek naar werk	26929	27409	54338	31277	35699	66976
werkenden	23194	22426	45620	28745	31435	60180
werkloos op zoek naar baan	3735	4983	8718	2532	4264	6796
niet actieven	9390	16162	25552	9629	14672	24301
geen respons				39	6	45
	percentages					
	2001			2011		
	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal
alle personen tussen de 15 en 60 jaar	100%	100%	100%	100%	100%	100%
actieven: heeft baan of op zoek naar werk	74%	63%	68%	76%	71%	73%
werkenden	64%	51%	57%	70%	62%	66%
werkloos op zoek naar baan	10%	11%	11%	6%	8%	7%
niet actieven	26%	37%	32%	24%	29%	27%
geen respons				0%	0%	0%

Tabel 11. Bijlage hoofdstuk economische inactiviteit: werkend, werkzoekend, niet actief 15-60 jaar 2001-2011

Tabel 12. Bijlage hoofdstuk economische (in) activiteit. Bedrijfstakken werkzame personen 2011						
Bedrijfstakken	Man	Vrouw	totaal	Man	vrouw	totaal
Landbouw, bosbouw, visserij	135	44	179	0%	0%	0%
Mijnbouw	41	5	46	0%	0%	0%
Industrie	2720	820	3540	9%	3%	6%
Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	358	139	497	1%	0%	1%
Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	473	114	587	2%	0%	1%
Bouwnijverheid	3377	323	3700	12%	1%	6%
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	4207	5080	9287	15%	16%	15%
Vervoer en opslag	1567	865	2432	5%	3%	4%
Verschaffen van accommodatie en maaltijden (horeca)	1739	3268	5007	6%	10%	8%
Informatie en communicatie	1025	762	1787	4%	2%	3%
Financiële activiteiten en verzekeringen	1260	2716	3976	4%	9%	7%
Exploitatie van en handel in onroerend goed	408	364	772	1%	1%	1%
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	895	1238	2133	3%	4%	4%
Administratieve en ondersteunende diensten	1697	1398	3095	6%	4%	5%
Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	2482	1885	4367	9%	6%	7%
Onderwijs	925	2725	3650	3%	9%	6%
Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	860	4054	4914	3%	13%	8%
Kunst, amusement en recreatie	460	989	1449	2%	3%	2%
Overige diensten	394	728	1122	1%	2%	2%
Huishoudens als werkgever; productie van goederen en diensten voor eigen gebruik	137	1463	1600	0%	5%	3%
Activiteiten van extraterritoriale organisaties	66	29	95	0%	0%	0%
Niet opgegeven	3519	2426	5945	12%	8%	10%
totaal	28745	31435	60180	100%	100%	100%

Tabel 12. Bijlage hoofdstuk economische (in)activiteit. Bedrijfstakken werkzame personen 2011

Tabel 13. Bijlage Inkomen: Gemiddelde bruto uurlonen naar beroep, Curaçao, Census 2011
exclusief beroepen met lage aantallen werkenden of lage aantallen mannen dan wel vrouwen en gecorrigeerd voor leeftijd

	uurloon man	uurloon vrouw	Vershil (%) (man- vrouw)/man * 100
Managers	49,9	41,2	17,43%
senior overheidsfunctionaris	73,6	53,3	27,58%
directeuren grote onderneming en 'chief executive'	50,1	44	12,18%
andere directeuren/eigenaren, niet elders geclassificeerd	42,4	29,4	30,66%
financieel managers	56,1	51,3	8,56%
human resource managers	54,5	44,2	18,90%
managers zakelijke dienstverlening en administratief gebied niet elders geclassificeerd	61,5	45,6	25,85%
verkoop en marketing managers	41,2	36,9	10,44%
onderwijsmanagers (directeur, waarnemend directeur, afdelingsdirecteur, schoolleider)	42,9	37,8	11,89%
filiaalhouders op het gebied van financiële dienstverlening en verzekeringen	54,5	45,7	16,15%
detail- en groothandel managers	27,5	23,8	13,45%
managers/directeuren op gebied van diensten, niet elders geclassificeerd	45	34,4	23,56%
Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen	43,1	37,2	13,69%
<i>wetenschappers en ingenieurs</i>	<i>44,4</i>	<i>43,9</i>	<i>1,13%</i>
<i>specialisten op gebied van de gezondheidszorg</i>	<i>42,6</i>	<i>34</i>	<i>20,19%</i>
algemeen arts, huisarts	53,6	49,6	7,46%
specialisten op gebied van gespecialiseerde geneeskunde	98,6	61,4	37,73%
verpleegkundig kaderpersoneel	28,2	23,7	15,96%
kinesisten en fysiotherapeuten	37,7	36,4	3,45%
<i>onderwijsdeskundigen</i>	<i>37,5</i>	<i>32,3</i>	<i>13,87%</i>
leraren in beroepsgerichte vakken in het secundair onderwijs (incl. VSBO and SBO)	36,2	33,9	6,35%
leraren in algemene vakken in het secundair onderwijs (incl. HAVO and VWO)	48	40,4	15,83%
onderwijzers basis onderwijs	35,9	28,6	20,33%
taalleraren (buiten schoolsysteem)	40,4	41,1	-1,73%
onderwijsdeskundigen niet elders geclassificeerd	36,9	31,7	14,09%
<i>financieel-zakelijke professionals</i>	<i>54,2</i>	<i>42,3</i>	<i>21,96%</i>
accountants en boekhoudkundig kaderpersoneel	62,1	42,8	31,08%
financieel en beleggingsadviseurs	61,9	43,7	29,40%
bedrijfs- en organisatie specialisten	43,8	52,3	-19,41%
beleidsadviseurs	49,6	42	15,32%
specialisten op gebied van reclame en marketing	29,7	31	-4,38%
<i>Juridische professionals, sociaal wetenschappers</i>	<i>43,8</i>	<i>44,5</i>	<i>-1,60%</i>
advocaten	59,4	59,9	-0,84%
juristen niet elders geclassificeerd	57,2	56,4	1,40%
maatschappelijk werkers	25	26,9	-7,60%

technici en aanverwante beroepen	31,8	26,8	15,72%
<i>supervisors, technici op gebied van wetenschap en techniek</i>	29,5	31,5	-6,78%
toezichthoudend personeel in de industrie	34,1	30,7	9,97%
supervisor zakelijke dienstverlening	26,8	32	-19,40%
<i>Technici op gebied van gezondheidszorg</i>	30,6	20,9	31,70%
farmaceutisch-technisch assistenten en apothekersassistenten	19,1	20,4	-6,81%
verpleegkundigen	38,1	20,1	47,24%
technici op het gebied van medische registratie en gezondheidsinformatie	24,4	24	1,64%
<i>ondersteunend personeel bedrijfsbeheer en administratie</i>	34,7	28,7	17,29%
boekhouders	40,9	30,3	25,92%
verzekeringsagenten	28,6	20,8	27,27%
handelsvertegenwoordigers	25,6	22,4	12,50%
inkopers	27	22	18,52%
makelaars en beheerders onroerend goed	36,6	27,2	25,68%
zakelijke dienstverleners niet elders geclassificeerd	35,6	28,5	19,94%
bureauchefs	35,8	29,4	17,88%
bureausecretarissen en directiesecretarisse	29,6	26,9	9,12%
douane inspecteurs en grensbewakers	33,7	23,6	29,97%
ambtenaren, belasting en accijnzen	39	41,3	-5,90%
ambtenaren, sociale uitkeringen	32,6	27,2	16,56%
politie-inspecteurs en detectives	41,3	37,9	8,23%
ambtenaren die instaan voor de toepassing van de wet, niet elders geclassificeerd	30,1	31,5	-4,65%
<i>ondersteunend personeel op juridisch, maatschappelijk en cultureel gebied</i>	28,1	26,7	4,98%
ondersteunend personeel op juridisch gebied en dergelijke	42,6	37,1	12,91%
ondersteunend personeel op het gebied van maatschappelijk werk	21,6	19,3	10,65%
sporttrainers en -instructeurs, scheidsrechters en sportofficials	25,8	23,3	9,69%
fitness- en recreatie-instructeurs	16,1	19,8	-22,98%
chef- kok	19,3	18,1	6,22%
technici op het gebied van informatie- en communicatietechnologie: operatoren	28,4	32,2	-13,38%
technici op het gebied van informatie- en communicatietechnologie: gebruikersondersteuning	29	27,3	5,86%
administratief personeel	21,6	18,8	12,96%
<i>administratief medewerkers</i>	20,9	18,5	11,48%
<i>bank en overig klantenservice</i>	18,6	16,6	10,75%
loketbedienden en aanverwant	17,9	15,7	12,29%
bookmakers, croupiers en aanverwant	17,5	11,5	34,29%
incasseerders en aanverwant	25	27,2	-8,80%
andere beamten, incassoagenten en aanverwante kantoorbedienden, niet elders geclassificeerd	17	15,1	11,18%
reisconsulenten en reisbureau medewerkers	36,2	17,7	51,10%
hotel receptionisten	10,4	12,3	-18,27%
receptionist algemeen	15,6	15,8	-1,28%
klantinformatieverstrekkers, niet elders geclassificeerd	20,7	21,6	-4,35%
<i>Administratief personeel in de boekhouding, financiën, loonadministratie en aanverwant</i>	23,8	20,2	15,13%
administratief personeel: boekhouding	25,4	21,9	13,78%
administratief personeel: statistiek, financiën en verzekeringen	30,5	23,6	22,62%
administratief personeel: loonadministratie	26,8	20,2	24,63%
magazijnbediende/chef	14,4	12,7	11,81%
archief- en kopieermedewerkers	15,8	19,9	-25,95%
medewerkers personeelsadministratie	26,3	25,6	2,66%
administratief personeel, niet elders geclassificeerd	24,1	20,9	13,28%

dienstverlenend personeel en verkopers	16,1	14,9	7,45%
<i>medewerkers persoonlijke dienstverlening</i>	<i>16,8</i>	<i>18,3</i>	<i>-8,93%</i>
reisbegeleiders en stewards	19,1	13,8	27,75%
koks (net chef kok)	14,4	15,3	-6,25%
kelner	17	11,9	30,00%
kapper	15	26,6	-77,33%
schoonheidsspecialisten en aanverwant	13,8	19,3	-39,86%
toezichthouders van huishoudelijk en schoonmaakpersoneel in kantoren, hotels en dergelijke accommodaties	23,6	16,2	31,36%
<i>verkopers</i>	<i>15,4</i>	<i>13,1</i>	<i>14,94%</i>
winkeliers (verkoop in eigen winkel)	20,3	20,1	0,99%
toezichthoudend personeel winkel	18,5	16,4	11,35%
verkopers en verkoopassistenten	15,1	11,3	25,17%
kassiers en ticketverkopers	11,8	11	6,78%
huis aan huis verkopers	19,1	17,2	9,95%
verkopers in cafetaria's, fastfoodrestaurants, snackbars en dergelijke eetgelegenheden	13,1	9,9	24,43%
verkooppersoneel loterij winkels/nummerkantoor	17	16,7	1,76%
verkopers niet elders geclassificeerd	16,2	14,3	11,73%
<i>verzorgend personeel</i>	<i>14,2</i>	<i>14,8</i>	<i>-4,23%</i>
verzorgend personeel in kinderdagverblijven, crèches en dergelijke	10,7	12,4	-15,89%
verzorgenden in ziekenhuizen, verpleeginstellingen en dergelijke	15	19,1	-27,33%
verzorgenden thuiszorg	13,1	12,9	1,53%
verzorgend personeel in de gezondheidszorg, niet elders geclassificeerd	19,4	15,1	22,16%
<i>Personeel op het gebied van de openbare orde en de veiligheid</i>	<i>18,4</i>	<i>15</i>	<i>18,48%</i>
politie- agenten	30,5	27,4	10,16%
cipiers	21,2	20,5	3,30%
veiligheidspersoneel	14,4	10,6	26,39%
bedieners van vaste machines en installaties	14,4	14,1	2,08%
<i>Bestuurders van voertuigen</i>	<i>14,3</i>	<i>17,2</i>	<i>-20,28%</i>
chauffeurs van auto's, taxi's en bestelwagens	13,1	14,2	-8,40%
buschauffeurs	15,3	19,6	-28,10%
elementaire beroepen	14,4	13,4	6,94%
schoonmakers in hotels, kantoren en soortgelijke accommodatie	12,3	13,4	-8,94%
vakkenvullers	13,1	9	31,30%
bereiders van fastfood (broodjes, hamburgers, pizza's en dergelijke)	12,4	16	-29,03%
keukenhulp	12,2	11,7	4,10%
boden, kruiers, krantenbezorgers en aanverwant	15,4	17,1	-11,04%
elementaire beroepen, niet elders geclassificeerd	39,2	14,5	63,01%
Gemiddeld *	25,7	22,5	12,45%
* Gemiddeld over de onderzochte beroepen, ongeveer 63 procent van alle werkenden met een inkomen			
Zie ook tabel 69 publicatie "Inkomen en inkomensverdelingen"			

Tabel 13. Bijlage Inkomen. Gemiddelde bruto uurlonen naar beroep

Tabel 14. Bijlage hoofdstuk Inkomen Verdeling bruto maandinkomens werkzoekenden vanaf 15 jaar 2001-2011								
inkomen in Nafl	absolute aantallen werklozen				procentuele verdeling werklozen			
	2001		2011		2001		2011	
	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw
geen	2471	2700	1836	2651	64%	53%	69%	59%
1 - 1000	1049	2070	531	1458	27%	41%	20%	33%
1001-2000	186	160	154	155	5%	3%	6%	3%
2001-3000	71	49	44	45	2%	1%	2%	1%
3001-4000	31	31	20	20	1%	1%	1%	0%
4001-5000	16	19	17	34	0%	0%	1%	1%
5001-7500	11	6	15	10	0%	0%	1%	0%
> 7500	3	6	27	50	0%	0%	1%	1%
niet bekend	52	42	22	34	1%	1%	1%	1%
totaal	3890	5083	2666	4457	100%	100%	100%	100%

Tabel 14. Bijlage hoofdstuk Inkomen: Verdeling bruto maandinkomens werkzoekenden vanaf 15 jaar 2001-2011

Tabel 15. Bijlage hoofdstuk Inkomen Verdeling bruto maandinkomens niet actieven vanaf 15 jaar 2001-2011								
inkomen in Nafl.	absolute aantallen niet actieven				procentuele verdeling niet actieven			
	2001		2011		2001		2011	
	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw
geen	6201	10996	6556	9835	40%	42%	34%	33%
1 - 1000	3115	7150	6058	13415	20%	27%	31%	45%
1001-2000	2503	5396	1867	2309	16%	21%	10%	8%
2001-3000	984	864	1448	1269	6%	3%	7%	4%
3001-4000	948	670	795	695	6%	3%	4%	2%
4001-5000	662	435	671	529	4%	2%	3%	2%
5001-7500	425	277	822	395	3%	1%	4%	1%
> 7500	452	257	552	432	3%	1%	3%	1%
niet bekend	117	49	721	703	1%	0%	4%	2%
totaal	15407	26094	19490	29582	100%	100%	100%	100%

Tabel 15. Bijlage hoofdstuk inkomen. Verdeling bruto maandinkomens niet actieven vanaf 15 jaar 2001-2011

The Minimum Set of Gender Indicators - quantitative indicators				
Indicator #	Indicator	References to the strategic objective in the Beijing Platform for Action	Tier	Leading Agencies
I. Economic structures, participation in productive activities and access to resources				
1	Average number of hours spent on unpaid domestic work by sex (Note: Separate housework and child care if possible)	C.2, F.1, H.3	2	UNSD
2	Average number of hours spent on paid and unpaid domestic work combined (total work burden), by sex	F.1, H.3	2	UNSD
3	Labour force participation rate for persons aged 15-24 and 15+, by sex	F.1, H.3	1	ILO
4	Proportion of employed who are own-account workers, by sex	F.2	1	ILO
5	Proportion of employed who are contributing family workers, by sex	H.3	1	ILO
6	Proportion of employed who are employers, by sex	F.1	1	ILO
7	Percentage of firms owned by women, by size	F.1, F.2	3	ILO
8	Percentage distribution of employed population by sector, each sex (Sectors here refer to Agriculture; Industry; Services)	F.5, H.3	1	ILO
9	Informal employment as a percentage of total non-agricultural employment, by sex	F.2, H.3	2	ILO
10	Youth unemployment rate for persons aged 15-24 by sex	F.1	1	ILO
11	Proportion of population with access to credit, by sex	F.1, F.2	3	WB/FAO/OECD
12	Proportion of adult population owning land, by sex	A.1, A.2	3	WB/FAO/OECD
13	Gender gap in wages	F.1, F.5	3	ILO
14	Proportion of employed working part-time, by sex	F.5	2	ILO
15	Employment rate of persons aged 25-49 with a child under age 3 living in a household and with no children living in the household, by sex	F.6	3	ILO
16	Proportion of children under age 3 in formal care	F.6	3	OECD
17	Proportion of individuals using the Internet, by sex	F.3	1	ITU
18	Proportion of individuals using a mobile-cellular telephone, by sex	F.3	1	ITU
19	Proportion of households with access to mass media (radio, TV, Internet), by sex of household head	F.3	3	ITU

II. Education				
20	Youth literacy rate of persons (15-24 years) , by sex	B.2, L.4	1	UIS
21	Adjusted net enrolment rate in primary education by sex	B.1, L.4	1	UIS
22	Gross enrolment ratio in secondary education, by sex	B.1	1	UIS
23	Gross enrolment ratio in tertiary education, by sex	B.1	1	UIS
24	Gender parity index of the gross enrolment ratio in primary, secondary and tertiary education	B.1, L.4	1	UIS
25	Share of female science, engineering, manufacturing and construction graduates at tertiary level	B.3, B.4, L.4	1	UIS
26	Proportion of females among tertiary education teachers or professors	B.4, L.4	1	UIS
27	Adjusted net intake rate to the first grade-of primary education, by sex	B.1	1	UIS
28	Primary education completion rate (proxy), by sex	B.1	1	UIS
29	Gross graduation ratio from lower secondary education, by sex	B.1	1	UIS
30	Effective transition rate from primary to secondary education (general programmes), by sex	B.1	1	UIS
31	Educational attainment of the population aged 25 and older, by sex	B.1	1	UIS
III. Health and related services				
32	Contraceptive prevalence among women who are married or in a union, aged 15-49	C.1, C.2	1	UNPD
33	Under-five mortality rate, by sex	C.1	1	UNICEF/UNPD/WHO
34	Maternal mortality ratio	C.1	1	WHO/UNICEF/UNFPA
35	Antenatal care coverage	C.1	1	UNICEF
36	Proportion of births attended by skilled health professional	C.1	1	UNICEF
37	Smoking prevalence among persons aged 15 and over, by sex	C.2	1	WHO
38	Proportion of adults who are obese, by sex	C.1, C.2	1	WHO
39	Women's share of population aged 15-49 living with HIV/AIDS	C.3	1	UNAIDS
40	Access to anti-retroviral drug, by sex	C.3	1	WHO
41	Life expectancy at age 60, by sex	C.1, C.2	1	UNPD
42	Adult mortality by cause and age groups	C.1, C.2	1	WHO
IV. Public life and decision-making				
43	Women's share of government ministerial positions	G.1	1	IPU
44	Proportion of seats held by women in national parliament	G.1	1	IPU
45	Women's share of managerial positions	F.1, F.5, G.1	1	ILO
46	Percentage of female police officers	I.2	2	UNODC
47	Percentage of female judges	I.2	2	UNODC

V. Human rights of women and girl children				
48	Proportion of ever-partnered women (aged 15-49) subjected to physical and/or sexual violence by a current or former intimate partner, in the last 12 months	D.1, D.2	2	WHO/UNSD/UNICEF
49	Proportion of women (aged 15-49) subjected to sexual violence by persons other than an intimate partner, since age 15	D.1, D.2	2	WHO/UNSD/UNICEF
50	Prevalence of female genital mutilation/cutting (for relevant countries only)	I.2	1	UNICEF
51	Percentage of women aged 20-24 years old who were married or in union before age 18	L.1, L.2	1	UNICEF
52	Adolescent birth rate	L.1, L.2	1	UNPD

Tabel 16. 'Minimum set of gender indicators'

CENTRAL BUREAU OF STATISTICS CURAÇAO

WTC-Building, Piscaderabay z/n | Willemstad | Curaçao

T: (+599-9) 839-2300

E: info@cbs.cw | www.cbs.cw

FB: [cbscur](https://www.facebook.com/cbscur)